

Lasten osallistumisoikeuksien tilannekuvaus

Oikeusministeriö käynnisti alkuvuonna 2019 hankkeen Euroopan neuvoston lasten osallistumisoikeuksia koskevan arviointityökalun pilotoimiseksi Suomessa ja asetti 7.2.2019 ohjausryhmän tukemaan ja seuraamaan pilotointihankkeen toteutusta sekä varmistamaan tiedonkulkua hankkeeseen osallistuvien toimijoiden välillä. Ohjausryhmässä on oikeusministeriön lisäksi edustajat sosiaali- ja terveysministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, sisäministeriöstä, Lapsiasiavaltuutetun toimistosta, Etnisten suhteiden neuvottelukunnasta, Suomen Kuntaliitto ry:stä, Lastensuojelun keskusliitto ry:stä ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:stä. Ohjausryhmän toimikausi on 11.2.2019-31.1.2020.

Ohjausryhmä päätti ensimmäisessä kokouksessaan 5.3.2019, että arviointityökalun käsittelemistä teemoista kootaan tilannekuvaus olemassa olevan tiedon perusteella, jonka jälkeen voidaan tunnistaa olennaiset tietopuutteet ja tarkentaa lisätietotarpeita. Käsillä oleva asiakirja on ensimmäinen luonnos kyseiseksi tilannekuvaukseksi. Asiakirjaan on soveltuvin osin koottu tilannekuvauksen lisäksi myös lasten osallistumisoikeuksien toteutumisen kannalta tunnistettuja hyviä käytäntöjä ja kehittämiskohteita. Lisäksi on pyritty tunnistamaan keskeisiä tietopuutteita kuhunkin indikaattoriin liittyen. Asiakirjan rakenne, indikaattorien määritelmät ja numeerisen arvioinnin arviointiperusteet sekä haavoittuvassa asemassa olevien lasten osalta huomioitavat asiat on tässä asiakirjassa esitetty Euroopan neuvoston arviointityökalun mukaisesti. Arviointityökalun kattama aihepiiri on varsin laaja, joten ohjausryhmä on tehnyt tiettyjä rajauksia ja painotuksia teemojen käsittelyn suhteen.

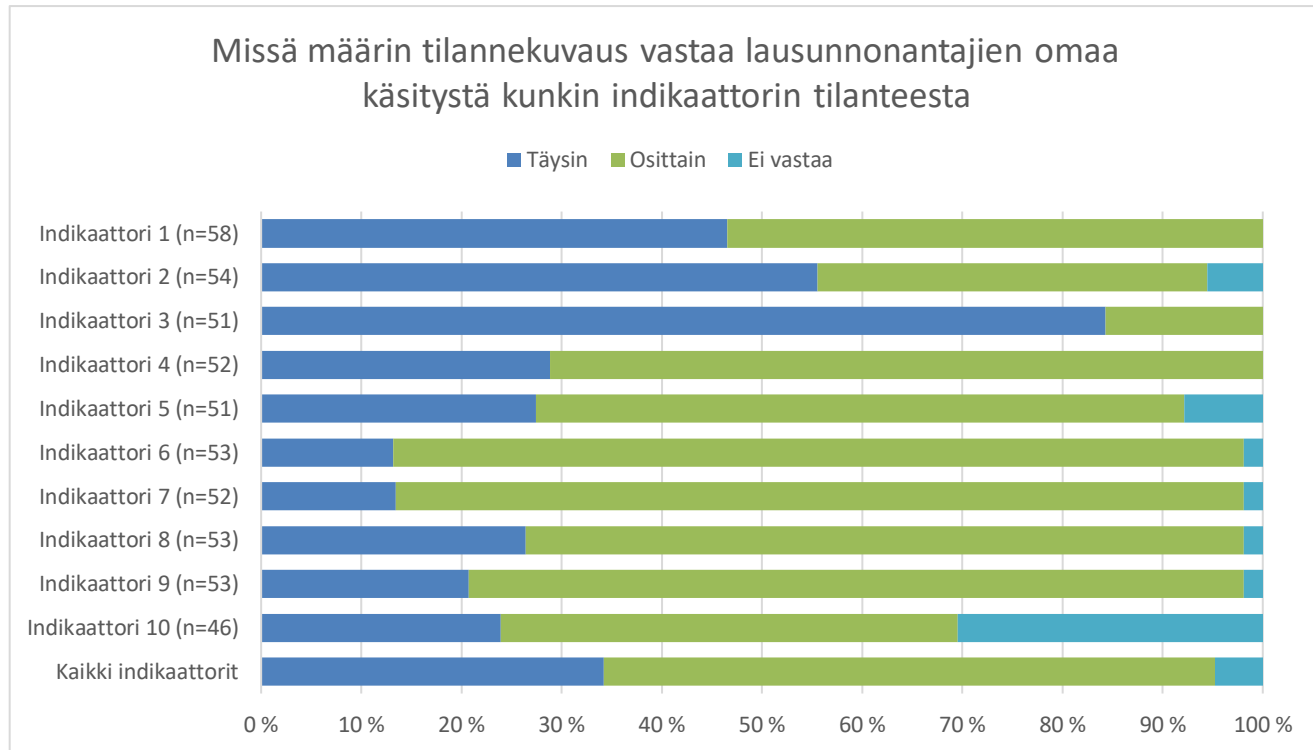
Tilannekuvausluonnokseen pyydettiin keskeisten sidosryhmien lausuntoja kesä-elokuussa 2019. Lausuntopyyntö (ks. liite 1) lähetettiin lausuntopalvelu.fi:n kautta yhteensä 430 vastaanottajalle (mm. kunnat, ministeriöt, aluehallintovirastot, ELY-keskukset sekä muut teeman kannalta keskeiset viranomaiset ja lasten parissa toimivat järjestöt; ks. liitteen 1 lopussa oleva jakelulista). Lisäksi lausuntopyyntöä jaettiin ohjausryhmän sekä oikeusministeriön omien verkostojen ja neuvottelukuntien kautta eri sidosryhmille. Lausuntopyyntö oli julkisesti saatavilla lausuntopalvelu.fi:ssä, joten siihen oli kenen tahansa asiasta kiinnostuneen mahdollisuus antaa lausuntonsa. Määräaikaan 30.8.2019 mennessä saatiin yhteensä 63 lausuntoa.

1. Tilannekuvausluonnos ja lausunnonantajien oma käsitys tilanteesta

Lausunnonantajia pyydettiin arvioimaan kunkin indikaattorin osalta, missä määrin tilannekuvausluonnos vastaa heidän omaa käsitystään kyseisen indikaattorin tilanteesta. (Kysymys: *Vastaako indikaattorin x tilannekuva omaa käsitystänne lasten osallistumisoikeuksien kannalta keskestä lainsäädännöstä?* Vastausvaihtoehdot: *Kyllä, täysin / Kyllä, osittain / Ei*).

Vastausten perusteella tilannekuvaus vastaa useimpien indikaattorien osalta lausunnonantajien omaa käsitystä osittain tai täysin (Kuvio 1). Indikaattori 3:n tilannekuvaus oli lähimpänä lausunnonantajien omaa käsitystä, kun taas indikaattoriin 10 tuli eniten ei-vastauksia. Myös indikaattori 2 vastasi hyvin lausunnonantajien omaa käsitystä (56 % vastasi tilannekuvauksen

vastaavan täysin heidän käsitystään ja 39 % vastasi tilannekuvauksen vastaavan osittain heidän käsitystään).

Kuvio 1

2. Indikaattorikohtaiset lausunnot

Lausunnonantajia pyydettiin tarkentamaan vastauksiaan kunkin indikaattorin osalta vastaamalla seuraaviin kysymyksiin:

- Jos tilannekuvassa on indikaattorin [nro] osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne
- Indikaattoriin [nro] liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa
- Indikaattoriin [nro] liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa
- Muita huomioita indikaattoriin [nro] liittyen

Lausunnonantajien vastaukset edellä mainittuihin kysymyksiin on esitetty alla indikaattorikohtaisesti.

Indikaattori 1: Lasten ja nuorten oikeudesta osallistua päätöksentekoon säädetään kansallisessa perustuslaissa ja muussa lainsäädännössä

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 1 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Kanuuna-verkosto

31.8.2019

Eri ryhmien yhdenvertainen mahdollisuus tulla kuuluksi, haavoittuvien ryhmien huomioiminen. Osallisuuden toteutumisen seuranta. Lapsivaikutusten arvioinnista säädettyä laissa.

Osallisuus on melko hyvin huomioitu eri laeissa. Puutteita sen sijaan on lakien toimeenpanossa eli niiden mukaisen osallisuuden toteutumisessa käytännössä. Laeissa olevat ikäraajat heikentävät pienempien (alle 12 v.) lasten osallisuuden toteutumista, koska YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen laaja ikämääritelmä ei ole yleisesti tiedossa, vaan erityislait ohjaavat käytännön toimintaa (esim. Is-laki).

Kuten tilannekuvassa todetaan lapsivaikutusten arviointia ei ole Suomessa vielä pystytty riittävästi tekemään. Jotta tämä toteutuisi on lapsivaikutusten arvioinnista säädettävä lailla. Osallisuuden toteutumista ei nykyisellään seurata (kouluterveyskyselyyn tulossa lisäkysymyksiä). Lapsia ei myöskään esimerkiksi oteta valtakunnallisesti kattavasti mukaan arvioimaan heiltä itseltään kerättyä tietoa (esim. kouluterveyskysely).

Tilannekuvassa voisi olla maininta YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta ja sen yleiskommentista No:12, joka ohjaa lasten osallistumista. Lisäksi siinä voisi olla pohdintaa lasten osallisuudesta sopimuksen läpileikkaavana periaatteena. Vielä voisi mainita kaikki ne muut keskeiset Suomen ratifioimat ihmisoikeussopimukset, joissa taataan kansalaisten, myös lasten, osallistuminen esim. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista.

Lainsäädännön kuvaukseen tulisi lisätä vammaisyleissopimus, joka on Suomessa voimassa lakina. Vammaisyleissopimuksen tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet, edistää ja suojella näitä oikeuksia ja vapauksia sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista. Sopimuksen mukaisesti viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan ottaa huomioon vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja edistäminen.

Vammaisyleissopimus edellyttää, että vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa neuvotellaan vammaisten henkilöiden kanssa ja osallistetaan heidät päätöksentekoon. Myös vammaiset lapset tulee osallistaa heitä koskevaan päätöksentekoon. Osallistaminen tapahtuu vammaisjärjestöjen kautta.

Vammaisyleissopimuksen 7 artiklan mukaan sopimuspuolten on toteutettava kaikki tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Kaikissa vammaisia lapsia koskevassa toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa ja että heidän näkemyksilleen annetaan asianmukainen painoarvo heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti, yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja että heillä on oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua tämän oikeuden toteuttamiseksi.

Lisäksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet lasten osallistumisoikeuksien näkökulmasta tulee mainita.

Vammaisfoorumi ry**30.8.2019**

Vammaisfoorumin mielestä lainsäädännön kuvaukseen tulisi lisätä YK:n vammaisyleissopimus. Vammaisyleissopimuksen tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet, edistää ja suojella näitä oikeuksia ja vapauksia sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista. Sopimus edellyttää, että viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan ottaa huomioon vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja edistäminen.

Vammaisyleissopimus lisäksi edellyttää, että vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa neuvotellaan tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja osallistetaan heidät päätöksentekoon, heitä edustavien järjestöjen kautta. Tämä neuvottelu ja aktiivinen osallistamisvelvoite koskee nimenomaisesti erikseen mainiten myös vammaisia lapsia. Vammaisyleissopimuksen 7 artiklan mukaan sopimuspuolten on toteutettava kaikki tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Kaikissa vammaisia lapsia koskevassa Vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa ja että heidän näkemyksilleen annetaan asianmukainen painoarvo heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti, yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja että heillä on oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua tämän oikeuden toteuttamiseksi. Tilannekuvassa on myös huomioitava yleissopimusta koskevat yleiskommentit auktoritatiivisina tulkintalähteinä, erityisesti huomioiden osallistamista koskeva yleiskommentti nro 7.

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

30.8.2019

Indikaattoreista puuttuu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osuus kokonaan. Käsitys lasten oikeudesta osallistua ja tulla kuulluksi iän, kapasiteetin ja lapsen edun mukaisesti koskee myös määritelmää ja indikaattoreita kohdissa 1-10 varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osalta. Varhaiskasvatus sivutetaan esim. indikaattori 1. määritelmässä, johon tulisi lisätä varhaiskasvatuslain mukainen lapsen kuuleminen itseään koskeviin päätöksiin varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmia laadittaessa ja arvioitaessa.

Isonkyrön kunta**30.8.2019**

Lapsia osallistava ja omaan vaikutus- / päätöksenteko mahdollisuuteen tulisi olla enemmän vinkkejä ja "parastetaan" toisilta ideoita jaossa.

Lainsäädäntö on kattavasti koottuna tilannekuvauksessa. Halutessa voi vielä mainita, mm. maankäyttöä ja rakennuslain, jonka 5§ ja 9§ turvataan lasten oikeutta tulla kuulluksi ja vaikuttaa omaan elinympäristöönsä. Lisäksi laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta edellyttää julkiselta hallinnolta toimia siihen, että mahdollisimman monenlaisilla lapsilla ja nuorilla on oikeus tiedon saavutettavuuden. Ilman tietoa on mahdotonta osallistua päätöksentekoon.

Perustuslain kuvaukseen voisi pohtia lisättäväksi: Perustuslain 20.1 §:n mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Perusopetuslain säädösviittaus tulee kohdistaa uudelleen koskemaan vain lain uudistusta (lain varsinainen säädösnumero on 628/1998), eli: "Oppilaskunnista tuli peruskouluissa pakollisia perusopetuslain uudistuksen (1267/2013) myötä vuonna 2014."

Perusopetuslaista voisi tuoda esiin myös tuen pykälät ja oppilaan aseman tukiprosessissa. Lain 16 a ja 17 a §:n mukaan oppilaan oppimissuunnitelma tai oppilaalle laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Lain 17 §:n mukaan ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa.

Varhaiskasvatus ja koulutus –otsikon alle voisi lisätä vielä: Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tavoitteena on lain 2 §:n mukaan edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta. Lain 13 §:n mukaan opiskeluhuoltosuunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Lain 18 §:n mukaan opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevista toimenpiteissä ja ratkaisuihin hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Lain 19 §:n mukaan asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.

Seta yhtyy näkemykseen, jonka mukaan tulee varmistaa eri ryhmien yhdenvertainen mahdollisuus tulla kuulluksi. Erityisesti on huomioitava erityisen haavoittuvassa asemassa olevien lasten

mahdolliset esteet yhdenvertaisuuden toteutumisessa. Yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen osallisuuden edistäminen vaatii kattavaa kansallista tietoa, jotta voidaan arvioida tarvittavia toimenpiteitä. Lisäksi tulee varmistaa, että ”haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret” kattaa eri mahdolliset syrjintäperusteet, kuten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat lapset ja nuoret, joita ei ole mainittu kertaakaan tämän hetkisessä versiossa tilannekatsauksesta.

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja kulttuuri

30.8.2019

Kuntaliitto toteaa, että kuntien velvoite edistää osallisuutta eri lainsäädäntöjen kautta on tunnistettu hyvin.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että toisin kun tilannekuvauksessa todetaan, sisältää terveydenhuoltolaki veloitteen ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnista päätöksenteossa. Tämä velvoite ulottuu lapsiin. Terveydenhuoltolain 11 § todetaan, että kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on päätöksenteon ja ratkaisujen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon tehtävien päätösten ja ratkaisujen vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.

Opetushallitus

29.8.2019

Tilannekuvaan voisi lisätä lasten ja nuorten osallisuutta ohjaavat valtakunnalliset normit varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, lukion opetussuunnitelman perusteet ja ammatillisen koulutuksen tutkintojen perusteet.

Varhaiskasvatuslain, perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain osallisuutta koskevat kohdat voisi tarkistaa lakiviitteiden ja pykälien sisältöjen osalta:

Varhaiskasvatuslaki 20 § Osallisuus ja vaikuttaminen

Perusopetuslaki 47 a § Osallisuus ja oppilaskunta

Lukiolaki 33 § Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen ja opiskelijakunta

Laki ammatillisesta koulutuksesta 106 § Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen ja opiskelijakunta

Koulutuslaeissa puhutaan yhtäältä kaikkien oikeudesta osallisuuteen ja toisaalta oppilaskunnasta.

Suomen Asianajajaliitto, Asianajaja Otto Ääri, Suomen Asianajajaliiton perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijaryhmän jäsen, Ääri Otto

29.8.2019

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että lainsäädännöllisesti lasten ja nuorten osallistumisoikeus on indikaattorissa esitetyn tilannekuvan mukainen. Suomen Asianajajaliitto toteaa kuitenkin, että täytäntöönpanossa ja käytännöissä on viranomaiskohtaisia eroja.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

29.8.2019

Indikaattorin yhteydessä olisi ehkä hyvä mainita seuraavat säännökset (kohta ”puutteet”)

- Lastensuojelulain 20, 21, 22, 24, 32 a (voimaan 1.1.2020), 86 ja 87 §
- Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 2 § ja 7 § 2 mom.
- Oppilas- ja opiskelijakuntien osalta perusopetuslain 47 a §, lukiolain 33 § ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 106 §
- mahdollisesti myös Eurooppalainen yleissopimus lapsen oikeuksien käytöstä (Euroopan neuvoston sopimus), jonka Suomi on ratifioinut niin, että sopimus koskee Suomessa lastensuojelu-, isyys- ja adoptioprosesseja (sopimuksen ratifioinnin yhteydessä jäsenvaltion tulee nimetä vähintään kolme prosessia, joihin se soveltaa mainittua sopimusta). Sopimus liittyy läheisesti lapsen oikeuksiin osallistua edellä mainittuihin lapsia koskeviin oikeusprosesseihin (SopS 13/2011).

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus

29.8.2019

Tilannekuvauksen sivulta 4 puuttuu maininta Lapsivaikutusten arviointiin, joka otettiin Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa käyttöön v. 2015 alusta kirkkojärjestyksen (KJ) säädöksen mukaisesti.

KJ 23:3 (2014/417)

Lapsen edun edistämiseksi kirkollisen viranomaisen on päätöksen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon sen vaikutukset lapseen. Vaikutusten arvioinnin tekee se viranomainen, joka käsittelee asiaa ensimmäisenä.

Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta.

Lapsivaikutusten arviointi edistää ja vahvistaa lasten ja nuorten oikeuksia, osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia seurakunnassa. Sen avulla päätöksentekoa tarkastellaan ja arvioidaan lapsen ja nuoren näkökulmasta. Tavoitteena on löytää heidän kannaltaan parhaita ratkaisuja. Lapsivaikutusten arviointia voidaan hyödyntää myös tehtyjä päätöksiä arvioitaessa/seurattaessa. Kirkkojärjestyksen säädös koskee ennen kaikkea hallinnollisia päätöksiä, mutta sitä suositellaan sovellettavaksi myös seurakunnan toiminnassa paitsi päätöksenteon myös suunnittelun apuvälineenä.

Lapsivaikutusten arvioinnilla on ollut useita jo nyt näkyviä vaikutuksia seurakuntien toimintaan. Se on lisännyt entisestään tietoa lasten oikeuksista seurakunnissa sekä tuonut enemmän lasten ja nuorten osallisuuden ja äänen kuulemisen tapoja ja menetelmiä käytännön työhön.

STM, Vanen sihteeristö

29.8.2019

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen (SopS 26 ja 27/2016; vammaisyleissopimus) kansallinen koordinaatiojärjestelmä. VANEn toimikausi päättyi huhtikuussa 2019. Uuden neuvottelukunnan nimeämisprosessi on kesken. Siten tämä lausunto ei edusta neuvottelukunnan kantaa vaan koostuu VANEn sihteeristön aihetta koskevista huomioista.

Indikaattorin 1:n yhteydessä kuvattuun lainsäädännön kuvaukseen tulisi lisätä vammaisyleissopimus, joka on Suomessa voimassa lakina. Vammaisyleissopimuksen tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet, edistää ja suojella näitä oikeuksia ja vapauksia sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista. Sopimuksen mukaisesti viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan ottaa huomioon vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja edistäminen.

Vammaisyleissopimus edellyttää, että vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa neuvotellaan vammaisten henkilöiden kanssa ja osallistetaan heidät päätöksentekoon. Myös vammaiset lapset tulee osallistaa heitä koskevaan päätöksentekoon. Osallistaminen tapahtuu vammaisjärjestöjen kautta.

Vammaisyleissopimuksen 7 artiklan mukaan sopimuspuolten on toteutettava kaikki tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Kaikissa vammaisia lapsia koskevassa toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa ja että heidän näkemyksilleen annetaan asianmukainen painoarvo heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti, yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja että heillä on oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua tämän oikeuden toteuttamiseksi.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan VANEn tehtävänä on laatia toimikaudelleen kansallinen YK:n vammaisyleissopimuksen toimintaohjelma. Ensimmäinen toimintaohjelma ”Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen” päättyi keväällä 2019. Toimintaohjelmassa kiinnitettiin huomiota lapsiin muun muassa laitosasumisen purkamisen osalta sekä inklusiivisemmän koulutusjärjestelmän kehittämisen yhteydessä. Toimintaohjelman seurantaraportissa kuvataan, miten ohjelman toimenpiteitä on toteutettu eri hallinnonaloilla. Seurantaraportti julkaistaan alkusyksystä 2019. Uuden toimintaohjelman valmistelu käynnistyy neuvottelukunnan uuden toimikauden aloittamisen myötä syksyllä 2019.

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

Tieto lasten ja nuorten osallistumisoikeuksien kannalta keskeisestä lainsäädännöstä tulee tehdä tunnetuksi kaikilla lapsiin ja nuoriin kohdentuvilla toimialoilla, ammattiryhmissä, päätöksenteossa sekä päätösten valmistelussa.

Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja opetuksen toimiala, Tuomi Pertti

29.8.2019

Tilannekuva antaa pääosiltaan kattavan kuvan Suomessa käytössä olevasta lainsäädännöstä. Olemassa oleva lainsäädäntö on pirstaleista ja hajallaan eri säädöksissä. Lainsäädännön toteuttaminen vaihtelee ja lainsäädäntövaiheessa toteutettu lapsiin ja nuoriin kohdistuvien

vaikutusten arviointi on puutteellista. Varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen osalta vaikutusmahdollisuuksia on lausunnossa kuvattu sangen suppeasti.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

Tilannekuvassa olisi hyvä todeta myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet lasten osallistumisoikeuksien näkökulmasta. Ihmisoikeuksilla on niiden itsenäisen oikeusvaikutuksen lisäksi myös tulkintavaikutus muiden oikeusnormien tulkintaan. Tilannekuvassa voisi mainita myös YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenteista. Erityisesti yleiskommentti nro 12 Lapsen oikeus tulla kuulluksi olisi hyvä mainita. Myös YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomella antamat suositukset (viimeisimmät vuodelta 2011) olisi hyvä todeta lasten osallistumisoikeuksien näkökulmasta tässäkin kohdin.

Kohdassa Muu henkilö- ja perheoikeus voisi mainita myös uskonnonvapauslain ja sen alaikäisen uskonnonvapautta koskevan sääntelyn.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry

28.8.2019

Yleisesti lainsäädäntömme on puutteellista siltä osin, ettei se velvoita valtiota eikä kuntia tekemään lapsivaikutusten arviointia, lapsibudjetointia eikä seuraamaan tehtyjen päätösten toteutuneita vaikutuksia. Tästä kertoo muun muassa ITLA:n selvitys. ” Selvityksen perusteella kiinnostus lapsivaikutusten arviointia kohtaan on lisääntynyt erityisesti kunnissa, mutta käytännön esimerkit ovat edelleen varsin vähäisiä muutamia edelläkävijäkuntia lukuun ottamatta. Valtionhallinnossa lapsivaikutusten arvioinnin tilanne on kuntiakin heikompi. Lapsivaikutuksia on arvioitu hallitusten esityksissä erittäin niukasti eikä lapsivaikutusten arviointeja ole tehty lainkaan useissa keskeisissä hallituksen esityksissä. Valtion talousarviopäätösten osalta lapsivaikutuksia ei kokonaisuudessaan arvioida lainkaan. ” Lähde:

https://owalgroup.com/asiakascaset/lapsivaikutusten_arviointi/

YK:n lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että lapsen etu on ensisijainen harkintakriteeri kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä. Lapsivaikutusten arviointi on väline lasten etujen selvittämiseen päätöksenteossa. Lapsivaikutusten arvioinnissa olisi aina myös tarkasteltava vaihtoehtoisia toteutustapoja ja ohjauskeinoja. Myös lapsivaikutusten arvioinnissa lasten osallistaminen sen tekemiseen on oleellista.

Opetustoimen osalta lainsäädäntö on pääosin tältä osin kunnossa ja esimerkiksi oppilaskuntatoiminta ja oppilaiden osallistaminen on lakisääteistä (erusopetus ja II aste) Mutta tämä ei vielä riitä. Myös lain toimeenpanon pitäisi sujua kaikkialla. Nyt näin ei ole. Käytännön toteutus on vaihtelevaa. Esim. Karvin arvioinnista (https://karvi.fi/app/uploads/2018/05/KARVI_0618.pdf) käy ilmi, ettei oppilaita ja oppilaskuntia osallisteta monin paikoin opetustoimen lainsäädännön edellyttämällä tavalla edes heitä koskevien suunnitelmien laadintaan.

**Imatran kaupunki, Kasvatus- ja
koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut**

27.8.2019

Mielestämme kyse on lasten ja nuorten osallisuudesta ja pitäisi ottaa huomioon monilla paikkakunnilla toimivat lasten parlamentit ja varhaiskasvatus. Kuntalakiin on säädetty nuorisovaltuusto, jolloin näkökulma painottuu nuoriin.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku**

26.8.2019

Kansallisessa lainsäädännössä on kyllä säädetty lasten ja nuorten oikeudesta osallistua päätöksentekoon, mutta se on hyvin pirstaleisesti useassa erillislaissa ja perustuslaissa. Yhteenkokoavaa ja ymmärrettävää kokonaisuutta ei ole.

Tuusulan kunta, Sivistystoimi

26.8.2019

Lasten ja nuorten kohdalla kaikki ikäryhmät, myös varhaiskasvatuksessa olevat.

**Turun kaupunki, Turun kaupunki,
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja
osallisuus**

26.8.2019

Suomessa lait kunnossa, mutta niiden noudattaminen vaihtelee.

Familia ry

24.8.2019

Lapsen etu on huomiotava maahan- ja maastamuuttoon liittyvissä kaikessa asioissa terveyden ja hänen kehityksensä (myös identiteetin kehitys) näkökulmasta. Perheen monimuotoisuus on tunnustettava ja perheen erityispiirteet huomiotava taustalla.

Maahanmuuttovirasto

23.8.2019

Kansalaisuuslain (359/2003) 5 §:ssä säädetään lain soveltamisesta alaikäisiin pääosin vastaavasti kuin ulkomaalaislaissa. Kansalaisuuslain mukaan lapsi, joka on täyttänyt 15 vuotta, ei voi saada Suomen kansalaisuutta hakemuksesta tai ilmoituksesta eikä häntä voida siitä vapauttaa, jos hän on ilmoittanut vastustavansa kansalaisuuden myöntämistä tai siitä vapauttamista. Lapsi ei myöskään voi saada Suomen kansalaisuutta hakemuksesta tai ilmoituksesta eikä voida siitä vapauttaa, jos muu kuin hakemuksen tai ilmoituksen tehnyt huoltaja on ilmoittanut vastustavansa kansalaisuuden myöntämistä tai siitä vapauttamista. Lapsen tai muun kuin hakemuksen tai ilmoituksen tehneen huoltajan vastustuksesta huolimatta hakemus tai ilmoitus voidaan hyväksyä, jos sen katsotaan olevan lapsen edun mukaista. Lapsen edun selvittämiseksi pyydetään sosiaalihuoltolain (740/1982) 6 §:ssä tarkoitetulta toimielimeltä lausunto, jollei sen hankkiminen ole ilmeisen tarpeetonta.

Tammelan kunta, Sivistyspalvelut

19.8.2019

Esim . lapsivaikutusten arviointi ei ole kunnille ja kaupungeille lakisääteistä

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut

16.8.2019

Tilannekuvan määritelmästä puuttuu varhaiskasvatus. Johtune siitä, että useissa Euroopan maissa koulu alkaa jo huomattavasti aiemmin kuin Suomessa. Kaikissa indikaattoreissa tulisi kuitenkin ottaa tarkasteluun myös varhaiskasvatus ja täydentää myös määritelmien suomalaisia versioita. Perusopetuslaissa lasten osallistaminen näkyy vain ryhmän osallistamisena ja edustuksellisenä osallistumisena. Opetussuunnitelman perusteissa on otettu huomioon myös yksilön kuuleminen. Tilannekuvauksessa ei tule riittävästi esille vammaisten tai muiden erityisryhmien asema ja tilanne. Olisi myös syytä täydentää tilannekuvausta muita julkisen hallinnon toimialojen osalta esim. ympäristöä tai liikennettä koskevan lainsäädäntöön sisältyviä osallisuusvelvoitteita

Heinolan kaupunki

14.8.2019

Lapsivaikutusten arviointi on kehitteillä, ei vielä toiminnassa.

Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH STN -hanke

5.8.2019

Lainsäädäntö on tunnistetut pääosin kattavasti. Lasten osalta tulisi kuitenkin huomioida myös PL 20 ja ympäristölainsäädäntöön liittyvät osallistumisoikeudet niin paikallisen tason päätöksenteossa kuin valtakunnallisestikin. Ympäristöä koskevat ratkaisut koskevat lapsia lyhyellä ja pitkällä aikavälillä ja esimerkiksi lähiluontoa ja ilmastonmuutosta koskevat päätökset kiinnostavat lapsia (esim. nuorisobarometri).

Indikaattoriin 1 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin**

30.8.2019

**yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen käytännöt vaikuttavat erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteutumiseen. Huoltajien ja ammattilaisten käsissä on se, miten lasten alle kouluikäisten oikeudet toteutuvat käytännössä.

Yhteistyökäytännöistä esimerkiksi tulkkipalvelujen käyttö ammattilaisten, huoltajien ja lasten kesken turvaa lasten asioiden puolueetonta käsittelyä varhaiskasvatus- ja esiopetuksen opetussuunnitelmakeskusteluissa ja arvioinnissa.

Oulun varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaan on kuultu myös lasten ja huoltajien ajatuksia mm. lapselle merkityksellisistä asioista.

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik**

30.8.2019

Hyvinä käytäntöinä osallistumisesta kunnan päätöksentekoon voi mainita joidenkin kaupunkien systemaattisesti luomat mallit osallistavasta budjetoinnista. Malleja on kuitenkin kehitettävä siten, että budjetoinnilla voidaan tosiasiallisesti vaikuttaa nuorten haluamiin asioihin ilman sektorirajoja.

Isonkyrön kunta

30.8.2019

Jos lapsi saa luvan vaikuttaa päätöksen tekoon - toteutuuko mahdollisuutena?
Ellei lapsi osaa valita, kuka päättää?

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry

30.8.2019

Kuntalain säätämisen jälkeen nuorisovaltuustojen määrä Suomessa on noussut tasaisesti. Vuonna 2018 nuorisovaltuusto oli perustettu 287 kuntaan Manner-Suomen 295 kunnasta*. Kuntalain 26§ voidaan nähdä näin tukeneen nuorten vaikutusmahdollisuuksien ja osallisuuden parantumista kunnissa.

Viime hallituskaudella (vuosien 2016-2017 aikana) käynnistimme maakunnallisten nuorisovaltuustojen toiminnan kolmen maakunnan Kanta-Hämeen, Pohjois-Karjalan ja Uudenmaan alueella. Tavoitteenamme taata nuorten äänen kuuluminen myös maakunnan tasolla. Vaikka maakuntalaki ei sellaisenaan tullut voimaan, on maakunnallinen nuorisovaltuusto toiminnassa jo kymmenessä maakunnassa.

*Nuorisovaltuustoselvitys 2018, Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry .
(<http://www.nuva.fi/edunvalvonta>). Vuoden 2019 vielä julkaisemattoman selvityksen mukaan nuorisovaltuusto on nyt 290 Manner-Suomen kunnassa.

**OKM, Varhaiskasvatuksen,
perusopetuksen ja vapaan sivistystyön
osasto, Larpa Marjaana**

30.8.2019

Hyviin käytäntöihin voisi kertoa uuden varhaiskasvatuslain (540/2018) myötä perustetusta varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardasta. Tietovarannon avulla varhaiskasvatuksesta saadaan jatkossa yhteismitallista, vertailukelpoista ja laadukasta tietoa mm. viranomaisten käyttöön.
<https://www.oph.fi/kehittamishankkeet/varda>

Hyviin käytäntöihin / tiedoksi raportin laatijoille, että OKM julkaisussa 2011:27 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-065-0> on käsitelty oikeastaan kaikkien indikaattoreiden aihepiirejä.

Hyviin käytäntöihin voisi mainita OKM julkaisun 2014:13 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-267-8> jossa on esitetty, kuinka lasten kuuleminen voidaan konkreettisesti toteuttaa: tutkimuksen aineistona oli 48 lapsen haastattelut ja lasten ottamien valokuvien pohjalta käydyt keskustelut.

Hyviin käytäntöihin voisi mainita myös VM:n avoimen hallinnon tietokortit, joissa on opastettu lasten kuulemiseen ja osallistamiseen, esim.
<http://vm.fi/documents/10623/2866950/10.+Osallisuuden+laatu+ja+arviointi.pdf/ebc8aa3d-0273-4c13-ab65-f49a3db45a5f>

Hyviin käytäntöihin voisi mainita myös eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisut EOAK/6195/2017 ja EOAK/6196/2017, jotka käsittelevät lasten osallistumisoikeuksia koskien koulujen loma- ja työaikoja.

Voi olla, että nämä vinkit sopivat myös joihinkin muihin indikaattoreihin.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Kunnissa on ollut nuorisovaltuustoja tai vastaavia nuorten vaikuttajaryhmiä. Lain velvoitteen myötä nuorisovaltuustot ovat kaikissa kunnissa. Kunnallisten nuorten ryhmien lisäksi on perustettu myös maakunnallisia nuorten vaikuttajaryhmiä, maakunnallisia nuorisovaltuustoja, jotka vaikuttavat asioihin maakunnallisella tasolla. Lasten parlamentteja on muutamissa kunnissa, joiden kautta lapset saavat vaikuttaa päätöksentekoon. Oman toimintaympäristöstä ja asuinalueensa asioihin vaikuttamiseen Tampereella lapset voivat osallistua alueellisten lasten parlamenttien kautta. Julkisten palvelujen kehittämistä tehdään yhdessä asiakkaiden kanssa, esimerkiksi Tampereella toimivien asiakasraatien sekä kokemusasiantuntijoiden kanssa. Kouluterveydenhuollon asiakasraadissa on lasten edustus mukana ja lastensuojelua mukana kehittämässä ovat kokemusasiantuntijat. Lapset ja nuoret ovat olleet mukana Tampereella myös toimintaympäristöjen suunnitteluissa (esim. koulujen pihat ja liikuntapaikat) ja toimintojen kehittämisessä.

Kuntaliiton mukaan vaikutusten ennakkoarvioinnissa on mahdollisuus selvittää ja kuulla osana päätöksentekoprosessia lasten mielipiteitä ja näkemyksiä ikätasoon sopivalla tavalla.

Suomen nuorisovaltuustojen kattojärjestö Allianssi ry

29.8.2019

Hyvä esimerkki on ollut maakunnallisten nuorisovaltuustojen perustaminen: Vaikka pääministeri Sipilän hallituksen maakuntauudistusta koskevaa lakipakettia ei hyväksytty vaalikaudella 2015-2019, useissa maakunnissa nuorisovaltuuston perustamista pilotoitiin onnistuneesti.

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry koordinoi pilotointia Kanta-Hämeessä, Pohjois-Karjalassa ja Uudellamaalla. Nuorten Suomi ry (ent. Nuorten Keski-Suomi ry) veti Nuorten ääni maakunnissa -pilotointihanketta Etelä-Savossa, Kainuussa, Keski-Suomessa, Pirkanmaalla ja Satakunnassa. Lisäksi vaalikauden aikana kirjoitettiin opas maakunnan nuorisovaltuuston toimintaan.

Lainsäädännöllinen muutos toimi kannustimena, mutta ei ollut edellytys nuorisovaltuuston perustamiselle ja näin nuorten osallisuuden vahvistamiselle maakunnan tasolla. Pilotoinnin tuloksia voidaan hyödyntää muissakin maakunnissa vastaavan nuorten vaikuttajaryhmän perustamisessa.

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus

29.8.2019

Lapsivaikutusten arvioinnin käytännöt

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien lapsivaikutusten arvioinnin käytänteet vaihtelevat seurakunnasta ja päätettävästä asiasta riippuen. Parhaimmillaan lapsivaikutusten arviointi on integroitunut luontevaksi osaksi seurakunnan tavanomaista valmistelu- ja päätöksentekoprosessia. Se on lisännyt sekä valmistelun että päätöksenteon avoimuutta että vuorovaikutusta päätöksentekijöiden sekä lasten, nuorten ja perheiden välillä. Näin se omalta osaltaan tukee lasten ja nuorten osallisuutta.

Lapsivaikutusten arvioinnissa keskeistä on päätöksentekoon tarvittava riittävä tieto. Tätä tietoa on paljon lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä työntekijöillä ja vapaaehtoisilla. Tärkeää on saada alkuperäistä tietoa lasten ja nuorten omista näkemyksistä ja mielipiteistä. Arjen toiminnassa tietoa voidaan kerätä jatkuvasti monin eri tavoin: keräämällä sanallista palautetta, kokoamalla aloitteita ja ideoita, tekemällä kyselyitä ja ottamalla lapset ja nuoret mukaan toiminnan suunnitteluun, järjestämällä luottamushenkilöiden sekä yhteisiä lasten, nuorten ja perheiden tapaamisia yms. Lapsivaikutusten arviointiin liittyvä ohjeistus sisältää paljon käytännön esimerkkejä ja työvälineitä tämän toteutumiseksi.

Lapsiystävällisen seurakunnan toimintakulttuuri

Lapsen oikeuksien laaja-alainen toteuttaminen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnissa vie kohti lapsiystävällistä seurakuntaa, jonka toimintatapaan kuuluu ratkaisujen ja toimintamallien arvioiminen lapsen parhaan näkökulmasta. Lapsiystävällisen seurakunnan toimintakulttuurissa keskeisiä asioita ovat vuorovaikutus, kaikenikäisten seurakuntalaisten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet. Seurakuntaa rakennetaan yhteistyössä työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja seurakuntalaisten kanssa. Seurakunnan toimintakulttuuria voidaan peilata

laadittuihin lapsiystävällisen seurakunnan tuntomerkkeihin. Tavoitteena on yhteisö, jossa lapset ja nuoret saavat sekä tarvitsemansa turvan ja tuen että mahdollisuuden olla itse toimijoita. Osallisuus seurakunnassa sisältää myös iän mukaista vastuuta oman, toisten ja koko yhteisön toiminnasta sekä tulevaisuudesta.

Seurakunnan toiminnassa lapsiystävällisyys tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapset ja nuoret otetaan mukaan suunnittelemaan kerhojen, retkien ja leirien sisältöjä ja toimintatapoja. Selvitetään, mikä heille on tärkeää, miten he kokevat olevansa tervetulleita ja millä tavoin eri-ikäiset lapset haluavat ja voivat olla mukana toiminnassa ja sen toteuttamisessa.

Lapsiystävällisessä seurakunnassa lapset ja nuoret saavat aikuisilta tarvittaessa apua ja tukea omien ajatusten ilmaisemiseen. Lapsilta ja nuorilta pyydetään säännöllisesti palautetta ja annetaan mahdollisuus olla mukana uuden ideoimisessa. Heillä on myös oltava mahdollisuus tehdä itsenäisiä päätöksiä heille tärkeissä asioissa. Nuorten kohdalla tämä toteutuu usein helpommin, mutta myös pienet lapset voivat tehdä valintoja ja päätöksiä, jos heille annetaan siihen tilaisuus. Aikuisten tehtävänä on miettiä, miten ja minkälaisissa asioissa tämä voisi olla mahdollista. Koulutuksen ja kokemuksen avulla seurakunnan työntekijät ja luottamushenkilöt saavat välineitä lasten ja nuorten näkökulman huomioimiseen ja parempaan osallisuuden mahdollistamiseen.

STM, Vanen sihteeristö

29.8.2019

Lasten osallisuuden kokemuksia vammaissosiaalityössä on kartoitettu esimerkiksi valtakunnallisen VamO-hankkeen selvityksessä "Osallisuus vammaissosiaalityössä on yhteistyötä: asiakkaiden kokemuksia".

Selvitys: <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/63745>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

Lapsivaikutusten arvioinnissa on tehty kehittämistyötä niin lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa kuin järjestöissä, erityisesti MLL ja UNICEF.

Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan kaupunki ja Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä

28.8.2019

- lapsiparlamentti = lastenvaltuusto
- nuorisovaltuusto
- nuorisovaltuutettujen osallistuminen toimielimien kokouksiin
- lapsiystävällinen valmistelutyö ja päätöksenteko: lasten kuuleminen, osallistaminen sekä lapsivaikutusten arviointi
- oppilaskuntien välinen yhteistyö ja lausuntojen antaminen valmisteltavista ja käsiteltävistä asioista
- lapset ja nuoret vertaisasiantuntijoina lastensuojelussa
- lasten ja nuorten asiakasraadit, esimerkiksi sosiaali- ja terveysterveyspalveluissa

**Imatran kaupunki, Kasvatus- ja
koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut**

27.8.2019

Kuntatasolla toimiva lasten parlamentti.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku**

26.8.2019

Lapsivaikutusten arvioinnissa onnistuneet kunnat ja muut toimijat mm. kirkkohallitus, Huittisten kunta, Hämeenlinnan kunta ja kaikki UNICEFin lapsiystävälliset kunnat. Myös Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmassa tuotetut hyvät käytännöt.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus

23.8.2019

Maakunnallinen yhteistyö on toiminut esim nuorisovaltuustojen kesken.

Heinolan kaupunki

14.8.2019

Nuorisovaltuusto toimii ja sen edustajien on mahdollista osallistua lautakuntien ja valtuuston kokouksiin. Lasten ja nuorten parlamentti järjestetään vuosittain lasten oikeuksien päivänä ja sen kehittämisideoita toteutetaan vuoden aikana.

Indikaattoriin 1 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Pelastakaa Lapset ry

30.8.2019

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Säädöksiä on eri laeissa, mutta ne ovat hyvin pirstaleisesti löydettävissä. Voisi olla kokoavasti koottuna, jolloin helpottaisi myös toteutumisen arviointia.

Lapsivaikutusten arviointi kuntatasolla pääosin vasta alkamassa.

Lasten ja nuorten kuulemista ja kuuntelemista heitä koskevien asioiden päätöksenteossa on kehitettävä tarjoamalla koulutusta kuntien ko. henkilöstölle ymmärtämään esim. haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten mielipiteitä.

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

On hyvä, että haavoittuviin ryhmiin kiinnitetään erityistä huomiota ja että vammaiset lapset ovat siltä osin mukana. Tietopuutteiden osalta on saatavissa mm vammaistutkimuksen ja lapsitutkimuksen kautta yksityiskohtaisempaa kuvaa. Osallistumisen esteiden suhteen tarkasteluun tulisi liittää tiedon ja viestinnän saavutettavuus ja esteettömyys: tarjota tietoa vaihtoehtoisin kommunikaatiotavoin ja sitä kautta mahdollistaa lasten oman kokemuksen välittyminen päätöksenteon ja palvelumuotoilun prosesseihin.

Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin UNICEF lapsiystävällinen kunta -koordinaattori. Lausunto on valmisteltu yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on täydennetty kaupungin yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien jäsenillä lausunnon antoa varten.

30.8.2019

Tietoa ja tiedostamista eriarvoistavista käytännöistä, koulutusta ammattilaisille.

Kehittämiskeskus Opinkirjo - Utvecklingscentralen Lärorik

30.8.2019

YK:n lapsen oikeuksien tason saavuttaminen osallistumisesta ryhmämuotoisesti lähiympäristön kuten koulun tai asuinpaikan asioita koskevaan päätöksentekoon vaihtelee lapsen asuinpaikasta riippuen. Lasten osallistuminen päätöksentekoon on lainsäädännöstä huolimatta sattumanvaraista. Näin ollen lapset maan eri osissa voivat osallistua päätöksentekoon varsin eriarvoisesti. Myös valtakunnallista osallistumista tulee kehittää.

Päätösten ennakko- ja jälkikäteisarviointia pitää vahvistaa.

OKM, Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön osasto, Larpa Marjaana

30.8.2019

Indikaattorin 1 kuvaus koostuu nyt pitkälti eri lakien luettelemisesta. Olisiko mahdollista tuoda esiin myös laittava periaate/hahmotus siitä, että lapsi on omien oikeuksiensa haltija, joten osallistamalla lapsia, voidaan asioihin saada oikeuksienhaltijan näkökulma?

Teuvan kunta

30.8.2019

- Lastenoikeuksien julistus on ratifioitu, mutta lain jalkautus on osin yhä vaiheessa. Perusopetus toimii tässä asiassa jo opetussuunnitelmien kautta toteuttamalla mm. oppilaskuntatoimintaa, tukioppilastoimintaa ja oppilashuoltoryhmissä edustajajäsenien kautta.
- Mikäli roolia halutaan vahvistaa, tulisi se tehdä jo olemassa olevien väylien toimintaa ohjaamalla, ei perustamalla uusia esim. kouluneuvostoja rinnalle. Lapsia ja nuoria on lisäksi perusopetuksen ulkopuolella, mistä johtuen varhaiskasvatuksen sekä toisen asteen osallistumisoikeutta tulee myös korostaa. Varhaiskasvatussuunnitelma on tässä hyvällä tiellä.

Kuurojen Liitto ry

30.8.2019

Lainsäädännössä turvataan heikosti viittomakieltä käyttävän lapsen oikeus saada tietoa. Sekä asiakas- että potilaslaissa on kirjaus, että "tulkitseminen järjestetään mahdollisuuksien mukaan", mutta ei määritellä a) millainen tulkitseminen (ei velvoittavuutta koulutetun ammattitulkin käyttöön) eikä b) kuka toteaa, ettei nyt ollut mahdollisuutta järjestää. Koska lasta tulee kuulla ikätasoisesti, se viittomakielisen lapsen kohdalla tulee automaattisesti tarkoittaa, että viittomakielen tulkki on aina tilattu paikalle ja lapsi saa tietää häntä koskevia asioita sekä lausua mielipiteensä. Näin ollen lainsäädännössä on ainakin tältä osin päivitystarvetta, jotta viittomakielilain (359/2015) § 3 viranomaisen edistämisvelvoite täyttyy ja jotta YK:n vammaissopimuksen velvoitteet toteutuvat

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Lapsivaikutusten arviointi ja laajempi vaikutusten ennakoarviointi päätöksenteossa tulisi olla vahvemmin lainsäädännössä. Arviointien tärkeänä osana on kuntalaisten, lasten ja nuorten osallisuus, jonka kautta voidaan varmistaa ja toteuttaa heidän osallistumisensa päätöksentekoon. Lasten vaikuttajaryhmiä koskevaa velvoitetta ei lainsäädännössä ole kuten nuorten osalta on nuorisovaltuustot. Lasten osallistumisoikeutta päätöksentekoon voitaisiin vahvistaa lainsäädännön kautta. Lastensuojelulain mukaisessa lapsen kuulemisessa omassa asiassaan on suuria eroja. Sekä työntekijöiden että huoltajien merkitys on suuri, onko lapsella ylipäättään mahdollisuutta tulla kuulluksi ja kuinka häntä kuullaan.

**Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja
kulttuuri**

30.8.2019

Kuntaliiton tietojen mukaan kunnat ovat enenevässä määrin tekemässä päätösten vaikutusten ennakoarviointia, erityisesti lapsivaikutusten arviointia. Toimintatapa ei kuitenkaan ole vielä juurtunut pysyväksi kaikkiin kuntiin. Lasten näkemysten kysyminen on osittain vielä satunnaista. Tyypillisiä päätöksiä joissa lapsivaikutusten arviointia tehdään ovat esim. palveluverkkoselvitykset.

Osallisuuden toteutumista ja vaikutusten arviointeja tehtäessä on tärkeää kerätä ja saada ajantasaista tietoa. Tällä hetkellä moni lapsia koskeva tieto saadaan käyttöön jopa kahden vuoden viiveellä. Ennakoivan päätöksenteon kannalta tieto tarvitaan käyttöön nopeammin. Kunnat tarvitsevat enemmän eriteltyä tutkittua tietoa eri ikä- ja kohderyhmistä päätöksenteon tueksi.

Kuntaliitto toteaa, että nuorisolain 24 § mukaisilla toimenpiteillä edistetään muita kuin kuntalain 26 § kuulemisen ja osallistumisen tapoja. Nuorisolain esitöissä todetaan, että säännöksen tarkoituksena on täydentää kuntalain ja perusopetuslain osallisuuden edistämistä koskevia säännöksiä mm. osallisuuden, vaikuttamisen ja kuulemisen osalta.

**Suomen Asianajajaliitto, Asianajaja Otto
Ääri, Suomen Asianajajaliiton perhe- ja**

29.8.2019

**perintöoikeuden asiantuntijaryhmän
jäsen, Ääri Otto**

Joulukuussa 2019 voimaan tulevan Lapsen tapaamista ja huoltoa koskevan lain muutosten osallistamista koskevien säännösten yhdenmukaista toteutumista tulisi seurata ja tarvittaessa ohjeistaa viranomaisia niin, että lasten osallistumiskäytännöt muodostuvat valtakunnallisesti samantasoisiksi.

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf** **29.8.2019**

Det skulle vara viktigt att i större utsträckning även fokusera på barn med olika funktionsnedsättningar. En barnkonsekvensanalys borde göras specifikt gällande rättigheterna för barn med funktionsnedsättning. VamO projektet har delvis forskat detta och forskningen visar att barn med funktionsnedsättnings intressen inte alltid går först fastän barnkonventionen uttryckligen stadgar om barns intresse. En lösning som bygger på barns bästa förutsätter utredning av barns syn på saken. Barn behöver få rätt stöd och hjälp för att rätten till delaktighet skall förverkligas. Stöd i att fatta beslut för barn med funktionsnedsättning bör utvecklas

**Suomen nuorisovaltuuskunta
Allianssi ry** **29.8.2019**

Äänioikeusikärajan, vaalikelpoisuuden ikärajan sekä kansalaisaloitteen ja EU-kansalaisaloitteen allekirjoittamisen ikärajan laskeminen olisi merkittävä parannus lasten ja nuorten osallistumisoikeuksiin lainsäädännössä ja asiaa pitäisikin arvioida uudelleen. Oikeusministeriön äänioikeusikärajatyöryhmä on viimeksi vuonna 2010 selvittänyt äänioikeusikärajan laskemista 16 ikävuoteen. Kansalaisaloitteen allekirjoittamisen ikärajaa on ehdotettu laskettavaksi 15 ikävuoteen pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelmassa, ja muutos edellyttää perustuslaillisia muutoksia.

Olemme tilannekuvauksessa esitetystä arviosta samaa mieltä, että lapsivaikutusten jälkeisarviointia ei tällä hetkellä tehdä järjestelmällisesti ja riittävän usein. Lapsi- ja nuorivaikutusten arviointia pitäisi vahvistaa kaikilla päätöksenteon tasoilla.

Osaamiskeskus Koordinaatti **29.8.2019**

Lasten ja nuorten sekä päättäjien välistä vuorovaikutusta ja dialogia tulee lisätä.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry **28.8.2019**

Lapsivaikutusten arviointi ja lasten ja nuorten osallisuus arvioinneissa on tärkeä kehittämiskohde.

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisoikeuksien toteutuminen on myös olennainen kehityskohde. Tilannekuvassa olisi hyvä myös mainita näitä haavoittuvassa asemassa olevia lapsiryhmiä, mm. etnisiin ja kielellisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset, romanilapset, alkuperäiskansaan kuuluvat lapset (saamelaislapset), vammaiset lapset, kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset, pakolais- ja turvapaikanhakijalapset.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry**28.8.2019**

- Valtiolle sekä kunnille säädetään velvoite tehdä lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä seuraamaan tehtyjen päätösten toteutuneita vaikutuksia lapsiin.
- * Oppilaskunnilla on oltava ohjaava opettaja, jolla on osaamista sekä riittävästi aikaa toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Erityisesti alakouluilla 1-6 vuosiluokilla resursoinnissa voi olla puutteita, koska virka- ja työehtosopimuksissa ei ole sovittu oppilaskunnan ohjaamista koskevasta korvauksesta. Tästä pitäisi ehdottomasti sopia. Oppilaskunnista säädettyä tähän kohdennettiin myös rahoitusta.
- Osallistaminen ja sen toteuttaminen pitäisi opetuksen järjestäjän toimesta paremmin ottaa huomioon myös esimerkiksi kuntien veso ja muissa vastaavissa koulutuksissa, jotta esimiehillä ja opettajilla olisi sitä koskeva riittävä osaaminen.
- Osallistamista ja sen kehittämistä pitäisi arvioida säännöllisesti. Arviointi sisältää myös sen näkökulman, milloin osallistaminen on tarpeen ja milloin ei.

Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan kaupunki ja Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä**28.8.2019**

- Lapsen ja nuoren oikeutta osallistua päätöksentekoon häntä koskevissa asioissa olisi koottava yhteen, selkeytettävä ja varmistettava kattavuus eri tilanteissa.
- Kansalaisten ja lasten tietoisuutta lasten oikeuksista olisi lisättävä
- lainsäädännössä olevien ikärajojen uudelleen tarkastelu ja yhtenäistäminen, esimerkiksi 12 vuotiaiden kuulemisikäraja ja sen alentaminen

Helsingin kaupunki, Viestintäosasto/Osallisuus- ja neuvontayksikkö**27.8.2019**

Vaikeudet lasten ja nuorten toimintakyvyn eri ulottuvuuksilla tietyissä olosuhteissa voivat rajoittaa heidän osallistumistaan yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Aineistossa voisi hyödyntää THL:n sivuilta löytyviä selvityksiä, esim. kouluterveyskyselystä, josta saadaan kansallista väestötason tietoa nuorten erilaisista toimintarajoitteista ja toimintarajoitteisten nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä, osallisuudesta ja avun saamisesta. Selvitysten mukaan toimintakyvyn rajoituksia kokevien nuorten tyytyväisyydessä elämään ja osallisuuden kokemuksissa on merkittäviä eroja, lisäksi heillä on enemmän syrjäytymistä ennakoivia riskitekijöitä kuin muilla nuorilla, joten heidän osallistumisensa mahdollistamiseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Kansalliseen lainsäädäntöön tulisi olla sisällytettynä yksiselitteisesti sitoutuminen lasten oikeuteen osallistua heitä koskeviin päätöksiin. Tämä

sitoumus tulisi sisällyttää myös lapsiin suoraan vaikuttaviin lakeihin myös kunnallisessa päätöksenteossa ja vapaa-ajan palveluissa. Lisäksi indikaattorin vaatimuksien täyttymistä tulisi arvioida toimintaympäristön ja valitusmenettelyn osalta myös kunnallisen päätöksenteon ja vapaaajan palveluiden osalta.

Kaikilla lapsilla on oikeus tulla kuulluksi, kun selvitetään lapsen näkökulmaa, toivomuksia ja mielipidettä. Kuulemista toteuttavilla eri alojen ammattilaisilla tulee olla osaamista käyttää myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikoinnin menetelmiä. Esimerkiksi Helsingissä vammaissosiaalityön hankkeessa on koottu työkaluja eri ammattilaisten osaamiseen, joilla voidaan kuulla eri tavoin vammaisia lapsia. Lapsiystävällisen viestinnässä toteuttamisessa tulee huomioida myös selkokieli, viittomakieli ja eri muodoissa saatavilla olevat tiedot, jotka mahdollistavat lapsen oikeuden saada tarvitsemaansa tietoa.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää lasten ja nuorten palveluissa lasten ja nuorten oikeuteen osallistua omaan hoitoon liittyvään päätöksentekoon. Heidän kuulemisessaan lasta ja nuorta tavataan myös kahden kesken, ilman huoltajia, kypsyysaste huomioiden. Tämän arvioiminen tietyissä tilanteissa voi olla hankalaa, erityisesti jos huoltajuusasioihin liittyy ristiriitoja ja lapsi saattaa joutua lojaalisuuskonflikteihin vanhempien suhteen. Lapsilla ja nuorilla on oikeus asioida kouluterveydenhuollossa mahdollisesta vanhemman kiellosta huolimatta. Kouluterveydenhuollossa on käytössä lapselle ja nuorelle omat terveystarkastuslomakkeet, joissa hän voi tuoda omia näkemyksiään ja kokemuksiaan esiin.

Kaarinan kaupunki, Kaupunginhallitus 27.8.2019

Lainsäädännössä kaiken kaikkiaan on osittain ristiriitaisia ikärajoja lasten ja nuorten oikeudesta osallistua päätöksentekoon. Lainsäädäntö ei myöskään aina tunnista osallisuuden käsitettä tai se tunnistetaan vain ikärajojen kautta, mikä tulee esille myös tilannekuvauksessa.

Hämeenlinnan kaupunki, Markku Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä Markku 26.8.2019

Lapsille ja nuorille suunnattu koonti lainsäädäntöön kirjatusta oikeuksista

Turun kaupunki, Turun kaupunki, Konsernihallinto, Asiakkuudet ja osallisuus 26.8.2019

Lasten parlamentista ja nuorisovaltuustosta huolimatta lapset ja nuoret eivät pääse tarpeeksi osallistumaan asioihin suunnitteluvaiheessa.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus 23.8.2019

Kunnallisessa päätöksen teossa voisi soveltaa 15-vuoden ikärajaa esim. äänestyksissä.

Tornion kaupunki 19.8.2019

Pakko ei ole välttämättä hyvä lähtökohta. Korostetaan lähtökohtaisesti hyötyä ja kannustetaan pitämään kiinni oikeudesta.

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 16.8.2019

Oppilas- ja opiskeluterveydenhuollon lainsäädäntö on vahvistanut lasten ja perheiden osallisuutta heitä koskevien asioiden käsittelyssä, mutta laaja lapsen itsemääräämisoikeus voi joissakin tapauksissa kääntyä lapsen edun vastaiseksi. Esimerkiksi huoltajan vastuu alle 18-vuotiaasta versus mahdollisuus saada tietoa kaikista lapsen terveyteen liittyvistä seikoista.

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto 5.8.2019

Pakollisesti perustettavilla (tässä kouluneuvosto) elimillä oin taipumus jäädä merkityksettömiksi. Sanamuotona kannustaminen perustamaan olisi parempi

Muita huomioita indikaattoriin 1 liittyen:

Pelastakaa Lapset ry 30.8.2019

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue, Sahi Liisa 30.8.2019

Nuorisovaltuustojen toiminta ei ole vieläkaan aivan kattavasti järjestetty kaikissa kunnissa tai sitä käytetään hyödyksi vaillinaisesti. Toisaalta edustuksellisuus ei takaa jokaisen lapsen tai nuoren vaikutusmahdollisuuksia itseään koskevien asioiden ratkaisemiseen.

Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin UNICEF lapsiystävällinen kunta -koordinaattori. Lausunto on valmisteltu yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on täydennetty kaupungin 30.8.2019

yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien jäsenillä lausunnon antoa varten.

Hallitusohjelmassa on kiinnitetty huomio haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallistumismahdollisuuksiin yhdenvertaisesti mm. toteutetaan kolmiportaisen tuen malli varhaiskasvatukseen, yletetään tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmavelvoite varhaiskasvatukseen, lisätään suomi tai ruotsi toisena kielenä (S2) velvoittavaksi selvittämällä: miten paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen toteutuu, yksityinen varhaiskasvatus on toimittava samoilla laadullisilla kriteereillä kuin julkisten.

Kansaneläkelaitos

30.8.2019

Indikaattori 1:n sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan lainsäädännön kuvauksessa esitetyn potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain osalta voidaan todeta, että alaikäinen voi potilaslain 9 §:n perusteella kieltää terveydentilaansa koskevien tietojen antamisen huoltajalleen, mutta Kelan etuuslaeissa tällaista kieltomahdollisuutta ei ole. Lainsäädännössä on siten tältä osin epäyhteneväinen.

Kehittämiskeskus Opinkirjo - Utvecklingscentralen Lärorik

30.8.2019

Lasten ja nuorten osallistumisoikeudet on turvattu lainsäädännössä kattavasti, mutta käytännön tasolla olisi paljon parannettavaa. Halu aidosti kuulla lapsia ja nuoria on kiinni monesta tekijästä: toimintakulttuurista, asenteista, käytettävissä olevista resursseista, osaamisesta.

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja kulttuuri

30.8.2019

Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että tilannekuvauksessa nostetaan esille mahdollisuus säätää laissa lapsivaikutusten arvioinnista. Kuntaliiton mukaan lapsivaikutusten arviointia tulisi edistää muilla tavoin kuin säädöksillä kuten vahvistamalla kuntien osaamispohjaa vaikutustenarvioinneissa. Kuntien kannalta uusi lakisääteinen tehtävä edellyttää riittävää resursointia.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Lastensuojelulain muuttamista koskevan lain (542/2019) osalta luonnoksessa todetaan: "Lisäksi muuta valvontaa koskevaa säännöstä tarkennettiin niin, että aluehallintovirastojen on kuultava lapsia tarkastuskäynneillä." Vuoden 2020 alussa voimaan tulevan säännöksen (LSL 80 § 1 mom) viimeinen virke kuuluu: "Aluehallintoviraston on valvontaa toteuttaessaan varattava lapselle tilaisuus luottamukselliseen keskusteluun aluehallintoviraston edustajan kanssa." Mikäli käytetään sanamuotoa "on kuultava lasta tarkastuskäynneillä", on vaarana tulkinta, että jokaiselle lapselle olisi varattava tilaisuus hallintolain mukaiseen kuulemiseen. Ehdotetaan uudeksi virkkeeksi: "Lisäksi muuta valvontaa koskevaa säännöstä tarkennettiin niin, että aluehallintoviraston edustajan on tarkastuskäynneillään varattava lapselle tilaisuus luottamukselliseen keskusteluun." Indikaattorin kohdalla tuodaan hyvin esille lapsen osallisuutta vahvistavana asiana, että sosiaalihuollon asiakaslain (812/2000) mukaan lapselle tulee tarvittaessa hakea huoltajan sijaan edunvalvoja sosiaalihuollon asiaan. Olisi syytä tuoda vastaavasti esille lastensuojelulakia

koskevassa kohdassa sen 24 § 1 momentti, joka on olennainen: "Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista ja avustettava virkansa puolesta lasta tai nuorta puhevallan käytössä sekä tarvittaessa ohjattava lapsi tai nuori oikeusavun piiriin taikka huolehdittava siitä, että lapselle haetaan 22 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojaa."

Laki yleisistä kirjastoista 5 § toinen momentti: "Kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskevissa keskeisissä päätöksissä osana kuntalain (365/1995) 27 §:ssä säädettyä kunnan velvollisuutta huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista."

- Lapsia ja nuoria ei erikseen mainittu, mutta sisältyvät kunnan asukkaisiin
- Peruspalvelujen arvioinnin 2017 mukaan kirjastot käyttävät osallistamisen menetelmiä lasten kirjastopalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen vaihtelevasti. Eniten käytetään havainnointia ja asiakaskyselyjä. Lastenkirjastopalveluihin liittyviä kuulemisia on järjestetty vain harvoissa kunnissa. Lapsivaikutusten arviointi on kirjastoja koskevassa päätöksenteossa vähäistä.

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

29.8.2019

Lagstiftningen är god på ett teoretiskt plan. Vi vill poängtera att de barnvänliga metoderna bör vara fungerande även för barn med olika funktionsnedsättningar. Till exempel kan det krävas specialkunskap i kommunikation och olika kommunikationssätt. De barnvänliga metoderna bör också fungera på svenska. Att kommunicera på sitt eget modersmål blir speciellt betydelsefullt för barn med funktionsnedsättning. Även anvisningar gällande olika besväralternativ måste finnas på ett sådant sätt att de är lättförståeliga och att de finns på svenska samt svenskt och finskt teckenspråk.

Enligt lag ska barn höras enligt deras ålder och utvecklingsnivå. I praktiken sker detta inte tillräckligt stor utsträckning. Olika sätt att trygga att barn och barn med funktionsnedsättning i verkligheten hörs tillräckligt bör förstärkas. Fokus borde också ligga på att utbilda personer i att kommunicera med barn som har olika funktionsnedsättningar. Denna kommunikation måste även finnas på svenska för den finlandssvenska minoriteten. Dessutom är stöd av alternativa kommunikationsmetoder som bilder och tecken som stöd en viktig del av rätten till delaktighet.

I rapporten blev det oklart i vilken mån barn med funktionsnedsättning och deras specialbehov beaktas i verkligheten. Barn med funktionsnedsättningar har överlag oftare svårt att vara delaktiga på samma villkor som andra barn. Därför anser vi att barn med funktionsnedsättning bör beaktas i större utsträckning när sådana här rapporter görs. På så vis kan man främja deras delaktighet i större utsträckning. Vi vill understryka att alla barn ska bli sedda som individer och inte som sin funktionsnedsättning.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Lasten osallistumisoikeus on kirjattu perustuslakiin (6 §): Lasten tasa-arvoinen kohtelu ja osallistuminen itseään koskeviin asioihin.

Lasten osallistumisoikeus on turvattu myös kuntalaissa, nuorisolaissa, perusopetuslaissa, lastensuojelulaissa (korostaa lapsen osallisuutta kaikissa lastensuojeluprosessin vaiheissa) ja laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

Lainsäädännöllä tulee taata erityisryhmien mahdollisuudet osallistua.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Onko tarpeen mainita, että YK:n lapsen oikeuksien sopimus on ratifioitu ja vaikuttaa näin ollen lain valmisteluun?
- Tulisiko lakipohjaan liittää haavoittuvassa asemassa olevien näkökulmasta myös ratifioitu yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista?
- Voisiko lait esittää kuvan muodossa tekstimuodon lisäksi?
- Problematiikka siitä, että lapsen oikeuksien sopimus on 18 -vuotiaaseen asti ja puhutaan lapsen oikeuksista, vaikka kyseessä myös nuoret. Tunnistavatko nuoret, että on kyse myös heidän oikeuksistaan?

Joutsan kunta

28.8.2019

Vastaukset annettu sosiaalitoimen, hyvinvointi- ja sivistystoimen, vapaa-aikatoimen ja yhdistystoiminnan näkökulmista

Valvira

28.8.2019

Tilannekuva vastaa lasten osallistumisoikeuksien keskeistä lainsäädäntöä. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevassa lainsäädännössä on säädetty, että alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Lisäksi ensisijaisesti on otettava huomioon alaikäisen etu.

Valviran tehtävänä on muun muassa ohjata ja valvoa valtakunnallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden ja ammattihenkilöiden toimintaa asiakkaiden oikeusturvan ja palvelujen laadun ja asianmukaisuuden varmistamiseksi. Valvira antaa lausuntonsa tästä näkökulmasta.

Maahanmuuttovirasto

23.8.2019

Tilannekuvausluonnoksessa oli erikseen mainittu ulkomaalaislain 146 §, jonka mukaan maasta poistamisen yhteydessä tehtävässä kokonaisharkinnassa on erityisesti kiinnitettävä huomiota lapsen etuun. Maasta poistamista koskeva päätöksenteko ei ole kuitenkaan ainoa asia, jonka yhteydessä lapsen etuun kiinnitetään erityistä huomiota, vaan ulkomaalaislain 6 §:ssä säädetyn mukaisesti kaikessa ulkomaalaislain nojalla tapahtuvassa päätöksenteossa, joka koskee

kahdeksaatoista vuotta nuorempaa lasta, kiinnitetään erityistä huomiota lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin.

Indikaattori 2: Lasten ja nuorten oikeus osallistua päätöksentekoon on nimenomaisesti sisällytetty monialaiseen kansalliseen strategiaan lasten oikeuksien toteuttamiseksi

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 2 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Pelastakaa Lapset ry

30.8.2019

Lapsistrategian valmistelutyössä tulisi huomioida lasten osallisuus. Lapsifoorumit sellaisena kuin ne valmistelussa on tähän saakka toteutettu, eivät huomioi erilaisissa tilanteissa eläviä lapsia, jotka eivät eri syistä halua tai kykene osallistumaan valtakunnallisiin foorumeihin. Myös pienenpien lasten ääni jää helposti kuulematta. Lapsistrategiaa tulisi tästä näkökulmasta valmistella vastavuoroisesti lasten kanssa niin, että osallisuus olisi myös lapsille.

Lapsistrategian on ennen kaikkea oltava oikeusperustainen sen sijaan, että siinä listataan yksittäisiä toimenpiteitä lasten hyvinvoinnin edistämiseksi, kuten lapsiasiavaltuutetun asiasta lausunut työryhmäkin on todennut. Strategian tulisi edistää YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanoa Suomessa, ja niiltä osin vastata YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomelle antamiin huomautuksiin ja niiden korjaamiseen. Tällöin strategia huomioi myös kaikista haavoittavammassa asemassa olevat lapset, kuten esim. turvapaikanhakijalapset ja paperittomat lapset.

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Lapsipolitiikan koordinaatiota ei ole valtioneuvostotasolla, kuten raportissakin todettiin. Kansallinen lapsistrategia on toistaiseksi valmisteluvaiheessa.

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

Vammaisyleissopimuksen 7 artiklan mukaan sopimuspuolten on toteutettava kaikki tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Kaikissa vammaisia lapsia koskevassa toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa ja että heidän näkemyksilleen annetaan asianmukainen painoarvo heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti, yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja että heillä on oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua tämän oikeuden toteuttamiseksi.

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi riippumatta kognitiivisen kehityksensä tai kommunikaatiotaitojensa tasosta. Siksi aikuisten on tunnustettava ja kunnioitettava muitakin kuin kielellisiä viestintätapoja, kuten Lapsen oikeuksien komitea on todennut.

Tilannekuvassa on myös huomioitava yleissopimusta koskevat yleiskommentit autoritatiivisina tulkintalähteinä, erityisesti huomioiden osallistamista koskeva yleiskommentti nro 7. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteita ja määräyksiä sekä YK:n lapsen oikeuksien komitean antamia yleiskommentteja, erityisesti vammaisia lapsia koskevaa olisi hyödyntää tilannekuvausteksteissä.

Lapsistrategian valmistelussa on tarpeen osallistaa myös vammaiset lapset sekä heitä edustavat järjestöt. Samoin seuraavan kauden nuorisotyön ja nuorisopolitiikan ohjelman valmistelussa on tärkeää, että vammaiset lapset ja nuoret huomioidaan omana erityisryhmänään.

Aito kuuleminen ei toteudu yksin oikeiden välineiden ja mittareiden avulla. Lapsia täytyy aidosti kuulla, olla läsnä ja antaa mahdollisuus kertoa omalla tavallaan. Se vaatii asennetta aikuisilta. Lapsi olisi tärkeä nähdä yksilönä, jolla on monia muitakin ominaisuuksia kuin vamma. Lapsen tarkastelu vain ammatillisen tiedon (esimerkiksi ikätasoarvioiden) kautta saattaa estää lapsen henkilökohtaisen ajattelutavan ymmärtämisen ja johtaa lapsen omien tulkintojen ohittamiseen. Vammaisia lapsia työssään kohtaavilla ammattilaisilla on erityinen vastuu lapsen osallisuuden edistämiseksi, sillä vammaiset lapset viettävät muita lapsia enemmän aikaa ”erityisinstituutioissa” kuten sosiaali- ja terveydenhuollossa. Myös päiväkodissa ja koulussa he viettävät enemmän aikaa aikuisten kanssa kuin muut lapset.

Kriminaalihuollon tukisäätiö

30.8.2019

Suomesta puuttuu kansallinen lapsistrategia, joka huomioi kaikki lapset, mutta erityisesti myös haavoittuvissa oloissa kasvavat lapset.

Seta ry, Nuorisotyö

30.8.2019

Seta katsoo, että lapsistrategian oikeusperustaisuus on oikein tervetullut. Strategian taustapaperissa mainitaan, että lapsiystävällinen Suomi on tasa-arvoinen ja yhdenvertainen. Tämä linjaus ei kuitenkaan yksin riitä turvaamaan kaikkien lasten ja perheiden näkyvyyttä strategiassa. Haavoittuvassa asemassa olevien lapsiryhmien erityinen huomioiminen tulisi olla strategian yksi keskeisimmistä periaatteista, jolloin myös kuulemiseen ja osallisuuteen liittyvät kehittämistoimenpiteet huomioisivat aina haavoittuvien lapsiryhmien tarpeet.

Teuvan kunta

30.8.2019

Opetushallitus

29.8.2019

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

Uppseendeväckande är att barn med funktionsnedsättning inte nämns här. Denna grupp av barn har mycket olika behov och dessa måste i större mån beaktas även i barnstrategin.

**Suomen nuorisoolan kattojärjestö
Allianssi ry**

29.8.2019

Tilannekuvauksessa on huomioitu keskeinen puute: Suomi ei ole laatinut oikeusperustaista kansallista lapsistrategiaa. Lapsistrategian 2040 valmistelu on kuitenkin käynnistetty. Edelleen on tärkeää, että alaikäiset nuoret huomioidaan omana erityisryhmänään myös lapsistrategiassa.

Nuorten kannalta keskeinen asiakirja on Valtion nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO). Seuraava, kauden 2020-2023 VANUPO on tällä hetkellä valmisteilla. Nykyisen ohjelman painopisteet kohdistuvat erityisesti 12-25-vuotiaiden nuorten elinolojen kehittämiseen.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Suomessa ei ole tällä hetkellä kansallista lapsistrategiaa, joskin sen valmistelu käynnistettiin keväällä 2018 tavoitteenaan pohjustaa nykyiselle hallituskaudelle lapsistrategian laadintaa. Työn tavoitteena oli vahvistaa lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuvaa toimintakulttuuria päätöksenteossa ja palveluissa ja sen tuloksena julkaistiin visio lapsi- ja perhemyönteisestä Suomesta. Visiota konkretisoivat seitsemän tavoitetta, joista yksi koskee lasten osallisuutta. Antti Rinteen hallitusohjelmaan on linjattu, että Suomessa käynnistetään valmistelu kansallisen lapsistrategian luomiseksi.

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Valtion nuorisopoliittinen ohjelma kokoaa eri toimialojen keskeiset yhteensovittavat nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjelmassa hallitus määrittelee nuorisopoliittiset tavoitteensa hallituskauden ajaksi. Yhtenä keskeisenä tavoitteena nykyisessä ohjelmassa on ollut, että nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään. Uusi hallituskauden mittainen ohjelma vuosille 2020-2023 on parhaillaan valmistelussa.

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus

29.8.2019

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa on jo vuosien ajan toimittu monipuolisesti lapsen oikeuksien ja osallisuuden edistämiseksi sekä lasten ja nuorten äänen vahvistamiseksi niin kirkon toiminnassa kuin hallinnossa.

Lasten osallistumisoikeuksien arviointityökalun tilannekuvauksen sivulla 15 todetaan, että Suomessa on tällä hetkellä lähinnä sektorikohtaisia kehittämis- tai politiikkaohjelmia, joissa käsitellään lasten osallistumisoikeuksia kyseisen toimialan tai sektorin näkökulmasta.

Näitä ovat myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen asiakirjat (mm. Meidän kirkko - kasvamme yhdessä (2011), Lapsi on osallinen (2008), Lapset seurakuntalaisina (2013), Tytöt ja pojat seurakuntalaisina (2012), Nuoret seurakuntalaisina (2012), Suuri ihme – Rippikoulusuunnitelma (2017), Kirkon kasvatusta vuonna 2030 -tulevaisuusselonteko (2018), Isoja ihmeitä – isostoiminnan linjaus (2016), Näkökulmia ihmisoikeuksiin. Kirkon ihmisoikeusfoorumin julkaisu (2018). Ne kaikki rakentuvat osallisuuden vahvistamisen periaatteelle.

Kohtaamisen kirkko – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020 - asiakirjan yksi painopistealue on 'arvostamme jäsenyyttä'. Tämä painopistealue korostuu kaikenikäisten, myös lasten ja nuorten oikeuksia, mahdollisuuksia ja osallisuuden kokemusta.

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti** **29.8.2019**

Kansallisen strategian valmistelu on vasta käynnistymässä. Prosessin käynnistymisestä on vielä pitkä matka strategian konkreettiseen toteuttamiseen.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry **28.8.2019**

Tilannekuvassa olisi hyvä todeta lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman jatko.

Hämeenlinnan kaupunki **28.8.2019**

Indikaattori vastaa tilannekuvausta, jossa luodaan kansallinen lapsistrategia.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry **28.8.2019**

Suomella ei ole kansallista strategiaa lasten oikeuksien toteuttamisesta, mutta sen laadinta sisältyy Rinteen hallitusohjelmaan.

Lapsistrategia on tarpeellinen, mutta sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta ei riittävä asiakirja. Se kattaa vain lapsuuden 18 ikävuoteen asti.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku** **26.8.2019**

Kansallinen lapsistrategia on vasta valmistelun vaiheessa.

**Turun kaupunki, Turun kaupunki,
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja
osallisuus**

26.8.2019

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten kuuleminen (esim. lastensuojelulaitoksissa olevat lapset) ei toimi, kuten pitäisi.

Familia ry

24.8.2019

Oikeusperusteinen lapsistrategia puuttuu.
Ammattilaisten keskuudessa tieto ei ole yhtenäistä; riippumatta paikkakunnasta viranomaisilla, sosiaaliohjaajilla, opettajilla, yms. on oltava samat linjaukset ja tiedot.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus

23.8.2019

Asia ja asian valmistelu oli uutta. Sisältö on hyvä ja kattava.

Tammelan kunta, Sivistyspalvelut

19.8.2019

Oikeusperusteinen lapsistrategia puuttuu. Sekä kuntatasoisesti, että valtion tasolla, toimintaa leimaa sektoroitunut hallinto.

Tornion kaupunki

19.8.2019

Miten asia konkreettisesti hoidetaan tulee nostaa vahvasti esiin.

Heinolan kaupunki

14.8.2019

Päätöksiä tehdään myös virkamiestyönä, jolloin lapsivaikutusten arviointi on vielä puutteellista.

**Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH
STN –hanke**

5.8.2019

Tilannekuvassa on tuotu asiallisesti esiin se, ettei erillistä strategiaa toistaiseksi ole, mutta lasten osallisuus oikeuksia koskien on tunnistettu esimerkiksi NUVAPO.

Indikaattoriin 2 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma ohjaa osaltaan nuorisotyön valtionavustusten kohdennusta sekä jakamista.

Isonkyrön kunta

30.8.2019

Hyvä, että kansainvälisestä yhteisen päämäärän ja lasten edun turvaamisesta ollaan kiinnostuneita ja vaikuttuneita päättämään ja viemään asioita eteenpäin.

Teuvan kunta

30.8.2019

- Kansallinen lapsistrategia on valmisteilla ja edellisen hallituksen kärkihankkeena käynnistämä LAPE-hanke on edistänyt myös näitä tavoitteita kiitettävästi. Hankkeen tuottaman tiedon levittäminen ja mallien käyttöönotto on vasta alkuvaiheessa (esim. lapsivaikutusten arviointi).

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Nuorisolain 1285/2016 5 §:n mukaan valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman. Voimassa olevassa ohjelmassa on viisi nuorisopoliittista tavoitetta vuosille 2017 – 2019. Yksi tavoitteista on nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen.

Hämeenlinnan kaupunki, Markku Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä Markku

26.8.2019

Kuten liitteessäkin todetaan

Lapsen aika raportti. Lapsistrategiaa pohjustava aineisto, jossa osallisuus on merkittävässä roolissa.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161441/VN_2019_4_Lapsen_aika.pdf?sequence=4&isAllowed=y

LAPE-työn loppuraportti

https://stm.fi/documents/1271139/13111556/Loppuraportti+LAPE_arviointi+8.3.2019_final.pdf/3efbd6b7-c22f-ef66-b412-4b3b521d9512/Loppuraportti+LAPE_arviointi+8.3.2019_final.pdf.pdf

Miten Lapset ja lapsiperheet näkyvät kuntien strategioissa.

<https://sorsaoundation.fi/wp-content/uploads/2018/10/Onko-strategioista-tullut-tragedioita.pdf>

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus

23.8.2019

Lasten ja nuorten kuuleminen tässä asiassa ja valmistelussa on tärkeää!

Heinolan kaupunki

14.8.2019

Kouluissa on toivat oppilaskunnat, joissa lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin.

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto

5.8.2019

Konkretiaa tulee korostaa

Indikaattoriin 2 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Isonkyrön kunta

30.8.2019

Suomi kartalle!

Meillä on varhaiskasvatuksessa niin moni asia etulyöntiasemassa ja hienolla mallilla, että voi vain toivoa muiden (Arvostettujen EU-maidenkin)ottavan oppia!!

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Lasten näkemykset on huomioitava lapsistrategiassa ja sen laadinnassa. Strategiassa olisi tarpeen linjata, miten lasten osallisuutta eri tasoilla olisi kehitettävä edelleen. Erityisesti pitäisi kiinnittää huomiota haavoittuvassa asemassa olevien lasten kuulemiseen. Osallisuuden pitäisi myös toteutua riippumatta mm. lapsen asuinalueesta, kehitystasosta, iästä jne. Alueellista tasa-arvoa vaikuttamiseen oppimisessa olisi kehitettävä, tukea osallisuuden edistämiseen tarvitaan eri alueilla, toisilla alueilla enemmän, toisilla vähemmän.

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

Barnstrategi kan inte göras utan att höra barn med olika behov.

Familjer med barn och unga som har funktionsnedsättningar behöver stödtjänster för att i större utsträckning kunna vara mera delaktiga i samhället.

Det står att det finns en glapp i kunskapen gällande barn och ungas tankar gällande det här temat. Här bör även barn med funktionsnedsättning få framföra sina tankar gällande strategin.

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti**

29.8.2019

Strategian laatimisen lisäksi huomio tulisi kiinnittää sen toteuttamiseen. Suomessa lasten ja nuorten oikeuksien toteuttamista haittaa segregoitunut hallinnollinen rakenne ja toimiminen omissa silloissaan.

Joutsan kunta

28.8.2019

Kunnan päätöksentekoon voisi tiedottaa enemmänkin kansallisista strategioista, samoin paikallistasolla.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry

28.8.2019

- Lapsistrategian lisäksi tarvitaan kasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen strategia, joka sisältää sivistyksellisten perusoikeuksien kokonaisuuden ja elinikäisen oppimisen näkökulman.

**Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan
kaupunki ja Forssan seudun
hyvinvointikuntayhtymä**

28.8.2019

- Monialainen kansallinen strategia lasten oikeuksien toteuttamiseksi tulisi toteuttaa pikaisesti

**Helsingin kaupunki,
Viestintäosasto/Osallisuus- ja
neuvontayksikkö**

27.8.2019

Helsingissä on vuonna 2018 käynnistetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamis- ja koordinaatorakenne. Ohjausryhmän edustajina, ovat kaikkien toimialojen sekä kaupunginkanslian toimialajohtajat sekä palvelualueiden päälliköt. Kesäkuussa kaupunginvaltuusto hyväksyi Helsingin hyvinvointisuunnitelman, jonka yhtenä painopisteenä on lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Painopisteen sisältö vastaa lakisääteistä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Työtä toteutetaan monitoimijaisena työnä, jolla varmistetaan kaikkien toimialojen sitoutuminen lasten ja nuorten hyvinvointityöhön. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuudessa toimii useita lakisääteisiä kehittämisryhmiä. Lasten ja nuorten ryhmät kootaan syksyn 2019 aikana yhdeksi kokonaisuudeksi, jossa varmistetaan kaupunkiyhteinen työ lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Osana tätä työtä kehitetään ja juurrutetaan Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman hyviä käytänteitä.

Nuorten hyvinvointikertomustyön taustalla on ajatus siitä, että Helsingin nuorten palvelujen kehittäminen ja johtaminen tulisi nykyistä paremmin perustua tietoon. Tietoa tarvitaan, jotta voisimme lisätä ymmärrystä siitä,

miten helsinkiläisnuoret voivat ja mitä nuoret tarvitsevat elääkseen hyvää ja ihmisarvoista elämää. Nuorista ja nuorilta koottu hyvinvointitieto voi parhaimmillaan toimia tietoperustaisen johtamisen ja palvelujen kehittämisen yhtenä lähtökohtana eurojen ja resurssitarkastelun rinnalla. Hyvinvointikertomus koostuu neljästä tiedon osa-alueesta: indikaattoreista, kokemustiedosta, tutkimuksista ja blogeista. Nuorten hyvinvointi ajatellaan koostuvan kahdeksasta hyvinvoinnin osa-alueesta: elämä ja terveys, itsensä kehittäminen, tulevaisuuden hallinta, turvallisuus, tunteet ja vuorovaikutus, aktiivinen kansalaisuus, yhdenvertaisuus sekä luonto ja kestävä kehitys. Indikaattorit ja kokemustieto on esitetty tämän luokittelun mukaan. Lisätietoja www.nuortenhyvinvointikertomus.fi.

Lasten osalta käynnistyi vastaava tietotyö, jonka tiedon jäsentelyä ohjaa YK:n lasten oikeuksien sopimuksen keskeiset periaatteet, jotka ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen. Lisäksi työssä käytetään toimintavalmiuksien (capability approach) hyvinvointikäsitystä, jossa korostetaan ihmisarvoa, vapautta valita sekä omien mahdollisuuksien, kykyjen ja voimavarojen tukemista. Tiedon tuottamisen osaalueet ovat: väestö ja elinolot, terveys, turvallisuus, tulevaisuuden hallinta, tunteet, vuorovaikutus ja identiteetti, käytännöllinen viisaus, leikki ja vapaa-aika, osallisuus sekä luonto ja kestävä kehitys. Lisätietoja www.hyvinvointitilastot.fi kohdassa Lasten hyvinvointi.

Edellä mainitun lisäksi indikaattorissa tulisi huomioida myös lapsen osallisuus omassa asiassaan rikos- ja riita-asioiden sovittelussa (Laki Suostumuksesta: Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta. 2§, momentti 2) sekä muissa lapsen oikeuksia koskevissa restoratiivisissa menettelyissä kuten katusovittelussa. Lisäksi mahdollisesti huomioitava 18§ ”Huoltajan tai muun laillisen edustajan läsnäolo sovittelutapaamisessa voidaan kieltää vain, jos se on selvästi alaikäisen osapuolen edun vastaista. Alle 15-vuotiaan osapuolen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa ei kuitenkaan saa kieltää osallistumasta sovittelutapaamiseen.” Sovittelulaissa on määrätty myös sovittelun keskeyttämisestä, jossa siinäkin tulee huomioida lapsen näkökulma ja oma osallisuus asiaansa (Huoltajien oikeuksista sovittelussa 13§ ja 19§ sovittelun keskeyttämisestä, jos alaikäisen etu vaarantuu).

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku**

26.8.2019

Kansallien hallintorajat ylittävä lapsistrategia

**Turun kaupunki, Turun kaupunki,
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja
osallisuus**

26.8.2019

Lapsille pitäisi kertoa, mitä osallistamisesta seurasi ja miksi.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus

23.8.2019

Strategia saatava valmiiksi, koska se ohjaa myös kuntien toimintaa.

**Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi-
ja sivistyspalvelut**

16.8.2019

Kansallista lapsistrategiaa ollaan laatimassa. Yleiset suuntaviivat ja kehittämistavoitteet ovat tarpeelliset, mutta oikeusperustainen lapsistrategia on tarpeen. Lapsen oikeudet ovat yleisellä tasolla tiedostettu, mutta niiden yksityiskohtainen tuntemus edes ammattilaisten keskuudessa on puutteellista. Lapsen oikeuksien kytkeminen vahvasti lapsistrategian valmistelun pohjaksi voisi auttaa tunnettuuden lisäämisessä.

Muita huomioita indikaattoriin 2 liittyen:

Kanuuna-verkosto

31.8.2019

Lapsistrategian oikeusperustaisuus on tärkeää

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik**

30.8.2019

Suomi ei ole laatinut oikeusperustaista kansallista lapsistrategiaa, joka on huomioitu tilannekuvauksessa.

Nuorten kannalta keskeinen asiakirja on Valtion nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO). Tällä hetkellä on mahdoton arvioida, miten vahvasti VANUPOssa on huomioitu lasten ja nuorten oikeus osallistua päätöksentekoon kaikilla tasoilla.

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry

30.8.2019

Kiinnittäisimme jatkossa huomiota vielä paremmin lasten ja nuorten mahdollisuuksiin olla mukana itse valmistelutyössä. Pidämme nuorille ja lapsille suunnattujen keskustelutilaisuuksien järjestämistä tärkeänä osana valmistelua. Näemme kuitenkin, että lapsistrategian työryhmävaiheessa olisi tullut taata lasten ja nuorten osallistuminen vielä paremmin valitsemalla heidät myös työryhmän jäseneksi.

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja kulttuuri

30.8.2019

Kuntaliitto pitää lapsistrategiatyötä hyvänä lasten ja nuorten osallisuutta edistävänä toimenpiteenä. Lasten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta keskeistä on sektorirajat ylittävän yhteistyön lisääminen kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla sekä tasojen kesken.

Opetushallitus

29.8.2019

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön keväällä 2016 käynnistämän Lapsistrategian valmistelutyön taustaksi kerättiin lapsia ja nuoria koskeva tutkimuskooste "Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille" <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-701-7>. Raportti rakentuu alueen tutkijoiden ja tutkimusryhmien esiin nostamista keskeisimmistä tutkimustuloksista ja niihin nojaavista toimenpidesuosituksista. Kirjallisia lausuntoja saatiin noin sata, jotka edustavat arviolta runsaan 200 tutkijan havaintoja. Yksi tunnistetuista osa-alueista oli nimenomaan lasten osallisuus. Myös muut osa-alueet eli ihmissuhteet, oppiminen, terveys ja turvallisuus liittyvät osallisuuden teemaan. Raportin lisäksi lapsistrategia.fi sivustolta löytyy tutkijoiden mm. osallisuudesta kirjoittamia tietokiteitä sekä kaikki yksittäisetkin tutkijaraportit.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia **29.8.2019**

- indikaattori ei koske eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaa

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Suomessa lasten osallistumisoikeuksia käsitellään tällä hetkellä lähinnä sektorikohtaisesti.

Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja opetuksen toimiala, Tuomi Pertti

29.8.2019

Niin kansallisella kuin paikallisella tasolla tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että asioita käsitellään ja ne tuodaan esille lapsille ja nuorille ymmärrettävällä tavalla. Lisäksi on tarpeen edelleen kehittää lapsille ja nuorille paikallisia pienimuotoisia vaikutuskanavia, joissa jokaisella on mahdollisuus osallistua ja ottaa kantaa asioihin sekä ilmaista mielipiteensä.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

On tärkeä korostaa kansallisen lapsistrategian oikeusperustaisuutta. Lapsistrategian on oltava lasten ihmisoikeuksien (erityisesti YK:n lapsen oikeuksien sopimus) ja perusoikeuksien täytäntöönpanon väline. Strategia tulee nähdä täytäntöönpanon painopisteiden ja koordinaation työkaluna. Strategian tulee kiinnittyä oikeuksiin, erityisesti lapsen oikeuksien sopimukseen, sillä tulee olla konkreettiset tavoitteet ja toimenpiteet, joiden toteuttamista seurataan ja arvioidaan.

Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan kaupunki ja Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä 28.8.2019

- kuntatason monialainen lasten oikeuksia edistävä strategiatyö / toimenpideohjelma olemassa, esimerkiksi hyväksytty Lasten Forssa -kokonaisuus
- Monialaisuutta edellyttävä Lapsiystävällinen kunta -tunnus, Unicef

Sisäministeriö, MMO Patovuori Emma 27.8.2019

Pääministeri Rinteen hallitusohjelmassa ja myös tilannekuvassa mainittu lapsistrategia on toivottavasti edennyt sen verran, että siitä pystyisi mainita raportissa hieman laajemmin siltä osin, mitä toimia on jo pystytty aloittamaan.

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 16.8.2019

Paikallisella tasolla olevat osallistamiskanavat ovat nuorisovaltuusto ja lastenparlamentti. Raportissa tulisi nostaa myös muita keinoja lasten ja nuorten äänen kuulemiseen esim. otanta tai yhden koululuokan kaikkien oppilaiden näkemysten kuuleminen. Huomioon tulisi ottaa myös mielipiteet, jotka eivät saa enemmistöä taakseen, sillä ne voivat ennakoida paremmin tulevaa. Lisäksi niin kansallisella kuin paikallisella tasolla tulisi kiinnittää huomiota asioiden muokkaamiseen lapsille ja nuorille ymmärrettävään muotoon ennen kuin lasten ja nuorten edellytetään ottavan kantaa.

Indikaattori 3: Jäsenvaltioon on perustettu riippumaton, lakisääteinen lasten oikeuksien instituutio

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 3 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Kanuuna-verkosto 31.8.2019

Lasten ja nuorten tietoisuus oikeuksista ja oikeusturvakeinoista, erityisesti haavaoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret.

Pelastakaa Lapset ry 30.8.2019

Hyvissä käytännöissä viitataan mm. nuoret neuvonantajat – toimintamalliin, jolloin kohteena nuoret. Onko hyviä käytäntöjä myös pienemmille lapsille? Lapsibarometri on toteutettu kaksi kertaa. Jatkettaanko sitä ja mitä toimintaa sen lisäksi voisi olla myös pienempien lasten äänen kuulemiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun työtehtävän kuvauksessa voisi nostaa esille hänen yhteistyönsä Euroopan lapsiasiavaltuutettujen kanssa (ENOC) sekä sitä kautta yhteytensä myös Euroopan neuvoston

lapsiohjelmaan ja YK:n erityisedustajiin. Nämä ovat merkittäviä kansainvälisiä toimijoita, joiden kanssa työskentely antaa lapsiasiavaltuutetulle kehittää myös kansallisesti lasten osallisuutta.

Tilannekuvassa voisi pohtia lapsiasiavaltuutetun roolia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen valitusmekanismista tiedottamisessa.

Tilannekuvassa voisi huomioida maahanmuuttajataustaiset lapset ja heitä ja heidän perheitään koskevat kielikysymykset. Tärkeää on, että tietoa esimerkiksi valituskanavista välittyisi myös haavoittuville ryhmille, kuten turvapaikanhakijalapsille.

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

Lasten ja nuorten tietoisuus oikeusturvastaan ja käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista on vielä vähäistä, etenkin vammaisten lasten osalta. Kuurojen liitto on kiinnittänyt huomiota siihen, että tietoa oikeuksista ja valituskanavista ei ole saatavilla kansallisilla viittomakielillä. Se rajoittaa suuresti sitä, että viittomakieliset lapset voivat tulla kuulluiksi ja että heidän osallistumisoikeutensa voivat toteutua. Lapsen tulee voida lähettää valituskanaviin asiansa myös viittoen. Vaihtoehtoisten kommunikaatiokeinojen käytöstä on jo paljon tietoa ja kokemuksia!

Seta ry, Nuorisotyö

30.8.2019

Kaikkien lasten tietoisuutta omista oikeuksistaan tulee edistää oikeusturvan saavutettavuuden parantamiseksi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien lasten sekä sateenkaariperheiden lasten oikeuksien toteutumisen ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyy monia erityiskysymyksiä. Nämä lapset eivät monesti tunnista, että heidän oikeuksiaan rikotaan jopa valtion taholta. Tällöin heidän muodollinen mahdollisuutensa osallisuuteen ei toteudu. Viranomaisten tulee laatia toimenpiteitä, joilla näiden lasten pääsyä valtuutetulle helpotetaan. Tämä edellyttää myös tietoa saavutettavuuden esteistä. Lapsiasiainvaltuutetun on kyettävä paneutumaan esteiden purkamiseen kaikkien haavoittuvien lapsiryhmien osallisuuden edestä. Tähän valtuutetun toimiston nykyiset resurssit ovat riittämättömät.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia **29.8.2019**

Luonnoksessa ei tässä yhteydessä ole otettu huomioon eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävää lapsen oikeuksien valvonnassa.

Lapsen oikeuksien valvonta on ollut oikeusasiamiehen tehtävien yksi painopistealueista vuodesta 1998 lähtien. Riippumattoman itsenäisen lapsiasiameiehen viran perustaminen oli ollut esillä muun muassa vuoden 1995 valtioneuvoston lapsipoliittisessa selonteossa. Myös lapsen oikeuksien komitea oli ehdottanut vuoden 1996 suosituksissaan Suomelle itsenäisen valvontamekanismin, kuten lapsiasiameiehen, perustamista (CRC/C/15/Add. 53, kohta 23). Kun eduskunta käsitteli toisen apulaisoikeusasiamiehen viran perustamista vuonna 1997 (ensimmäinen apulaisoikeusasiamiehen virka oli perustettu vuonna 1992), uusi tehtävä yhdistettiin lapsiasiamiestä koskevaan keskusteluun (HE 129/1997 vp.). Samalla kuitenkin todettiin, ettei oikeusasiamiehen valvontaedellytysten parantaminen lasten oikeuksia koskevissa asioissa ollut kannanotto lapsiasiavaltuutetun viran perustamiseen (PeVM 5/1997). Lapsen oikeuksia koskevat asiat keskitettiin toisen apulaisoikeusasiamiehen ratkaistavaksi. Lapsen oikeuksia koskevat asiat muodostivat 1.9.1998

alkaen oman asiaryhmän ja oman jakson oikeusasiamiehen vuosittaiseen kertomukseen eduskunnalle.

Kun eduskunta käsitteli lapsiasiavaltuutettua koskevaa lakiehdotusta vuonna 2004, asiaa koskevassa hallituksen esityksessä todettiin oikeusasiamiehen ja lapsiasiavaltuutetun tulevista tehtävistä seuraavaa:

” Lasten oikeuksien toteutumisen kannalta keskeisin valvova viranomainen on nykyisin eduskunnan oikeusasiamies. Oikeusasiamies valvoo riippumattomana viranomaisena laillisuutta julkisen vallan käytössä ja julkisten tehtävien hoitamisessa. Perusoikeusuudistuksen yhteydessä oikeusasiamiehen tehtäväksi tuli myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen huomioon ottaminen tätä tehtävää hoitaessaan. Oikeusasiamiehen keskeisin tehtävä on kansalaisten tekemien kanteluiden ratkaiseminen. Oikeusasiamies voi puuttua lainvastaiseen tai muuten moitittavaan kohteluun myös omasta aloitteestaan. Oikeusasiamiehellä on oikeus tehdä valtioneuvostolle aloitteita lainsäädännössä havaitsemiensa puutteiden korjaamiseksi. Oikeusasiamiehen toiminnassa on erityistä huomiota kiinnitetty lapsen oikeuksien valvontaan. Lasten asemaa laillisuusvalvonnassa vahvistettiin uuden apulaisoikeusasiamiehen viran perustamisen yhteydessä vuonna 1998 siten, että lapsen oikeuksia koskeva asiaryhmä koottiin yhdeksi asiakokonaisuudeksi. Lapsen oikeuksien asiaryhmä on nykyisin eräs oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnan painopistealueista. Oma-aloitteiseen laillisuusvalvontaan on panostettu erityisesti lapsen oikeuksien valvonnassa tekemällä muun muassa tarkastuksia alan viranomaistoimintaan.” (HE 163/2004 vp. s. 5) - - -

”Ehdotus lapsiasiavaltuutetun viran perustamiseksi ei puutu muiden viranomaisten toimivaltaan ja tehtäviin. Lapsiasiavaltuutetun tehtävä täydentäisi nykyistä järjestelmää. Verrattuna eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäviin lapsiasiavaltuutetun tehtävät painottuisivat jälkikäteisen lasten oikeuksien toteutumisen valvonnan sijasta vaikuttamiseen ennalta muun muassa vasta suunnitteilla oleviin lainsäädäntöhankkeisiin ja muihin lapsen asemaa koskeviin uudistuksiin.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävä painottuisi erityisesti yleisen tason vaikuttamiseen.

Lapsiasiavaltuutettu ei suorittaisi jälkikäteistä yksittäistapauksellista valvontaa, vaan siitä vastaisi jatkossakin nykykäytännön mukaisesti muun muassa eduskunnan oikeusasiamies.” (HE 163/2004 vp. s. 9)

Viimeisimmissä 2011 suosituksissaan lapsen oikeuksien komitea viittasi Suomen kansallisen järjestelyn lasten oikeuksien valvonnassa ja edistämisessä, jonka mukaan eduskunnan oikeusasiamies ja lapsiasiavaltuutettu toimivat toisiaan täydentäen. Komitea kuitenkin velvoitti lapsiasiavaltuutetun ja oikeusasiamiehen tekemään tiivistä yhteistyötä. Se kiinnitti myös huomiota lapsiystävälliseen tiedottamiseen olemassa olevasta kantelumenettelystä (CRC/C/FIN/CO/4* kohta 14).

Lapsiasiavaltuutettu ja oikeusasiamies toimivat kiinteässä yhteistyössä vuonna 2011 raportin kuulemismenettelyssä ja ovat sen jälkeen tiivistäneet yhteistyötään tapaamalla säännöllisesti ja raportoimalla puolin ja toisin toiminnastaan sekä suunnitelmistaan.

Eduskunnan oikeusasiamies on riippumaton eduskunnan alainen ylin laillisuusvalvoja, joka raportoi tehtävästään vuosittain suoraan eduskunnalle. Suomen ensimmäinen oikeusasiamies aloitti tehtävässään 1.1.1920 toisena maailmassa Ruotsin jälkeen. Valmisteilla olevassa oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen tehtävienjaon tarkennuksessa on tarkoitus vahvistaa oikeusasiamiehen tehtävää lapsen oikeuksien valvonnassa suhteessa oikeuskansleriin muun ohessa siten, että lapsen oikeuksia koskevat asiat säädettäisiin mietinnön mukaan ensisijaisesti oikeusasiamiehen tehtäviin kuuluviksi. Asia on valmisteilla oikeusministeriössä (Ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjaon kehittäminen).

Haavoittuvassa asemassa olevat lapset

Oikeusasiamiehen tehtäviin kuuluu olennaisena osana tarkastusten tekeminen erityisesti suljettuihin laitoksiin. Lapsen oikeuksia koskevaa tehtävää hoitaessaan oikeusasiamies on tehnyt tarkastuksia erityisesti koulukoteihin ja muihin lastensuojelulaitoksiin, psykiatristen sairaaloiden lastenpsykiatrisille ja nuorisopsykiatrisille osastoille, vammaisten ja kehitysvammaisten lasten ryhmäkoteihin ja muihin asumispalveluyksikköihin sekä ilman huoltajaa tulleiden lasten ryhmäkoteihin sekä vastaaviin. Kaikissa edellä mainituissa kohteissa on haavoittuvassa asemassa olevia lapsia.

Vuodesta 2014 alkaen eduskunnan oikeusasiamies on ollut YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukainen kansallinen valvontaelin, (Optional Protocol to the Convention against Torture, OPCAT, National Preventive Mechanism, NPM, laki eduskunnan oikeusasiamiehestä 5 § ja 1 a luku, HE 182/2012 vp). Mainittu tehtävä on vahvistanut oikeusasiamiehen tarkastustoimintaa entisestään ja mahdollistanut esimerkiksi kokemusasiantuntijoiden ja muita asiantuntijoiden käytön tarvittaessa.

Asukkaiden ja henkilökunnan luottamuksellinen ja kiireetön kuuleminen tarkastusten aikana on tärkeää mahdollisten epäkohtien selvittämiseksi. Erityisesti tärkeää on lasten kuuleminen.

Viime aikoina julkisuudessa ovat olleet erityisesti lastenkoteihin tehty tarkastukset ja niiden yhteydessä ilmenneet epäkohdat (Vuorelan koulukoti ptk. EOAK/356/2018 ja EOAK/846/2018, Pohjolakoti ptk EOAK/1353/2018, Loikalan kartano ptk. EOAK/5377/2018).

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry

29.8.2019

Lapsiasiavaltuutettu ja eduskunnan oikeusasiamies toteuttavat lasten oikeuksien instituution tehtävää Suomessa. Myös useat vaikuttavat ja vakiintuneet kansalaisyhteiskunnan toimijat valvovat lasten oikeuksien toteutumista. On kuitenkin selvää, että lasten kynnystä ottaa yhteyttä eduskunnan oikeusasiamieheen on alennettava ja tietoisuutta omista oikeuksista sekä tukipalveluista lisättävä, kuten dokumenttiluonnoksessa on kuvattu.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Tärkeänä olemme kokeneet lapsiasiavaltuutetun roolin suomalaisiin lapsiin ja nuoriin liittyvän hyvinvointitiedon välittämisen näkökulmasta. Tieto on tärkeää esimerkiksi lapsivaikutusten arviointia tehtäessä ja epäkohtien esille nostamisessa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

Lasten ja nuorten tietoisuus oikeusturvasta ja käytettävistä olevista oikeusturvakeinoista ei ole hyvä. Tästä kärsivät erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret.

Hämeenlinnan kaupunki

28.8.2019

Informaatiota lisää lapsiasiainvaltuutetun roolista ja tehtävistä.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry

28.8.2019

Suomessa on lapsiasiainvaltuutettu, mutta lapset eivät riittävästi tiedä tästä, osaa itse käyttää palvelua ja tunne lapsiasiainvaltuutetun tehtävänkuvaa. Hänellä ei ole myöskään kaikilta osin riittäviä resursseja tai toimivaltaa selvittää yksittäisiä oikeudellisia asioita, joiden takia hänen puoleensa käännytään.

Hämeenlinnan kaupunki, Markku Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä Markku

26.8.2019

Lapsiasinvaltuutetun tnnettavuus on heikkoa. Ei riitä, että on perustettu instituutio vaan pitäisi myös mistat sen vaikuttavuutta.

Indikaattoriin 3 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja opetuksen toimiala, Tuomi Pertti

29.8.2019

Lastenoikeuksia käsitellään kouluissa. Useassa koulussa toteutetaan Unisef kävely.

Valvira

28.8.2019

Valviran näkemyksen mukaan vastaa täysin, koska Suomessa on lapsiasiainvaltuutettu, joka on riippumaton viranomais.

Turun kaupunki, Turun kaupunki, Konsernihallinto, Asiakkuudet ja osallisuus

26.8.2019

Unicef-kävelyt, joiden aikana lapsille puhutaan lapsenoikeuksista
Lapsenoikeuksien koulutus lasten kanssa työskenteleville

Indikaattoriin 3 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Lapsiasiavaltuutetun tehtävien ja vaikutusmahdollisuuksien tunnettavuus lasten / alaikäisten keskuudessa ei ole kaikin osin selkeää. Viestintää nimenomaan lasten / nuorten suuntaan tulisi lisätä. Se taas saattaa aiheuttaa Lapsiasiavaltuutetun työmäärän kasvua, jolloin myös resursseja tulisi lisätä.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Lapsiasiavaltuutetun resurssit näyttäytyvät riittämättöminä. Paikallisia tai alueellisia vastaavia viranomaisia ei juurikaan ole kunnissa tai maakunnissa. Lapsiystävälliset, lasten omat valvontaviranomaiset, joihin lapset voisivat olla suoraan yhteydessä (toimiessaan lasten ja nuorten arkiympäristöissä), voisivat toimia alueellisina tai suurimmissa kaupungeissa kaupunkikohtaisina ja he tuntisivat alueen palvelut ja lasten hyvinvoinnin tilan. Tampereella perustettiin kunnallisen lapsiasiamiehen toimi vuonna 2003, jonka tehtävä on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden asemaa Tampereella.

**Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja
kulttuuri**

30.8.2019

Kuntaliitto toteaa, että yleistä tietoisuutta ja viestintää lasten oikeuksista ja päätöksenteosta tulee kehittää kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Viranomaisten yhteistyötä lasten oikeuksien edistämiseksi on mahdollista tiivistää, jotta lasten tietopohja olemassa olevien toimijoiden tehtävistä ja vastuista sekä kantelumenettelyistä lisääntyisi.

**Suomen Asianajajaliitto, Asianajaja Otto
Ääri, Suomen Asianajajaliiton perhe- ja
perintöoikeuden asiantuntijaryhmän
jäsen, Ääri Otto**

29.8.2019

Lasten osallistumiseen eri sektoreilla liittyvien käytäntöjen yhdenmukaistaminen valtakunnallisesti voisi olla lapsiasiavaltuutetun yhtenä toimialueena. Hyvät käytännöt ovat ideaali, joiden toteutuminen vaihtelee valtakunnallisesti riippuen resursseista, joiden tulisi olla asuinpaikasta riippumatta yhdenmukaisia.

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

Lapsiasiavaltuutetun tiedon tuottaminen.

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti** **29.8.2019**

Kannattaisi vielä pohtia, miten lapsille kerrotaan ja viestitään lapsiasianvaltuutetusta ja palveluista. Myös päiväkoteihin ja kouluihin voisi tehostaa viestintää.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry **28.8.2019**

Lasten ja nuorten tietoisuus oikeusturvastaan ja käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista.

Tiedostusta ja koulutusta lasten oikeuksista tulee lisätä niin lapsille itselleen kuin heidän vanhemmille, kaikille lasten kanssa työskenteliville ja lapsia koskevia päätöksiä tekeville.

Sote- ja maakuntauudistuksen myötä tulisi luoda maakunnalliset lapsiasiavaltuutetut, jotka edistäisivät lasten ja nuorten oikeuksien totuutumista ja osallisuutta kunnissa ja maakunnissa.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry **28.8.2019**

- Sen sijaan, että lapsiasiainvaltuutettu yhdistettäisi hallinnollisesti uudeksi toimijaksi tietosuojavaltuutetun, tasa-arvovaltuutetun, yhdenvertaisuusvaltuutetun, Onnettomuustutkintakeskuksen ja Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti Heunin kanssa, pitää OAJ tarpeellisen selvittää niitä etuja, joita saataisiin yhdistämällä lapsiasianvaltuutettu hallinnollisesti sellaisen uuden yhden tahon kanssa, jolle olisi keskitetty lasten oikeudellisten asioiden käsittely ensiasteena. Tältä osin OAJ esittää perusteluja ehdotukselle myös indikaattorin 4 kohdassa.

**Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan
kaupunki ja Forssan seudun
hyvinvointikuntayhtymä** **28.8.2019**

- Kansallisen Lasten strategian yhteydessä tulisi ottaa kantaa lapsiasiainvaltuutetun toimiston rooliin osaltaan toimeenpanna, arvioida tai kehittää ko. strategiaa
- Lapsiasiavaltuutetun toimiston tunnettuuden, roolin ja vaikutuskanavien esille nostaminen

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku** **26.8.2019**

Lapsiasivaltuutetun vaikuttavuus on liikaa kiinni valtuutetun persoonasta ja hänen tavastaan toimia.

**Turun kaupunki, Turun kaupunki,
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja
osallisuus** **26.8.2019**

Lapsille tulisi viestiä kanavissa, jotka tavoittavat lapset

Familia ry **24.8.2019**

Miten instituutio tavoittaa lapsia, kuinka lapsiystävällinen instituution menetelmät ovat, miten esim tiedotusmenetelmät ottavat lapsen iän, kielitaidon, terveyden, perhetaustan mukaan...?

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus **23.8.2019**

Tiedottaminen ja tunnettavuus kehitettävää. esim opettajille ja muille kasvatusalan ammattilaisille tietoa lasten sivuista ym.

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto **5.8.2019**

Tällainen instituutio voi jäädä kovin vieraaksi lasten näkökulmasta

Muita huomioita indikaattoriin 3 liittyen:

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik** **30.8.2019**

Lapsen oikeuksien valvontaan keskittyvien viranomaistahojen tunnettuus lasten ja nuorten keskuudessa saattaa olla melko alhainen. Lasten ja nuorten mahdollisuus kannella oikeuksien loukkauksista on olemassa, mutta kynnys valitusten tai kanteluiden tekemiseen on suuri ja valituksen tekeminen voi vaikuttaa lähes mahdottomalta. Voi olla myös niin, että lapset ja nuoret eivät täysin hahmota, millaiset asiat kuuluvat kenenkin viranomaisen toimenkuvaan. Lisäksi valitusmenettelyjen esittelyn yhteydessä voisi rohkaista lapsia ja nuoria olemaan suoraan yhteyksissä viranomaiseen, joka kykenee asian päättämään.

Kuurojen Liitto ry **30.8.2019**

Heikkoutena voisi todeta sen, että tietoa oikeuksista ja valituskanavista ei ole saatavilla kansallisilla viittomakielillä. Se rajoittaa suuresti sitä, että viittomakieliset lapset voivat tulla kuulluiksi ja että heidän osallistumisoikeutensa voivat toteutua. Lapsen tulee voida lähettää valituskanaviin asiansa myös viittoen.

**Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja
kulttuuri** **30.8.2019**

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

För barn överlag (och särskilt barn med funktionsnedsättning) är denna institution och dess funktion inte bekant i den mån som man kunde önska sig.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Laki lapsiasiavaltuutetusta v. 2004, aloitti toiminnan v. 2005.

Joutsan kunta

28.8.2019

Lapsiasiavaltuutettu

Tornion kaupunki

19.8.2019

Lapsille tämän asian selventäminen on haaste. Asia voi jäädä heille aika hämäräksi.

Indikaattori 4: Jäsenvaltiossa on käytössä mekanismeja, joiden avulla lapset voivat käyttää osallistumisoikeuttaan turvallisesti oikeudellisissa ja hallinnollisissa menettelyissä

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 4 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Kanuuna-verkosto

31.8.2019

Lapsilla eivät saa riittävästi tietoa mekanismeista

Pelastakaa Lapset ry

30.8.2019

Mekanismit eli työmenetelmät ja välineet hyvin hajallaan, ei ole selkeitä käytäntöjä, miten lapsia kuullaan hallinnollisissa toimissa. Erityisen vähän käytäntöjä pienemmille lapsille ja erilaisia kommunikaatiotapoja tarvitseville lapsille.

Hallinnollinen menettely ei ole vain kertaluonteinen tapahtuma, vaan lasten tiedon tavoittamiseksi voi tarvita useampia tapaamisia ja kommunikoinnin välineitä. Lapsen mielipiteen saamiseksi voi olla tarpeen kartoittaa laajasti lapsen arkea ja kokemuksia.

Osallisuus hyvin monissa laeissa (kuten LSL ja SHL), mutta lakien toimeenpano ontuu. Lasten osallisuuden toteutumista ei esim. seurata, sen sijaan esim. aikarajoja seurataan (palvelutarpeen arvion tekemistä 3 kk aikana).

Lastensuojelun edunvalvonta on vähäisessä käytössä eikä vastuutaho sen kehittämisessä ole selvä valtakunnallisella tasolla

Erotilanteissa ja erityisesti huoltoriidoissa lapsen kuuleminen hyvin vähäistä.

Tiedon jakamiseen lapsille tulee kiinnittää huomiota. Lapset tarvitsevat yhtä lailla tietoa prosessista, oikeusapua ja oikeudellista neuvontaa. Tämä korostuu yksin maahan tulleiden lasten kohdalla. Myös ryhmäkodeilla ja muilla alaikäisiä majoittavilla yksiköillä tulee olla riittävästi tietoa lasten oikeuksista ja mahdollisuuksista saada tukea ja apua.

Puhutteluissa tärkeää on se tapa, jolla puhuttelija kohtaa lapsen. Annetun tiedon ja siinä käytetyn kielen ja termien pitää olla lapsen tasoisia. Maahanmuuttovirastolla on taitavia alaikäispuhuttelijoita, ja näitä tulee käyttää aina alaikäisiä puhuteltaessa.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, 30.8.2019
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa

Miten lapsen / nuoren oikeus tulla kuulluksi toteutuu asioissa, jotka ovat heille henkisesti erittäin raskaita ja vaikeita ymmärtää, esim. avioeron yhteydessä tai rikostapauksissa. Lapsen ja huoltajan edun ristiriitatilanteiden käsittely.

Lapsiystävällisten menettelytapojen puute tai niiden vaillinainen käyttö kaikkialla. Hyvien käytäntöjen kuvaaminen niin, että käytännöt saisivat laajemmin sijaa kunnissa tai muissa viranomaisissa.

Vammaisfoorumi ry 30.8.2019

Vammaisten lasten osalta tarve erityiseen tukeen on konkretisoitava sellaiseen muotoon, että hän voi tehokkaasti käyttää osallistumisoikeuttaan. Viittaamme tältä osin vammaisyleissopimuksen määräyksiin tehokkaasta oikeuksien piiriin pääsystä.

Isonkyrön kunta 30.8.2019

Lisää ei mekanismeja tulisi jakaa.
Tieto-taitoon käytännön työhön.

OKM, Varhaiskasvatuksen, 30.8.2019
perusopetuksen ja vapaan sivistystyön
osasto, Larpa Marjaana

Sivulla 26 käytetyt termit varhaiskasvatussovittelu, koulusovittelu voisi korvata esim. ilmaisulla ”varhaiskasvatuksessa ja koulussa käytetyt vertaissovittelu- ja muut ohjelmat”.

Kriminaalihuollon tukisäätiö

30.8.2019

Lasten, joiden vanhempi on vankilassa, oikeus saada tavata ja olla yhteydessä vankilassa olevaan vanhempansa esimerkiksi tilanteessa, jossa toinen vanhempi vastustaa tapaamista. Miten lapset saavat tietoa oikeuksistaan? Miten lapsi kohdataan ja miten häntä kohdellaan vankilassa vierailulla? Miten alaikäiset vangit saavat tietoa oikeuksistaan vankilassa? Osa alaikäisistä vangeista joudutaan sijoittamaan samoille osastoille aikuisten vankien kanssa vankeuslain vastaisesti.

Seta ry, Nuorisotyö

30.8.2019

Tiedonpuutteita ja toimenpiteitä tulee tarkastella myös koskien seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvia lapsia ja heidän erityisiä esteitään käyttää osallistumisoikeuttaan turvallisesti.

Intersukupuolisten lasten hoitokäytännöissä ei toteudu lapsen edun ensisijaisuus eikä lapsen oikeus tulla kuulluksi. Lapsiin ei tule kohdistaa toimenpiteitä, joihin he eivät voi antaa tietoon perustuvaa suostumusta. Lapsen on itse voitava osallistua keskusteluun hoidostaan ja olla päättämässä siitä. YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan lapsille taatut ihmisoikeudet, kuten oikeus yksityisyyteen ja keholliseen koskemattomuuteen eivät ala vasta sitten, kun lapsi pystyy ilmaisemaan omaa suostumustaan tai tahtoaan. Lapsen oikeuksien komitea on korostanut myös pikkulasten olevan kaikkien lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisten oikeuksien haltijoita. Komitea on painottanut, että varhaislapsuus on kriittinen ajanjakso näiden oikeuksien toteutumisen kannalta siksi, että lasten varhaisimmat vuodet luovat perustan heidän ruumiilliselle ja henkiselle terveydelleen, emotionaaliselle turvallisuudelleen ja henkilökohtaiselle identiteetilleen.

Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu on todennut, että sukupuolivähemmistöön kuuluvien alaikäisten itsemääräämisoikeuden toteutumiselle on erityisiä esteitä. Yksi näistä on puutteet translasten pääsyssä transsukupuolisen terveydenhuollon ja tuen piiriin sekä alaikäisten sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen rajoitukset. Valtuutettu korostaa, että on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että lapset ovat oikeuksienhaltijoita, joita on kuultava heitä koskevissa asioissa.

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja kulttuuri

30.8.2019

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että käytössä olevia oikeudellisia ja hallinnollisia menettelymekanismeja tarkastellaan. Kuntaliitto ehdottaa, että perusopetuslain sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa olevat menettelyt poistettaisiin tämän indikaattorin alta. Ei ole johdonmukaista arvioida oikeudellisia ja hallinnollisia menettelyjä vain perusopetuksen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon osalta jättäen varhaiskasvatukseen ja toisen asteen oikeudelliset ja hallinnolliset menettelyt arvioinnin ulkopuolelle. Arviointityökalun viidenteen indikaattoriin soveltuu paremmin lapsiystävällisten valitusmenettelyjen arviointi.

Opetushallitus**29.8.2019**

Sivulla 27 sanotaan: ”Perusopetuslain (628/1998) mukaan ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa siten kuin hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään. Muille kuin oppivelvollisille järjestettävässä opetuksessa on varattava oppilaalle tilaisuus tulla kuulluksi.”

Tässä lienee virhe, sillä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 67 §:ssä todetaan, että opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen tässä erityisen tuen päätöksen tekemistä. Kun tehdään HOKSia, riittää että annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi.

**Suomen nuorisoalan kattojärjestö
Allianssi ry****29.8.2019**

Tilannekuvauksessa käsitellään kattavasti kehittämistä vaativia kohtia, jotta lasten osallistumisoikeus toteutuisi oikeudellisissa ja hallinnollisissa menettelyissä. On erityisen tärkeää selvittää lasten kokemuksia kuulemisesta ja kuulemattomuudesta hallinnollisissa prosesseissa. Lasten näkemykset tulee ottaa huomioon menettelyitä ja palveluita suunniteltaessa.

Peltolan ja Moisio (2016) julkaisu Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentällä kokoaa hyvin yhteen tietoa lasten ja nuorten palvelukokemuksista: tutkimuksesta selviää, että palveluissa osallisuus ei toteudu yhdenvertaisesti vaan erilaiset taustatekijät vaikuttavat lasten ja nuorten mahdollisuuksiin käyttää osallistumisoikeuttaan.

Hämeenlinnan kaupunki**28.8.2019**

Rakenteet ovat kunnossa, mutta lapset tarvitsevat lisää tietoa oikeuksistaan ja menettelytavoista.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry**28.8.2019**

OAJ on useiden vuosien ajan tuonut esille seuraavia epäkohtia liittyen muun muassa lasten sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumiseen nimenomaan siitä näkökulmasta, että lapset itse voisivat ne ymmärtää ja osata käyttää niitä:

- Muutoksenhakutapoja on liian monenlaisia: oikaisuvaatimus, oikaisupyyntö, hallintovalitus, kunnallisvalitus, kantelu...
- Muutoksenhakuajat ovat liian erilaiset; 14 päivää, 30 päivää, 2 vuotta...
- Muutoksenhakutahoja on liian monia: kunta, avi, hallinto-oikeus, eoa...
- Muutoksenhakutahojen lisäksi on lapsiasiainvaltuutettu, jolla ei ole toimivaltaa muutoksenhakusektorilla, vaan eri toimenkuva.
- Kokonaisuutta on vaikea hahmottaa eikä mekanismeja tunneta.
- Prosessit ovat monin osin kirjallisia ja useampi kuin joka kymmenes ei peruskoulun jälkeen omaa riittäviä taitoja kirjalliseen prosessointiin.
- Näiden käyttäminen vaatii erittäin paljon, koska osa pelkää, että leimautuu ja muutoksenhaku vaikuttaa negatiivisesti lapsen, oppilaan tai opiskelijan myöhempään opintopolkuun ja toivotun tuen/palvelun laatuun.

- Varsinkin haavoittuvimmassa asemassa oleville lapsille ja jopa heidän vanhemmilleen oikeudellisiin prosesseihin ryhtyminen on haastavaa.

Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan kaupunki ja Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä **28.8.2019**

- Indikaattori kohdistuu oikeudelliseen mekanismiin / rakenteeseen, mutta käytännössä toteutumistapa ei aina takaa lapsen oikeutta ja turvallisuutta oikeudellisessa prosessissa, osallistumisoikeuden toteutuminen vaihtelee laadullisesti valtakunnassa

Valvira **28.8.2019**

Valviran näkemyksen mukaan tilannekuva vastaa osittain, koska lapset ja nuoret eivät välttämättä tiedä oikeuksiaan ja etujaan, joten näiden osalta informointia tulisi lisätä ja informaation olla selkokielistä. Lisäksi adoptioprosessissa varmistetaan adoptoitavan lapsen mielipiteen selvittämisen lisäksi myös perheessä jo olevan lapsen mielipide. Osana adoptioneuvontaa (kunnallinen sosiaalipalvelu) sosiaalityöntekijä varmistaa adoptioneuvonnan ohjeistuksen (Opas adoptioneuvonnan antajille. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:21) mukaisesti sen, että perheessä jo olevalla lapsella on tilaisuus ikätasonsa mukaisesti ilmaista mielipiteensä adoptiosta. Adoptiolautakunta varmistaa adoptiolupaharkinnan yhteydessä, että lapsen mielipiteen selvittäminen on tapahtunut ja pyytää siitä tarvittaessa sosiaalityöntekijältä lisäselvitystä.

Lisäksi Valvira toteaa tässä yhteydessä, että Valvira ja aluehallintovirastot tulevat lisäämään lasten ja nuorten kuulemista tarkastuskäynneillä sijaishuoltoyksiköissä.

Imatran kaupunki, Kasvatus- ja koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut **27.8.2019**

Välttämättä lapsen tahto ei toteudu joidenkin oikeusprosessien yhteydessä esim. avioero. Välttämättä lapsella ei ole tarpeeksi tietoa oikeuksistaan. Toisaalta täytyy huomioida eri tilanteissa lapsen ikä.

Hämeenlinnan kaupunki, Markku Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä Markku **26.8.2019**

Kuten tilannekuvassakin kysytään "saako lapset riittävästi teitoa näistä meksnismeista"

Tuusulan kunta, Sivistystoimi **26.8.2019**

Täytyy tarkentaa lapsivaikutusten arviointia osana kunnallista päätöksentekoa.

Familia ry**24.8.2019**

Lapsen pistetään eriarvoiseen asemaan esim. riippuen maantieteellisestä sijainnista, äidinkielestä ja iästä puhumattakaan lapsista jotka hakevat Suomesta oleskelulupaa tai kansainvälistä suojelua.

Tammelan kunta, Sivistyspalvelut**19.8.2019**

Vaihtelee asuinpaikasta ym. riippuen.

Tornion kaupunki**19.8.2019**

Lapsille asetetaan suuria vaateita tämän asian suhteen. Jo pelkästään huoltajien mukaan saaminen on haasteellista. Lapset saadaan mukaan kunhan huoltajat oivaltavat mistä on kysymys.

Indikaattoriin 4 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Teuvan kunta**30.8.2019**

- Lapset tulevat kuulluksi hallintopäätöksien valmisteluun liittyvien keskustelujen yhteydessä.

**Suomen nuorisoalan kattojärjestö
Allianssi ry****29.8.2019**

Palveluiden lapsiystävällisyyttä lisää selkeän kielenkäytön lisäksi yhden luukun periaate, jolloin lapsi saa tarvitsemansa avun kertomalla asiansa vain kerran. Tällaista mallia on edustanut Ohjaamo, joka on 15-29-vuotiaille nuorille suunnattu matalan kynnyksen neuvontapalvelu.

Jyväskylän kaupunki**28.8.2019**

- Unicef lapsiystävällinen kunta -toimintamalli puuttuu

**Imatran kaupunki, Kasvatus- ja
koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut****27.8.2019**

Toimiva lapsi ja perhe keskustelu -työkalu voisi olla tämän tyyppisen päätöksenteon pohjalla.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku****26.8.2019**

Indikaattoriin 4 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Pelastakaa Lapset ry

30.8.2019

Lapsen haastattelu lastensuojelussa –kirja vastaa joihinkin tarpeisiin

Kynnys ry

30.8.2019

Vammaiset lapset ovat useiden tosiasiallisten hallinnollisten toimien ja päätösten kohteina. Miten osallisuus prosesseissa turvataan ja oikeus koskemattomuuteen.

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik**

30.8.2019

Mekanismit lasten osallistumisoikeuden turvaamiseksi on, mutta miten ne arjessa toteutuvat ja kuinka hyvin lapsen etu otetaan huomioon vaihtelee vielä paljon. Hyvä esimerkkinä tästä on LAVA, jonka käyttöönotto on ollut hidasta valtion tasolla ja kunnissa.

**OKM, Varhaiskasvatuksen,
perusopetuksen ja vapaan sivistystyön
osasto, Larpa Marjaana**

30.8.2019

Kehitysideoita -otsikon alla on todettu lapsiasiavaltuutetun esittäneen, että kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) tulisi arvioida varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä toisen asteen koulutuksen ihmisoikeuskasvatuksen toteutumista ottaen huomioon uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden voimaantulo. OKM kannattaa tätä kirjausta ja haluaa vielä lisätä, että arviointi tulisi tehdä myös esiopetuksen osalta. Toisaalta teema voi olla yksin liian suppea, jolloin siihen kannattaisi kytkeä esim. lasten oikeuksien sopimuksen tunnettavuuden edistäminen, yhdenvertaisuuden toteutuminen, kiusaamisen ehkäisy tmv. samaan teemaan liittyvä asia.

Karvi on arvioinut varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumista päiväkotien ja perhepäivähoidon lapsiryhmissä. Osana tätä arviointia on tarkasteltu lasten osallisuuden toteutumista, joka on lähellä tuota ihmisoikeuskasvatuksen käsitettä. Arviointi julkaistaan 6.9.2019. Karvissa on meneillään myös uuden OPSin arviointi perusopetuksessa, mutta siinä ei tarkastella erikseen ihmisoikeuskasvatusta kuvatulla tavalla.

Otsikon alla on myös todettu lapsiasiavaltuutetun esittäneen, että valmistellaan infopaketti varhaiskasvatusikäisille, koululaisille ja opiskelijoille lapsen oikeuksista varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla. OKM toteaa, että se ei voi johtaa kyseistä prosessia, mutta voi osallistua siihen. OKM ehdottaa, että sanat "opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla" poistetaan.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Hallintoprosesseissa (esim. huostaanotto prosessi) lapsilla on hyvät mahdollisuudet saada tietoa oikeuksistaan sekä saada itselleen avustajia. Toisaalta toisinaan mahdollisuus saada tietoa rajoittuu siihen, että lapselle suositellaan omaa avustajaa, joka hoitaa asioista tiedottamisen. Lapsilla on pääsääntöisesti hyvät mahdollisuudet tulla kuulluiksi, johon tosin vaikuttaa lapsen ikä ja kehitystaso, joita ei voida sivuuttaa jatkossakaan.

Huoltoriita-asioissa lapset voivat joutua hankalaan asemaan. Haasteena on lapsen oman, puolueettoman mielipiteen selvittäminen, esimerkiksi vanhempien erotilanteissa, huoltajuus- ja asumisratkaisuissa ilman, että kumpikaan riidan osapuoli vaikuttaa lapsen aitoon mielipiteeseen. Käräjäoikeudessa esim. lapsen huoltoriita-asiassa on lapsen osallisuutta vanhempien riitoihin pyritty minimoimaan, mikä on hyvä asia, koska kaikki riitoihin liittyvät asiat eivät ole lapsen edunmukaisia kuulla tai olla osallisena. Rikosasioissa lapsilla on hyvät mahdollisuudet saada oikeudellista apua sekä oikeusistuimissa lapsen ikä- ja kehitystason mukaista kohtelua.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto**29.8.2019**

Lastensuojeluasioissa on puutteita LSL 24 §:n noudattamisessa. LS 22 §:n mukaista edunvalvojan sijaista ei kaikissa kunnissa haeta. Edunvalvojen toimintaa lasten kanssa ei valvota. Lapsen asioista vastaavat sosiaalityöntekijät eivät välttämättä tiedosta myöskään velvollisuuttaan ohjata lapsi oikeusavun piiriin esim. huostaanottoasiassa. Olisi syytä huomioida Lasten oikeuksien käyttöä koskeva eurooppalainen yleissopimus (SopS 13/2011), joka on Suomessa voimassa laintasoisena ja jota Suomi on ilmoittanut soveltavansa isyyden vahvistamista, lapseksiottamista ja huostaanoton tuomioistuinkäsittelyä koskevista oikeudellisista menettelyistä. Sen 5 artiklassa kehoitetaan jäsenvaltioita harkitsemaan, että mahdollistettaisiin alaikäisillekin oikeus itse hakea edunvalvojan sijaista tai oikeusapua. Se ei ole nyt mahdollista. Lastensuojelulain 22 §:n noudattamisesta ei ole tehty selvitystä tai tutkimusta, kuten edustajajärjestelmän osalta on, mikä on kehittämistä kaipaava asia.

Lastensuojeluasioita koskien hallinto-oikeuden menettelyjen osalta on oikein todettu, että menettelyjen tulisi olla lapsiystävällisiä. Tulisi olla myös lapsiystävällistä tietoa oikeuskäsittelystä. Olisi tärkeää, että lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistaa lasta oikeuskäsittelyyn ja antaa tietoa eri vaiheissa, mutta käytännössä näin ei tapahdu. Esim. vastentahtoisia huostaanottoja koskevista menettelyistä huoltaja ja vanhempi on tähän esteellinen.

Lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten osallisuuden edistämisen ja valvonnan osalta on lastensuojelulaissa säädetty keskeinen rooli lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Toteutumisessa on kuitenkin suuria puutteita, mikä ilmenee esim. eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen viimeaikaisista ratkaisuista (esim. 1829/2019, 1669/2019, 5679/2018,

5682/2018, 5685/2018, 4566/2018) ja Riitta Laakson tutkimuksessa ”Ne näki musta”. Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset”.

Lapsen oikeuksista sijaishuollossa ei ole olemassa lapsiystävällistä tiedotusta (lastensuojelun kentällä ei ole tiedossa, mitä tarkoittaa sivulla 28, 2. kappaleessa oleva virke: ”Samalla on vahvistettu sijoitettujen lasten ja nuorten tietoisuutta omista oikeuksistaan.”)

Aluehallintovirastojen peruspalveluiden valtakunnallisessa arvioinnissa vuodelta 2017 todetaan, että nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä tapoja kuulla nuoria oli käytössä vaihtelevasti eri kunnissa. Jotta kunnassa olisi monipuolisesti osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ja nuoria kuullaan usealla eri tavalla, tulee kuntien ottaa käyttöön sellaisia menetelmiä, jotka vastaavat nuorten tarpeita ja toiveita.

Lisäksi arvioinnissa todetaan, että kunta- ja nuorisolain edellyttämät asiat tulee ottaa kunnassa kokonaisvaltaisesti huomioon. Ei riitä, että nuoret ovat päässeet vaikuttamaan vain osaan kunta- ja nuorisolain asioista. Nuorten tekemät aloitteet otetaan kunnissa pääasiassa huomioon niiden vaatimalla vakavuudella ja käsitellään asianmukaisesti, mutta kaikki kunnat eivät ota nuorten tekemiä aloitteita tosissaan.

Lapset ja nuoret tulee nähdä pystyvinä kansalaisina heidän ikätasoinen osaamisensa huomioiden. Kunnissa heillä on mahdollisuus saada ensimmäiset positiiviset kokemukset osallistumisesta oman lähiympäristönsä parantamiseen ja muuttamiseen, kasvattaa taitoja ja kokea kuulumista ryhmään. Osallistumisjärjestelmän kehittämisessä kriittinen tekijä lain toteutumisen rinnalla on se tapa ja asenne, miten nuorten osallistuminen toteutetaan.

Suomen Asianajajaliitto, Asianajaja Otto 29.8.2019

Ääri, Suomen Asianajajaliiton perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijaryhmän jäsen, Ääri Otto

Lapsen kuulemista myös yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävissä rikos- ja lasten huolto- ja tapaamisasioissa tulisi kehittää samalla tavalla kuin on ehdotettu Laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 68 §:ssä. Asiaa ratkaisevan tuomarin harkinnan mukaan hänelle pitäisi antaa lapsen suostumuksella kuulla itse lasta vaikka oikeudenkäynnin ulkopuolella.

Menettelystä, jolla lapsi (ainakin 12 v. täyttänyt lapsi) voisi itse hankkia itselleen avustajan niin rikos- kuin siviiliasiassa, tulisi kehittää. Koska lasten tiedossa ei ole lapsiasiavaltuutetun toimenkuva, eivätkä lapset siten osaa kääntyä viranomaisten puoleen, täytyisi lapsen voida tietyissä asioissa itse voida pyytää itselleen asianajajaa, joka sitten tarpeen mukaan voisi pyytää prosessiedunvalvojan määräämistä lapselle.

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

29.8.2019

Det här är väldigt krävande att begripa för barn. För att barn ska förstå borde man anpassa anvisningar och ge barn de individuella stöd de behöver för att kunna ta del av denna rättighet.

I rapporten talas det om att även barn med funktionsnedsättning ska höras på ett barnvänligt sätt med respekt för principen för barnets intresse och att deras åsikt ska ges tyngd i enlighet med barnets ålder och utvecklingsnivå. Här bör observeras att ett barn med funktionsnedsättning kan behöva extra stöd i att dels förstå alla de relevanta aspekterna och att sådant stöd också måste finnas till hands på barnets modersmål.

Familjer med barn och unga som har funktionsnedsättningar behöver stödtjänster för att kunna i större utsträckning kunna vara mera delaktiga i samhället

Suomen nuorisovaltuustojen kattojärjestö Allianssi ry **29.8.2019**

Jatkossa tulisi selvittää ohjeistuksia koskien lasten oikeuksia ja mahdollisuutta saada tietoa digitaalisissa palveluissa, kuten Omakanta.fi -terveyden huollon verkkopalvelussa: Miten lasta koskevat tiedot muodostetaan eli saako lapsi itse kuulla ja kommentoida sitä, mitä hänestä kirjoitetaan? Miten tietoja käsitellään ja missä tapauksissa voidaan esimerkiksi huoltajilta evätä pääsy tietoihin?

Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja opetuksen toimiala, Tuomi Pertti **29.8.2019**

Hallinnollisissa menettelyissä perusopetuslain ja opiskelijahuoltolain kohdassa voisi vielä enemmän kuvata koulujen tapaa kuulla ja osallistaa oppilaita. Myös useassa päiväkodissa on kehitetty kyseessä olevia käytänteitä.

Jyväskylän kaupunki **28.8.2019**

- Sosiaalityöhön tuleva asiakasmitoitus parantaa edellytyksiä sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten tapaamisiin. Sosiaalityöntekijöiden tulee myös varmistaa lapsen/ nuoren ikätason mukaisesti, että ovat perillä oikeuksistaan, vaikka joillakin lapsilla/nuorilla olisikin erillinen edunvalvoja.
- Riittävät henkilöstöresurssit varmistettava lasten kuulemiseen (esim. lapsiasiavaltuutettu, sosiaalipalvelut, koulut). Onko valvonnan vastuu selkeä ja kenen vastuulla on varmistaa asian hoitaminen?

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry **28.8.2019**

Lasten tietoisuutta oikeuksistaan ja asioiden käsittelyprosesseista tulee parantaa.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry **28.8.2019**

- Perustetaan nykyisistä tahoista yksi uusi taho, joka käsittelee ensiasteena kaikki sivistykselliset perusoikeudet ja niihin liittyvät asiat. Taholla olisi myös oma-aloitteinen

puuttumisoikeus ja toimivat sanktiokeinot. Taholle voitaisi keskittää myös muita lapsia koskevia oikeudellisia asioita.

**Helsingin kaupunki,
Viestintäosasto/Osallisuus- ja
neuvontayksikkö**

27.8.2019

Helsingin nykyinen organisaatio perustuu keskushallintoon ja neljään toimialaan. Toimintamallin keskeinen ajatus on se, että jokaisella nuorella on yksi vastuutyöntekijä (esimerkiksi sosiaalityöntekijä, sosiaali ohjaaja tai rikosseuraamusalan työntekijä), jolla on kokonaisvastuu nuoren tilanteesta ja joka varmistaa hänelle tarvittavat moniammatilliset palvelut. Helsingissä toimintamalli kytkeytyy Helsingin poliisilaitoksella toimivan Ankkuri-tiimin ja nuorisoryhmään, jotka ohjaavat nuoret (myös alle 15-vuotiaat) tarvittaviin palveluihin. Lisäksi akuuttivaiheessa työskentelevät Helsingissä sosiaali- ja kriisipäivystys, poliisiasemille sijoitetut kaupungin sosiaalityöntekijät. Helsingissä poliisisosiaalityöntekijä valvoo lapsen etua osallistumalla alaikäisten poliisikuulusteluihin ja -puhutteluihin ja 15–17-vuotiaiden tuomioistuinkäsittelyihin. Sosiaalityöntekijät arvioivat sosiaalityön ja muun ohjauksen sekä neuvonnan tarpeen kaikissa lapsen rikosprosessin nivelvaiheissa ja koordinoivat näiltä osin poliisin, sosiaalitoimen, syyttäjäviraston ja oikeuslaitoksen välistä yhteistyötä.

Lastensuojelussa on vahvistettu pelillistämällä lasten ja nuorten osallisuutta omiin palveluihinsa mm lastenkotien Yhteisön kokemuspelillä. Lisäksi jokaiselle sijoitetuille lapsille on vakioitu kysymyslista.

Indikaattorin toimenpiteistä nykytilanteeseen selkeää parannusta tuo Lastensuojelun käsikirja valmisteltavaa infopaketti, jota toivotaan laajennettavan koskemaan kaikkia lapsia ja nuoria. Kansallisesti tulee lisäpanostaa myös lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten osaamista, sillä pelkät kunnalliset täydennyskoulutukset eivät vastaa nykytarpeeseen.

Indikaattorissa kiinnitetään myös huomiota lapsille kohdennettuun viestintään, jota tuleekin edelleen vahvistaa ja laajentaa selkokielellisesti. Samassa yhteydessä on hyvä selvittää matalan kynnyksen yhteydenpitokanavia. Viestinnällisesti etenkin pääkaupunkiseudulla haasteita tuo monikulttuurisen ja –kielisen viestinnän lisääminen, johon on syytä kiinnittää huomiota maahanmuuttajaväestön suhteellisen osuuden kasvaessa.

Kouluterveydenhuollossa on pyrkimyksenä aina kuulla lasta ja nuorta ja hänen huolensa otetaan aina vakavasti, vaikka se eriäisi huoltajien näkemyksestä. Lasta ja nuorta kuullaan ja häntä informoidaan hänelle ymmärrettävällä tavalla hoidon jatkosuunnitelmasta.

Kaarinan kaupunki, Kaupunginhallitus 27.8.2019

Aidosti lapsiystävällisiä prosesseja ja menettelytapoja ei ole juurikaan kehitetty tai olemassaolevat menettelytavat eivät ole systemaattisesti käytössä valtakunnallisesti. Hyviä käytäntöjä ei jaeta eikä niihin ole käytössä ohjeistuksia. Ideaalitilanteessa lapsen tai nuoren ei tarvitse pyytää apua osallistuakseen vaan prosessi olisi lähtökohtaisesti osallistava.

Maahanmuuttovirasto 23.8.2019

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011, "vastaanottolaki") mukainen edustajajärjestelmä koskee ainoastaan kansainvälistä suojelua hakevia, tilapäistä suojelua saavia ja ihmiskaupan uhriksi joutuneita alaikäisiä. Edustajajärjestelmä ei ota huomioon Suomessa oleskelulupaa hakevia ilman huoltajaa olevia lapsia. Oleskelulupaa hakeville lapsille tulee määrätä holhoustoimilain mukainen edunvalvoja, jolla on oikeus edustaa päämiestään myös henkilöä koskevassa asiassa. Maahanmuuttoviraston kokemuksen mukaan edunvalvojan hankkiminen lapselle ei ole yhtä sujuvaa kuin vastaanottolain mukaisen edustajan hankkiminen. Erilaiset järjestelmät asettavat oleskelulupaa hakevat lapset eriarvoiseen asemaan kansainvälistä suojelua hakevien lasten kanssa.

Luhangan kunta 19.8.2019

Lapsen osallistumisen (oikeudellinen, hallinnollinen) jälkeinen aika pitäisi turvata niin, että lapsen turvallisuus säilyy edelleen

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 16.8.2019

Lapsen etu ei välttämättä toteudu kaikissa tilanteissa, jos se ei ole yhtenevä huoltajan edun ja näkemyksen kanssa.

Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH STN -hanke 5.8.2019

Lasten mahdollisuudet käyttää osallistumisoikeuksiaan oikeudellisissa ja hallinnollisissa menettelyissä voi edelleen vaihdella riippuen esimerkiksi maantieteellisestä sijainnista, äidinkielestä ja iästä.

Muita huomioita indikaattoriin 4 liittyen:**Nuorten Suomi ry 30.8.2019**

Erittäin olennaista on pystyä käyttämään lapsille sopivia menetelmiä ja heille ymmärrettävää kieltä sekä myös lapsilähtöisiä menetelmiä.

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Viisitoista vuotta täyttäneellä alaikäisellä on oikeus käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta. Tähän liittyen lapsille/nuorille tulisi jakaa tietoa jo ennen kuin lapsi täyttää 15 vuotta.

Kynnys ry

30.8.2019

Vammaisten lasten tarvitsema erityinen tuki ml kohtuulliset mukautukset ja vaihtoehtoiset kommunikointikeinot turvattava.

Kansaneläkelaitos

30.8.2019

Hallinnollisten menettelyjen osalta arviointiraportissa (tilannekuvauksessa) ei ole tuotu esiin lapsen ja 15-17 vuotiaan sosiaaliturvaan, etuuden hakemiseen ja puhevallan käyttämiseen (kuulemiseen) liittyviä asioita.

Kela on tältä osin joutunut pohtimaan sitä, miten lapsilisän vaatimista koskevasta menettelystä tehtäisiin lapsen kannalta mahdollisimman sujuva ja miltä osin lapselta voidaan ottaa lapsilisän siirtämiseen liittyviä tietoja suullisesti. Kela voi lapsen edun niin vaatiessa päättää maksaa lapsilisän 15 vuotta täyttäneelle lapselle itselleen lapsilisälain 12 §:n 1 momentin nojalla. Lapsi voi siis tietyissä tilanteissa vaatia vanhemmalle tai muulle huoltajalle myönnetyn lapsilisän maksamista itselleen. Tällöin lapsi ei yleensä asu vanhempansa tai huoltajansa kanssa yhteisessä taloudessa, vaan tavallisimmin hän asuu itsenäisesti.

Päätöksien ja asiakaskirjeiden selkeyttämistyö on Kelassa jatkuvaa. Selkeyttämisen myötä päätökset ja asiakaskirjeet tulevat myös nuorille helpommin ymmärrettäväksi.

Kuurojen Liitto ry

30.8.2019

Lastensuojelun tulee huomioida viittomakielisen perheen tarve saada tietoa omalla kielellään. Jos lastensuojelu tulee kotikäynnille, erityisesti ilmoittamatta, on viranomaisen huolehdittava tulkin tilaamisesta paikalle. On äärettömän tärkeää, ettei kuulevaa viittomakielistä alaikäistä lasta käytetä tulkkina vanhemmilleen, sillä lapsella on oikeus olla tilanteessa itsenään, lapsena, kommentoida ja kuulla asiat perheensä täysivaltaisena jäsenenä ilman tulkkausvastuuta. Alaikäinen ei ole tulkki. Myöskään kuulevia vanhempia ei tule velvoittaa tulkkaamaan kuulovammaiselle lapselleen näissä tilanteissa, vaan paikalla on oltava ammattitaitoinen tulkki. Tämä tulee huomioida myös sijaishuollossa. Viittomakielisellä lapsella tulee olla oikeus käydä vaikkapa terapiakeskusteluja omalla kielellään, jotta vaikeiden asioiden sanoittaminen on mahdollisimman kivutonta. Tämä on paitsi lapsen oikeusturvan myös työntekijöiden työn tuloksellisuuden ja oikean suunnan turvaamisen kannalta välttämätöntä

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Tilannekuvauksessa on huomattava, että kussakin tilanteessa kyseisen lapsen iällä on suuri merkitys. Kaikissa menettelyissä on eroja esimerkiksi siinä, miten menetellään 9-vuotiaan tai 16-vuotiaan lapsen kanssa.

**Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja
kulttuuri**

30.8.2019

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että arvioinnissa nostetaan esille arvioinnissa tunnistetut kehittämistarpeet ottaen huomioon indikaattorin määritelmä sekä siihen sisältyvä tilannekuvaus.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että yleisesti esitetyt kehittämiskohteet ovat samat kuin yksittäisen viranomaisen, lapsiasiavaltuutetun, toimenpide-ehdotukset. Kuntaliitto esittää, että suorat lapsiasiavaltuutetun toimenpide-ehdotukset poistetaan, sillä ne eivät ole yhteneväiset indikaattorin määritelmän ja siihen sisältyvän tilannekuvauksen kanssa. Määritelmässä todetaan, että lapsiystävällisen oikeudenkäytön suosituksissa määrätään oikeuslaitoksen kanssa tekemisissä olevien lasten oikeuksista. Tässä yhteydessä ei ole perusteltua esittää kehittämiskohteiksi mm. lapsivaikutusten arvioinnin säätämistä laissa, ihmisoikeuskasvatuksen arviointia tai sisäilmaongelmatilanteisiin liittyviä toimenpiteitä.

Kuntaliiton mukaan kehittämiskohteet maahanmuuttoa ja lastensuojelua koskevien menettelyjen osalta soveltuvat tämän indikaattorin alle ja sisältö on oikeansuuntainen.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia **29.8.2019**

Indikaattorissa on kysymys lasten oikeudesta osallistua turvallisesti heitä koskeviin oikeudenkäynteihin tai muihin oikeudellisiin ja hallinnollisiin menettelyihin.

Laissa säädettyjen osallistumisoikeuksien osalta viitataan indikaattori 1:n kohdalla mainittuihin lainkohtiin. Lisäksi tuodaan esiin seuraavaa.

Oikeusasiamiehen edellä viitattua tarkastustoimintaa voidaan pitää eräänlaisena oikeudellisena menettelynä. Edellä indikaattori 2 kohdalla on viitattu lasten kuulemiseen ja muuhun aktiiviseen osallistamiseen lastensuojelulaitoksia koskevilla tarkastuksilla.

Toisena esimerkkinä voidaan mainita kouluihin ja muihin oppilaitoksiin tehtävät tarkastukset, jollaisia oikeusasiamiehen kansliasta tehdään vuosittain useita. Näille tarkastuksille on kehitetty oppilaita osallistavia toimintamalleja, joiden avulla tarkastuksilla toimitaan yhteistyössä oppilaiden kanssa ja saadaan tietoja suoraan heiltä. Oppilaat esimerkiksi esittelevät itse muun muassa koulun tai muun oppilaitoksen tilat ja niihin omasta mielestään liittyvät epäkohdat. He esittelevät myös koulun oppilaskunnan tai opiskelijakunnan toimintaa. Tarkastuksilla kiinnitetään huomiota siihen, että koulu mahdollistaa ja edistää oppilaiden osallistumista lain edellyttämällä tavalla (perusopetuslain 47 a § ja lukiolain 33 §).

Haavoittuvassa asemassa olevat lapset

Haavoittuvien lasten oikeuksista osallistua heitä koskeviin menettelyihin voidaan mainita seuraava.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin on antanut hiljattain huomautuksen erään kaupungin sosiaalitoimelle ja sosiaalityöntekijälle sen vuoksi, ettei sosiaalityöntekijä pitänyt riittävän nopeasti ja tehokkaasti yhteyttä erääseen lastensuojelulaitokseen sijoitettuun lapseen, jonka asioista hän vastasi. Tapauksessa lapsi oli erityisesti pyytänut sosiaalityöntekijää ottamaan yhteyttä. Oikeusasiamiehen kanslian tarkastajat olivat myöhemmin todenneet, että lapseen oli hänen kohdistettu lainvastainen rajoittamistoimenpide samaan aikaan, kun hän oli esittänyt yhteydenottopyynnön. Sosiaalityöntekijä oli kuitenkin lykännyt yhteydenottopyyntöään usealla päivällä esittämillään syillä, joiden osalta hän tukeutui keskusteluihin laitoksen henkilökunnan ja lapsen huoltajan kanssa. Apulaisoikeusasiamies totesi ratkaisussaan, ettei sosiaalityöntekijä voi valvoa lapseen laitoksessa kohdistettujen toimenpiteiden lainmukaisuutta pelkästään henkilökuntaa kuulemalla. Myös lasta itseään tulee kuulla. Hän totesi lisäksi muun muassa, että sosiaalityöntekijällä on lastensuojelulain mukainen velvollisuus ohjata lasta ja tämän huoltajaa tarvittaessa hakemaan muutosta rajoitustoimenpiteistä annettuihin päätöksiin (EOAK/4440/2018).

Havainnot, joita on tehty apulaisoikeusasiamiehen määräämillä tarkastuksilla lastensuojelulaitoksiin, ovat johtaneet myös lainsäädäntöuudistuksiin (ks HE 237/2018), joista erityisesti 1.1.2020 voimaantuleva uusi lastensuojelulain 32 a § koskee lasten osallistumisoikeuksien turvaamista.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Lainsäädännössä lapsen oikeus osallisuuteen on laajasti turvattu ja useimmat oikeudelliset sekä hallinnolliset menettelyt ovat periaatteessa lasten käytettävissä.

Käytännössä lapsilla on vähän tietoa omista oikeuksistaan ja oikeusturvamenettelyistä. Lapselle ymmärrettävässä muodossa olevaa tietoa on vähän tarjolla.

Jotta kaikkia lapsia kuultaisiin asianmukaisesti ja lapsen kehitystaso huomioon ottaen, tulisi lapsen kuulemisen ikärajan poistamista harkita.

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

On varmistettava riittävät resurssit valvonnan järjestämiseksi, joka liittyy lapsien turvalliseen osallistumisoikeuteen oikeudellisissa ja hallinnollisissa menettelyissä.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä on oltava riittävä tieto ja ymmärrys olemassa olevista mekanismeista ja niitä toteutaan lasta ja nuorta kunnioittaen.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Romanilapset?

- Tietoudessa eri hallinnon alojen toiminnasta lapsen oikeuksien edistämiseksi parannettavaa?
- Kuntien Lasten parlamentit ja nuorisovaltuustot?

Joutsan kunta

28.8.2019

Lapsi saa edunvalvojan oikeudenkäyntiin. Oppilaskunnan ja nuorisovaltuuston kautta vaikutusmahdollisuus esim. kunnan päätöksentekoon.

Hämeenlinnan kaupunki, Markku Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä Markku

26.8.2019

Tilannekuvaan mukaan otetun perusopetuksen yms lainsäädäntö tulee olla mukana.

Turun kaupunki, Turun kaupunki, Konsernihallinto, Asiakkuudet ja osallisuus

26.8.2019

Emme osaa vastata tähän tarkemmin, mutta asia on tärkeä

Maahanmuuttovirasto

23.8.2019

Maahanmuuttovirasto kuulee lähtökohtaisesti henkilökohtaisesti kaikkia 12 vuotta täyttäneitä lapsia, jotka saapuvat maahan turvapaikanhakijoina yhdessä huoltajansa kanssa tai, jotka hakevat oleskelulupaa yhdessä huoltajansa kanssa. Oleskelulupaa hakevia lapsia voidaan kuulla joko kirjallisesti tai suullisesti. Turvapaikkaa hakevia lapsia kuullaan turvapaikkapuhuttelussa. Käytännössä Maahanmuuttovirasto toteuttaa mukana hakevien lasten turvapaikkapuhuttelut niin, että 15 vuotta täyttänyttä alaikäistä kuullaan järjestämällä hänelle oma puhuttelu, jossa huoltaja on läsnä. 15 vuotta täyttänyttä lasta voidaan kuulla myös erikseen ilman huoltajan läsnäoloa, jos lapsi näin haluaa. Alle 12-vuotiaita huoltajan mukana hakevia lapsia kuullaan ainoastaan tapauskohtaisesti.

Lapsia, jotka hakevat oleskelulupaa tai turvapaikkaa ilman huoltajaa, kuullaan lähtökohtaisesti aina iästä riippumatta. Jos lapsi on niin nuori, ettei häntä voida kuulla, esitetään turvapaikkapuhuttelussa tai suullisessa kuulemisessa kysymykset lapsen edustajalle. Lapsi pyritään kuitenkin aina tapaamaan. Edustajalle tai edunvalvojalle varataan aina tilaisuus olla läsnä turvapaikkapuhuttelussa tai suullisessa kuulemisessa lasta kuultaessa.

Kansainvälistä suojelua hakevalle kerrotaan turvapaikkamenettelystä sekä hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan menettelyssä mahdollisimman pian hakemuksen jättämisen jälkeen. Alaikäisille yksintulleille turvapaikanhakijoille tiedot annetaan heitä varten tehdyllä esitteellä: "Kansainvälistä suojelua hakevat lapset. Tietoja ilman huoltajaa oleville alaikäisille, jotka hakevat kansainvälistä suojelua." Jos hakijan ymmärtämää kieliversiota tiedotteesta ei ole saatavilla tai hakija on lukutaidoton, tieto tiedotteen sisällöstä annetaan tulkin välityksellä suullisesti. Tiedot voidaan antaa suullisesti myös muusta syystä, jotta varmistetaan, että hakija on ymmärtänyt ne. Hakijalle ilmoitetaan aina erikseen oikeudesta avustajan ja tulkin käyttöön. Avustajan läsnäolo

turvapaikkapuhuttelussa kuuluu oikeusapuun hakijan ollessa ilman huoltajaa maassa oleva alle 18-vuotias.

Alle 18-vuotiaasta lasta koskeva päätös annetaan tiedoksi lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. 15–17 -vuotiaasta lasta koskeva päätös annetaan erikseen tiedoksi sekä alaikäiselle itselleen että hänen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalle. Kun päätös koskee ilman huoltajaa maahan tullutta alaikäistä turvapaikanhakijaa, päätös annetaan yleensä tiedoksi luovuttamalla päätös samanaikaisesti hakijalle ja hänen edustajalleen henkilökohtaisesti

Maahanmuuttovirastossa. Edustajan läsnäolosta huolimatta päätös tulkitaan tai käännetään hakijan ymmärtämälle kielelle.

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 16.8.2019

Lapsivaikutusten arviointien yleistymistä voisi edistää kansallisesti esiin nostetut esimerkit asioista, joissa lapsivaikutusarviointi on tarpeen tehdä. Esimerkkien tulisi olla erityisesti muilta kuin lasten ja nuorten palveluja koskevilta sektoreilta.

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto 5.8.2019

Tässä lapsi asetetaan lähes aikuisen asemaan. Kaikki huoltajatkaan eivät osaa hyödyntää osallistumisoikeuttaan ja tässä tulee korostaa huoltajan roolia ja heille tarjottavaa konsultaatiota saatavista palveluista

Indikaattori 5: Käytössä on lapsiystävällisiä valitusmenettelyitä

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 5 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Kanuuna-verkosto 31.8.2019

Lapsiystävällisen valitusmenettelyn arviointimahdollisuus

Pelastakaa Lapset ry 30.8.2019

Eii lisättävää, lapsiystävällisyyttä tulisi arvioida

Tiedon jakamiseen lapsille tulee kiinnittää huomiota. Lapset tarvitsevat yhtä lailla tietoa prosessista, oikeusapua ja oikeudellista neuvontaa. Tämä korostuu yksin maahan tulleiden lasten kohdalla. Myös ryhmäkodeilla ja muilla alaikäisiä majoittavilla yksiköillä tulee olla riittävästi tietoa lasten oikeuksista ja mahdollisuuksista saada tukea ja apua.

Puhutteluissa tärkeää on se tapa, jolla puhuttelija kohtaa lapsen. Annetun tiedon ja siinä käytetyn kielen ja termien pitää olla lapsen tasoisia. Maahanmuuttovirastolla on taitavia alaikäispuhuttelijoita, ja näitä tulee käyttää aina alaikäisiä puhuteltaessa.

länmääritysanalyyseille pitää olla lain mukaan peruste, ja lakia pitää noudattaa. Täysikäiseksi määritellyille henkilöille iänmääritysanalyysin tekemistä tulee helpottaa.

Lisäksi oikeusapua pitää olla saatavilla myös lapselle ja pitää varmistua edustajien osaamisesta ja riittävästä tiedosta valituksia koskien

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, 30.8.2019
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa

Kehittämiskeskus Opinkirjo - 30.8.2019
Utvecklingscentralen Lärarik

Suomessa on käytössä runsaasti valitusmenettelyjä, mutta niiden lapsiystävällisyydestä ei mielestäni on havaintoja. Onko mahdollista arvioida valitusmenettelyjen lapsiystävällisyyttä? Tähän tarvitaan mahdollisesti lisämateriaalia.

OKM, Varhaiskasvatuksen, 30.8.2019
perusopetuksen ja vapaan sivistystyön
osasto, Larpa Marjaana

Yhteenvedossa on tuotu esiin, että jälkikäteiset valituskeinot ovat hitaita (s. 37). Tässä yhteydessä voisi vielä vahvemmin korostaa, että prosessien pituus ja hitaus vaikuttaa eritoten lapsiin, sillä parhaimmillaan he ovat jo poistuneet koulutusasteelta siihen mennessä, kun asiaan saadaan oikeuden ratkaisu.

Kriminaalihuollon tukisäätiö 30.8.2019

Eduskunnan oikeusasiamiehen sivuilla lapsilla on mahdollisuus tehdä valituksia häntä koskevissa asioissa. Myös lapsiasiavaltuutetun sivuilla asia on esillä. Jotta lapset ja nuoret löytäisivät sivut, on asiaa pidettävä enemmän esillä niissä kanavissa, joita nuoret käyttävät. Lapset tarvitsevat myös matalankynnyksen mahdollisuuksia tulla kuulluksi. Ylipäänsä lapsen mielipiteen kuuleminen haastavassa perhetilanteessa (esim. perheenjäsen on vankilassa) ei usein toteudu. Lasten oikeuksien komitea on Suomella antamassaan loppupäätelmässä ollut huolissaan siitä, ettei lapsilla ole tietoa oikeusasiamiehen kantelumenettelystä. Vankien lapset tarvitsevat tietoa kantelumahdollisuuksista sekä apua kantelun laatimiseen. Eduskunnan oikeusasiamies avasi vuoden 2017 alussa lapsille tarkoitetut nettisivut palvelemaan tätä tarkoitusta.

Seta ry, Nuorisotyö 30.8.2019

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat lapset ovat monissa eri menettelyissä heikommassa asemassa osaltaan siitä syystä, että heihin kohdistuvia epäkohtia ei tunnisteta. Tällöin myös lapsen on vaikea tiedostaa häneen kohdistuvia rikkeitä ilman erillistä tietoa. Pelko syrjinnästä estää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien lasten valitusmenettelyyn ryhtymistä esimerkiksi kouluväkivaltaa kohdatessaan. Sateenkaarilasten osallisuutta ja kuulemista rajoittaa usein myös riittävän tuen puute omilta vanhemmilta. Tämä on erityinen ongelma, kun tiedetään, että lapsen osallisuudesta ja kuulemisesta huolehtii suurimmalta osalta oma vanhempi, ei lapsi itse.

Ulkoministeriö ja oikeusministeriön selvitys intersukupuolisista lapsista paljastaa suuria epäkohtia terveyteen liittyvistä menettelyistä sekä lapsen oikeudesta osallisuuteen. Intersukupuolisilla lapsilla, joille on tehty ilman heidän suostumustaan sukupuolta muokkaavia toimenpiteitä ei pyynnöstä huolimatta ole läheskään aina pääsyä heidän hoitoaan koskeviin asiakirjoihin. Intersukupuolisten oikeusturvan saavutettavuus jää hyvin puutteelliseksi.

Nykyinen translaki loukkaa trans- lasten ja nuorten oikeutta tulla kuulluksi ja osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 29.8.2019

Lastensuojelua koskevassa katsauksessa kerrotaan vain eduskunnan oikeusasiamiehen suorittamasta valvonnasta, mutta ei aluehallintovirastoista eikä kantelumahdollisuudesta. Ei myöskään kerrota muistutusmenettelystä (23 §). Nämä on kuitenkin käyty läpi kohdassa "Terveyteen liittyvät menettelyt". Sosiaalihuollon (mm. lastensuojelun) osalta on sama tilanne kuin terveydenhuollossa: "Nykyinen käytäntö ei ole lapsiystävällinen". Tämä koskee mm. aluehallintovirastojen tiedotusta alaikäisille (sitä ei ole) sekä lapsille ymmärrettävän kielen käyttämistä. Aluehallintovirastojen verkkosivuille olisi syytä kehittää osio alaikäisille (sekä sosiaali- ja terveydenhuollon osalta). Kehityskohteissa mainitaan, että lapsiasiavaltuutettu ja eduskunnan oikeusasiamies ovat tehneet yhteistyötä. Sama olisi toivottavaa aluehallintovirastojen suuntaan, koska ovat kuitenkin alueellisia toimijoita.

Opetushallitus 29.8.2019

Opetushallituksen nettisivut ovat uudistuneet ja linkki s. 35 muutoksenhausta on vanhentunut. Perusopetuksen muutoksenhausta löytyy nyt sivulta: <https://www.oph.fi/fi/usein-kysyttya/muutoksenhaku-ja-muut-oikeussuojakeinot-koulun-toiminnasta-ja-paatoksista>

Kaikkien asteiden muutoksenhakusäädökset löytyvät seuraavista laeista:

Varhaiskasvatuslaki 12 luku

Perusopetuslaki 42 § - 42 f

Lukiolaki 8 luku

Laki ammatillisesta koulutuksesta 12 luku

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia 29.8.2019

Indikaattorissa on kysymys kaikille lapsille avoimesta mahdollisuudesta saattaa omia asioitaan helposti viranomaisen käsiteltäväksi lakiin perustuvassa lapsiystävällisessä menettelyssä.

Oikeusasiamiehen kantelumenettely on avoin lapsillekin. Oikeusasiamiehen verkkosivuilla on vuodesta 2016 asti ollut lapsiystävällistä tietoa kantelumenettelystä ja mahdollisuus tehdä kantelu erityisesti lapsille suunnatun sähköisen kantelulomakkeen avulla.

Kantelumenettely on aina ollut avointa kaikille ja se on myös kaikille maksutonta.

Suomessa lapsille tärkeistä asioista (vrt. indikaattori 5) koulut ja varhaiskasvatus- ja muut opetuslaitokset, lastensuojelu ja sijaishuolto, julkinen terveydenhuolto mukaan lukien kouluterveydenhuolto, rikosprosessit, perheoikeudelliset menettelyt ja kansainvälistä suojelua sekä muut oleskelulupaa koskevat hakumenettelyt kuuluvat viranomaisten tehtäviin tai ovat julkisia tehtäviä, joita voi hoitaa myös yksityinen. Oikeusasiamies on toimivaltainen näiden viranomaisten menettelyä koskevissa asioissa.

Oikeusasiamies saa vuosittain arvioilta 300-400 kantelua lapsen oikeuksia koskevista asioista. Useimmissa kantelijana on lapsen huoltaja, muu vanhempi, isovanhempi tai muu lapselle läheinen henkilö. Lapsilla on aina ollut oikeus tehdä kanteluita, mutta aikaisemmin vuosittain vain harvat lapset ovat itse kannelleet oikeusasiamiehelle.

Oikeusasiamies julkaisi vuonna 2016 verkkosivuillaan lasten sivut, jotka sisältävät lapsiystävällistä tietoa kantelumenettelystä. Sivulla havainnollistetaan piirrossarjojen avulla asioita, joista lapsi voi kannella, ja niitä toimenpiteitä, joihin oikeusasiamies voi ryhtyä kanteluiden johdosta <https://www.oikeusasiamies.fi/fi/web/lasten-ja-nuorten-sivut/>. Sivuilta on mahdollisuus tehdä kantelu sähköisesti erityisesti lapsille suunnatun kantelulomakkeen avulla. Lasten tekemät kantelut käsitellään oikeusasiamiehen kansliassa kiireellisesti ja lapsiystävällisesti.

Kantelumahdollisuudesta on aktiivisesti kerrottu lapsille erityisesti lastensuojelulaitosten tarkastusten yhteydessä. Kanteluita ovatkin nyttemmin tehneet juuri monet sijaishuollossa olevat ja aiemmin olleet lapset. Lasten tekemien kantelujen määrä on lisääntynyt merkittävästi sen jälkeen, kun tiedottamista tarkastusten yhteydessä on lisätty.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Lasten käytössä oleva jälkikäteinen oikeussuoja ei ole kaikilta osin lapsiystävällinen, sillä päätökset valitusosoituksineen ovat lapselle vaikeasti ymmärrettäviä, eivätkä lapset tunne oikeusturvajärjestelmän valitus/kantelumahdollisuuksia. Lapsilla ei ole riittävästi tietoa, jotta he tunnistaisivat oikeusturvaongelmia tai tietäisivät mihin olla yhteydessä.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Esimerkiksi lastensuojelun palveluissa tai kotoutumispalveluissa olevan lapsen ja nuoren kanssa tulee käydä myös yksilötasolla menettelyt läpi, miten voi tuoda esille epäkohtia, tehdä muistutuksen, valituksen tai kantelun ja kuka auttaa ko. asioissa käytännössä

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry 28.8.2019

Valitusmenettelyt eivät ole tällä hetkellä lapsiystävällisiä. Tämä tulisi todeta tilannekuvassa.

Hämeenlinnan kaupunki 28.8.2019

Valitusmenettelyitä on olemassa, mutta lapsen näkökulmasta ne ovat vielä kovin byrokraattisia.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry 28.8.2019

OAJ toteaa, että se yhtyy esityksessä esille tuotuihin näkemyksiin, ettei Suomessa ole lapsiystävällisiä valitusmenettelyitä. OAJ on kuvannut syitä miksi näin ei ole indikaattorin 4 kohdassa.

Valvira 28.8.2019

Valviran näkemyksen mukaan kyllä osittain, koska tilannekuvassa tulisi olla tietoa kaikista valitusviranomaisista, kuten aluehallintovirastoista ja Valvirasta. Lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus olla yhteydessä myös aluehallintovirastoon ja Valviraan. Lisäksi Valvirassa on käytössä sähköinen kantelulomake, joka edistää lapsiystävällisyyttä.

**Imatran kaupunki, Kasvatus- ja
koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut** 27.8.2019

Lapsille ei ole valitusmenettelyä häntä koskevista päätöksistä, täysi-ikäisyyteen saakka päätös valitusosoituksineen lähetetään huoltajille.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku** 26.8.2019

Onko riittävä tietoisuus

Tuusulan kunta, Sivistystoimi 26.8.2019

Tätä asiaa tulee kehittää edelleen. Tärkeää on, että lapset ovat mukana keskeisten asioiden valmistelussa.

Familia ry 24.8.2019

Käytännöt vaihtelee kuntien välillä. Ovatko menettelyt mukautettu asianmukaisesti lasten iän, kielitaidon/äidinkielen, terveyden ja taustan mukaan / miten lasten erityispiirteet ovat huomioitu valitusten tulkinnessa ei ole tarpeeksi tutkittu.

Tammelan kunta, Sivistyspalvelut

19.8.2019

Laki korostaa huoltajan oikeutta valittaa. Vakiintuneita järjestelmiä lasten valitusoikeuden toteutumisesta ei ole läheskään kaikissa lapsen toiminta- tai palveluympäristössä. (huom.liite)

Indikaattoriin 5 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

Oikeusasiamiehen viraston lapsiystävälliset sivut kantelumenettelystä ovat selkeästi hyvä käytäntö. Lasten itse tekemien kantelujen määrä on noussut, mikä osoittaa oikeaksi tarpeen panostaa tämäntyyppiseen toimintaan jatkossakin. Yhteistyö haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien ja heitä edustavien järjestöjen kanssa voisi tuoda myös uusia keinoja käyttöön. Järjestöjen monilla projekteilla on samansuuntaiset tavoitteet; miten tuloksia ja kokemuksia voitaisiin tehokkaammin hyödyntää.

Isonkyrön kunta

30.8.2019

Lapsen etu, onko aina edellä vai viekö talous / halintosäädökset / virkamiestoiminta (esim. viive) aikaa edelle?

Kriminaalihuollon tukisäätiö

30.8.2019

Edeltävä lapsiasiavaltuutettu Kurttila järjesti vankien lasten temaattisen kuulemisen yhteistyössä Kriminaalihuollon tukisäätiön kanssa. Tämän kuulemisen pohjalta nousi esille useita kehittämiskohteita liittyen vankivanhemman tapaamiseen ja lapsen tilanteen helpottamiseen liittyen. Lapsia kuulemalla mm. vankilakäytänteistä voitaisiin tehdä heille huomattavasti helpompia. Kaiken kaikkiaan vankien lasten tapaaminen osoitti, että paljon on vielä tehtävää, jotta vankien lasten oikeudet toteutuisivat paremmin. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2018/05/Vankien_lasten_tapaaminen_2016.pdf

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Nuorisotutkimusverkoston kehittämien "tietokorttien" tilanne, ovatko käytössä tain onko muuta vastaavaa työkalua?

Kuusamon kaupunki

14.8.2019

Koulujen työmenetelmäksi sovittelu, joka jo nyt osassa kouluja toimii ja tuottaa tulosta

Heinolan kaupunki

14.8.2019

Lapsi- ja nuorisoparlamentti

Indikaattoriin 5 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Sovittelumenettelyjen kehittäminen ja lisääminen jo varhaisessa vaiheessa ongelmatilanteissa.

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

Vammaisten lasten osalta on syytä huomioida, että he saavat muita lapsia useammin eri viranomaisten palveluihin liittyviä päätöksiä: kuntoutuksen, apuvälineiden, vammaispalveluiden suhteen. Siksi heillä on myös muita suurempi riski joutua peräämään oikeuksiaan kantelujen tai valitusmenetelmien kautta. Tämä yhdistyneenä muita huonompaan toimintakykyyn ja tahdonilmaisuun tuottaa erityisen haavoittuvuuden tilanteen, jonka ratkaisemiseen tarvitaan positiivisia toimia ja erityistä panostusta.

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik**

30.8.2019

Valitusmenettelyt voivat olla monimutkaisia, joista ei välttämättä kaikki aikuisetkaan suoriudu. Käytetyt termit ja toimintatavat voivat olla lapsille ja nuorille vieraita. Lapsen ja nuoren kokemukset esimerkiksi koulun käytänteistä, silloin kun he ovat tyytymättömiä tehtyihin päätöksiin, voivat estää lapsen mahdollisuutta valittaa. Voi olla mahdollista, että lapset ja nuoret voivat arvella valittamisen heikentävän omaa asemaa esimerkiksi koulussa.

**OKM, Varhaiskasvatuksen,
perusopetuksen ja vapaan sivistystyön
osasto, Larpa Marjaana**

30.8.2019

Kehitysideoita otsikon alla on todettu lapsiasiavaltuutetun tuoneen esiin, että varhaiskasvatuslakiin (36/1973) säädettyyn lapsen oikeuteen tuen tarpeen määrittelyyn ja tätä koskeviin toimenpiteisiin ei voi hakea muutosta, vaan asiasta voi ainoastaan kannella. OKM haluaa tuoda esiin, että uuden varhaiskasvatuslain myötä muutoksenhakua koskevia pykäläiä pyrittiin hallituksen esityksellä (40/2018 vp) selkeyttämään. Hallituksen esitystä muutettiin sivistysvaliokunnassa (SiVM 5/2018 vp ja EV 67/2018 vp). Eduskunnan tarkoituksena vaikutti olevan muutoksenhakuoikeuden laajentaminen (muutoksenhakukiellon poistaminen) suhteessa hallituksen esitykseen. Ei ilmeisesti kuitenkaan siten, että kaikesta varhaiskasvatuksen toteuttamiseen liittyvästä toiminnasta tulisi voida

hakea muutosta, koska mietinnössä ja lausunnossa painotettiin kunnan määräämisoikeutta ja tosiasiallisen hallintotoiminnan rajautumista valituskelpoisen päätöksenteon ulkopuolelle.

Hallintopäätöstä edellyttävän päätöksenteon ja tosiasiallisen hallintotoiminnan raja on tulkinnallinen sekä varhaiskasvatuksessa että muussa julkisessa palvelutoiminnassa. Ministeriön käsityksen mukaan on voimassa olevan yleislakien ja lain tulkinnan perusteella selvää, että kunnan tekemistä ratkaisuksista, joilla on subjektiivisen laissa säädetyn oikeuden toteutumisen estävä vaikutus, ja asiasta vallitsee erimielisyys, tulee tehdä muutoksenhakukelpoinen päätös.

Vahvistaessaan uuden varhaiskasvatuslain eduskunta edellytti, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi varhaiskasvatuslain uudistuksen vaikutuksia riittävien varhaiskasvatuspalveluiden yhdenvertaiseen turvaamiseen ja lapsen edun huomioon ottamiseen kaikkialla maassa ja kaikissa väestöryhmissä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteuttamiseksi. Edelleen eduskunta edellytti, että valtioneuvosto valmistelee varhaiskasvatuksessa tarjottavan tuen sääntelyä kattavana kokonaisuutena. Varhaiskasvatusoikeuteen liittyvät menettelyt, päätöksenteko sekä muutoksenhaku tulevat valtioneuvoston pohdittavaksi osana näiden lausumien toteuttamista. Uuteen hallitusohjelmaan (2019) sisältyy kirjaus, jonka mukaan kehitetään kolmiportaisen tuen mallia varhaiskasvatukseen. Hallitusohjelman toimeenpanoa tältä osin valmistellaan parhaillaan. Tavoitteena on kehittää varhaiskasvatukseen tuen malli, joka turvaa tuen järjestämisen jatkumon varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen.

Kehitysideoita otsikon alla on todettu lapsiasiavaltuutetun tuoneen esiin myös sen, että perusopetukseen liittyen ongelmallisena on nähty asiat, joista ei tehdä valituskelpoisia hallintopäätöksiä (esimerkiksi oppilaan arviointia koskevat päätökset), ja joiden osalta oppilaan oikeusturva on tästä syystä heikko.

OKM haluaa tuoda esiin, että on totta, että ns. tavanomainen arviointi jää muutoksenhaun ulkopuolelle. Perusopetuslain (628/1998) 42 c §:ssä on kuitenkin turvattu se, että opintojen etenemisen kannalta tärkeisiin arviointeihin voi pyytää uudelleenarviointia: oppilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja taikka 15 vuotta täyttänyt oppilas itse voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä tai vuosiluokalle jättämistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista.

Edelleen on turvattu se, että tähän uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi.

Kaikkien arviointipäätöksiä tuominen muutoksenhaun piiriin vaatisi asian tarkastelua läpileikkaavasti koko koulutusjärjestelmän sisällä. Tähän asti on nähty, että kaikkien ns. tavanomaisten arviointien tuominen muutoksenhaun piiriin ei ole tarkoituksenmukaista mm. niiden suuren määrän vuoksi, kun oppilaan kannalta merkittävien arviointien uudelleenarviointi on kuitenkin turvattu.

Kriminaalihuollon tukisäätiö

30.8.2019

Lapset ja nuoret raportoivat ajoittain säätiön perhetyön- ja kriminaaliasiameistojen työntekijöille vankilakäynneillä saamastaan huonosta kohtelusta turvallisuushenkilökunnan taholta. Jos kohtaaminen on huonolla tasolla, se ei edistä lapsen luottamuksen syntymistä viranomaiseen ja

sitä kautta estää lasta edes kysymästä mahdollisuuksistaan tehdä kohtelustaan valitusta. Rikosseuraamuslaitos on julkaissut lapsi- ja perhetyön linjaukset vuonna 2013. Linjauksia uudistettiin vuonna 2019. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi-_ja_perhetyon_linjaukset_2019.pdf Linjauksissa todetaan, että rikosseuraamusalalla tulee vielä enemmän kiinnittää huomiota lapsen etuun. Käytännössä poistumislupapäätöksiä tehtäessä lapsen arkeen liittyvät tilaisuudet esim. koulun päättäjäiset, syntymäpäivät ja muut lapselle tärkeät tapahtumat ovat hyvin harvoin poistumislupapäätöksissä hyväksyttyjä asioita. Poistumislupaa hakee vankilassa oleva vanhempi ja mikäli päätös on kielteinen, siihen ei vankeuslain mukaan ole valitusoikeutta. Sama koskee vankiloiden lapsi- ja perhetapaamisia. Kantelumahdollisuus on, mutta kantelun tekeminen on vaativaa, kanteluviranomaisia on useita ja niiden käsittelyajat vaihtelevat. Käytännössä monen vankivanhemmat empivät kantelun tekemistä, koska pelkäävät seurauksia. Näin käytännössä lapsen etu ei tule linjausten edellyttämällä tavalla huomioiduksi. Lapsella on toki mahdollisuus valittaa häntä koskevista päätöksistä, vaikka ne koskisivat välillisesti häntä. Käytännössä lapsi ei kuitenkaan ole tietoinen häntä koskevista oikeuksista. Jos lasta varten olisi tehty ns. tulo-opas, jossa olisi säännöt ja hänen oikeutensa tehtynä lapsen kielellä edistäisi se edes teoriassa lapsen mahdollisuutta valittaa häntä koskevista asioista. Kriminaalihuollon tukisäätiön verkkojulkaisussa 1/2019 nostetaan esille kokemuksia, tietoa ja kehittämisehdotuksia vankien lasten tilanteeseen liittyen: <https://www.krits.fi/wp-content/uploads/2019/08/Lapsen-oikeudet-koskevat-my%C3%B6s-vankien-lapsia-verkkojulkaisu.pdf> Julkaisua on hyödynnetty mm. lapsiasiavaltuutetun toimiston eduskunnalle antamassa vuosiraportissa. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2018/02/LA_eduskuntakertomus_2018_netti_SU.pdf

Teuvan kunta

30.8.2019

- Hallinnollisten päätösten kohdalla valitusmenettelyn vaihtoehtojen tiedottamisessa on varmasti parannettavaa ja on useimmiten huoltajan vastuulla. Edustuksellisten elinten kuten nuorisovaltuuston tai oppilaskunnan kautta asian vieminen eteenpäin on lapsiystävällisesti toteutettu.

Tampereen kaupunki, Apulaispormestari Johanna Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue

30.8.2019

Valitusmenettelyiden järjestelmä on monimutkainen. Lapsiystävällisten kantelukanavien ja oikeusturvakeinojen osalta on varmistettava, että lapsilla on mahdollisuus saada niistä riittävästi tietoa esimerkiksi perusopetuksen kautta yhteiskuntaopin sisällöissä. Viranomaisten toimintaa olisi kehitettävä lapsiystävällisemmäksi ja toimintaa olisi arvioitava säännöllisesti: toteutuuko lapsiystävällisyys (esim. käsittelyaikojen kohtuullisuus, asioiden selkokieliys ja ymmärrettävyys).

Opetushallitus

29.8.2019

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia 29.8.2019

Lapsiystävällistä kantelumenettelyä koskevan tiedon saavutettavuutta tulee nykyisestään parantaa. Tietoa menettelyn olemassaolosta tulee jakaa aktiivisesti lapsille ja eri toimijoille

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf 29.8.2019**

Barn och barn med funktionsnedsättning kan löpa större risk att inte känna till sina rättigheter vilket även innebär att de inte heller nödvändigtvis vet processen för klagomålsförfaranden. En viktig poäng i detta sammanhang är att barn med funktionsnedsättning i många fall oftare får olika beslut gällande stöd och service av myndigheterna som man kan klaga över.

Det är bra att funktionsnedsättning beaktas i kraven för barnvänlighet men vi vill uppmärksamma att delaktigheten och tillgängligheten också bör beaktas i de skeden som är före själva klagomålsförfarandet. Där till vill vi poängtera vikten av att barn med funktionsnedsättning blir hörda i ärenden som gäller dem.

Osaamiskeskus Koordinaatti 29.8.2019

Lapsiystävällisten valitusmenettelyjen tulee olla saatavilla lapsen elin- ja kasvu ympäristössä.

Jyväskylän kaupunki 28.8.2019

- Viestintä/ tiedotus valitusmahdollisuuksista puutteellista?

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry 28.8.2019

Oikeussuojakeinojen käyttämisen lapsiystävällisyys on kokonaisuudessaan suuri kehityskohde. Erityistä huomiota on kiinnitettävä haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten tilanteeseen.

Joutsan kunta 28.8.2019

Lapsiystävällisten valitusmenettelyjen kehittäminen.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry 28.8.2019

Tilanteen korjaamiseksi OAJ esittää:

- Yhtä tahoa, joka käsittelee ensiasteena kaikki sivistykselliset perusoikeudet ja niihin liittyvät asiat. Taholla olisi myös oma-aloitteinen puuttumisoikeus ja toimivat sanktiokeinot. Taholle voitaisi keskittää myös muita lapsia koskevia oikeudellisia asioita ja lapsiasianvaltuutettu toimisi hallinnollisesti tämän instanssin kanssa yhdessä.

- Lapsia koskevia valitusmenettelyitä arvioidaan siitä näkökulmasta ovatko ne lapsiystävällisiä ja ryhdytään tarvittaviin kehittämistoimiin.

Kaarinan kaupunki, Kaupunginhallitus 27.8.2019

Tilannekuvassa pitäisi voimakkaammin arvioida lapsen tosiasiallista kykyä muutoksenhakuun.

**Turun kaupunki, Turun kaupunki, 26.8.2019
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja osallisuus**

Tarkastukset laitoksiin ovat liian vähäisiä, kanteleminen esim. lastenkotien ohjaajista on lapselle vaikeaa.

Maahanmuuttajataustaisille asia erityisen vaikeaa puuttellisen kielitaidon ja erilaisen kulttuuritaustan vuoksi

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus 23.8.2019

Valitusprosessit ovat huoltajakeskeisiä.
Lapsia tulisi kuulla ennen päätöksen tekoa.

Kuusamon kaupunki 14.8.2019

Sähköiset palvelut

Muita huomioita indikaattoriin 5 liittyen:

Kuurojen Liitto ry 30.8.2019

ks. huomiot indikaattorissa 3

**Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja 30.8.2019
kulttuuri**

Kehityskohteenä tuodaan esille Sivianna Hakalehdon antama lausunto perustuslakivaliokunnalle, jossa todetaan, että jälkikäteinen oikeussuoja on varsin puutteellinen opetustoimessa. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että arviointiprosessissa tunnistetaan osa-alueet, jotka vaativat kehittämistä. Kuntaliitto toteaa, että koulutusta koskevan lainsäädännön jälkikäteinen oikeusturvajärjestelmä on kattava, kun koulutusta järjestää kunta. Muutoksenhakujärjestelmää täydentää kuntalain mukainen muutoksenhakujärjestelmä. Tilanne ei muutoksenhaun osalta ole siten tasapuolinen eri koulutuksen järjestäjien kesken.

Kuntaliitto ehdottaa, että indikaattori 5 kehityskohteita tarkasteltaisiin vielä. Esitetyt tarpeet lisätä muutoksenhakumenettelyjä varhaiskasvatuksessa tai perusopetuksessa eivät ole riittävän

perusteltuja. Kehityskohteita tunnistettaessa tulee huomioida, että lapsen oikeuksien toteuttamista ei tulisi edistää pelkästään lisäämällä hallinnollisia menettelyprosesseja. On ensisijaista, että matalankynnyksen tavat toimia kehittyvät, jotta lasten osallisuus toteutuu ensisijaisesti muilla kuin kantelu- tai muutoksenhakukeinoin.

Opetushallitus

29.8.2019

Erityisesti sellaisten lapsiystävällisten valitusmenettelyiden, joiden kautta esiin nousee nimenomaan lasten (vrt. vanhempien tai muiden huoltajien) oma ääni, kokemus ja toimenpide-ehdotukset, kehittäminen on tärkeää. Opetushallitus pitää tärkeänä kehittää ja laajassa mittakaavassa levittää myös toimintamalleja siitä, miten keskinäistä vuorovaikutusta voisi vahvistaa ja asioita eri tahojen yhteistyönä selvittää myös ennen viralliseen valitusprosessiin siirtymistä.

Suomen Asianajajaliitto, Asianajaja Otto 29.8.2019

Ääri, Suomen Asianajajaliiton perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijaryhmän jäsen, Ääri Otto

Kaikkien menettelyiden osalta on yhdenvertaisuuden kannalta tärkeää, että seuranta-, ohjaus- ja vastausmekanismit ovat vakiintuneita ja tehokkaita, ja oikeutettujen valitusten johdosta toteutetut muutokset ovat osoitettavissa.

Indikaattorin 5 selosteessa ei ole lainkaan otettu kantaa perheoikeudellisiin kysymyksiin valitusoikeuden näkökulmasta.

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

Lapsiystävällisyyden määrittely (mittarit, menetelmät ja arviointi). Kuka määrittelyn tekee? Lapselle on taattava aikuisten ja ammattilaisten tuki valitusmenetettelyissä.

Joutsan kunta

28.8.2019

Esimerkiksi lapsen mielipiteen kirjaaminen huostaanoton yhteydessä. Oppilaan oikeus tulla kuulluksi kurinpidollisen rangaistuksen yhteydessä. Varsinainen valitusoikeus kunnallisessa päätöksenteossa on täysi-ikäisellä (siis huoltajalla).

Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan kaupunki ja Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä 28.8.2019

- kouluympäristössä luotaisiin malli, jossa tietyillä vuosiluokilla lapset osallistuvat ja he saavat tietoa oikeuksistaan itseään koskevista asioista mm. palautteita ja kanteluita koskien, voidaan

toteuttaa osana lapsiystävällistä strategiaa esimerkiksi kunnissa, lasten tietoisuus oikeuksista kasvaa

Sisäministeriö, MMO Patovuori Emma 27.8.2019

Pääministeri Rinteen hallitusohjelman tavoite kumota edellisellä hallituskaudella tehdyt kiristykset mm. oikeusapuun ja valitusaikeisiin.

Haaste lapsen osallistumisoikeuksien osalta on maahanmuuton kohdalla se, että perhettä käsitellään kokonaisuutena ja lapsen omien tarpeiden tai erityisaseman havaitseminen voi olla avun ja resurssien puuttuessa erittäin vaikeaa.

Imatran kaupunki, Kasvatus- ja koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut 27.8.2019

On olemassa kouluissa kolmikantakeskusteluja, joissa lapsi voi tuoda esille oman näkemyksensä asiaan.

Maahanmuuttovirasto 23.8.2019

15 vuotta täyttäneellä alaikäisellä on huoltajansa ohella rinnakkainen puhevalta asiassa, joka koskee hänen henkilöönsä tai henkilökohtaista etuaan tai oikeuttaan. Alaikäinen saa käyttää rinnakkaista puhevaltaansa itsenäisesti. Puhevalta sisältää muun muassa oikeuden hakea itsenäisesti muutosta päätökseen. Maahanmuuttoviraston ja vastaanottokeskusten ratkaisemat asiat kuuluvat yleensä rinnakkaisen puhevallan alaan.

Alaikäiselle turvapaikanhakijalle kerrotaan päätökseen liittyvästä valitusmahdollisuudesta puhuttelussa suullisesti. Kaikkiin Maahanmuuttoviraston päätöksiin, joihin on oikeus hakea muutosta valittamalla, liitetään mukaan kirjallinen valitusosoitus. Kirjallinen valitusosoitus on samanlainen lapsille ja aikuisille. Myöskin päätökset ovat kirjoitusasultaan samanlaisia riippumatta siitä onko hakija lapsi vai aikuinen. Turvapaikka-asioissa valituksen laatii käytännössä hyvin usein oikeudellinen avustaja, johon ilman huoltajaa olevalla alaikäisellä turvapaikanhakijalla on aina oikeus ja myös mahdollisuus oikeusavunkin puitteissa.

Tornion kaupunki 19.8.2019

Menettelytapojen suhteen kuntien koko tulee esille. Suuremmissa kunnissa vaihtoehtoja on. Pienissä ei niinkään.

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto 5.8.2019

Suuremmissa kunnissa menettelytapoja on useampia sekä niistä tiedottaminen toimii. Pienemmissä ei toimi välttämättä mikään esitetystä

Indikaattori 6: Lasten oikeus osallistua päätöksentekoon on sisällytetty lasten parissa työskentelevien ammattilaisten peruskoulutusohjelmiin

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 6 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Pelastakaa Lapset ry

30.8.2019

Tilannekuvauksessa tuodaan hyvin esiin puutteelliset tiedot ja valmiudet lapsen oikeuksista suhteessa eri koulutusohjelmiin, sekä osallisuuden kokemuksen puutteelliseen todentamiseen.

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Kaikkien lasten ja nuorten parissa työskentelevien koulutusohjelmiin olisi sisällytettävä lapsen oikeuksien sopimuksen käsittely. Samoin siitä tulisi järjestää riittävästi täydennyskoulutusta / sisällytettävä täydennyskoulutuksiin.

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

30.8.2019

Tilannekuvassa mainitut oppilaitokset ovat vahvasti painottuneet Keski- ja Etelä-Suomeen. Olisi hyvä huomioida myös maantieteellisesti kattavammin ko. kartoituksessa asianmukaisia oppilaitoksia. Tässä tulisi huomioida teemaan liittyen esim. erityiset koulutusohjelmat kuten Intercultural Teacher Education Oulun yliopistossa (it is the only English teacher education programme with the focus on education, globalization, diversity and ethics).

Maininnat diakonia-ammattikorkeakouluista puuttuvat vaikka niissä on mm. viittomakielen- ja muuta tulkkikoulutusta eli ovat koulutettavina eri vuorovaikutustilanteissa tapahtuvaan toimintaan ml. tiedotus ja osallisuus.

Samoin tulisi huomioida myös opettajien koulutus Saamelaisalueelle/opetus saamen kielellä (mm. Giallagas/Oulun yliopisto). Niiden opetusohjelmissa painotetaan tietysti myös Saamelaiskäräjien roolia päätöksenteon instanssina.

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik**

30.8.2019

Eri aikoina opiskelleiden ammattilaisten osaaminen voi vaihdella riippuen käytöstä olleesta opetusohjelmasta ja paikallisesta kurssitarjonnasta (etenkin vapaavalintaiset kurssit). Lisäksi pääsy ja innokkuus osallistua lisä- ja täydennyskoulutukseen voi vaihdella. Myös yksilön halut ja resurssit ottaa käyttöön opittua voivat olla erilaiset, samoin merkitystä on ympärillä olevalla työyhteisöllä ja esimiesten tuella.

Kriminaalihuollon tukisäätiö

30.8.2019

Seta ry, Nuorisotyö

30.8.2019

Seta näkee, että eri ammattilaisten koulutus on yksi keskeisimmistä tavoista edistää kaikkien lasten yhdenvertaista osallisuutta. Ammattilaisten koulutuksista puuttuu monesti kokonaan sisällöt koskien seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuutta, jättäen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien lasten oikeudet ja hyvinvointia tukevat tekijät näkymättömiin. Kokonaisvaltaisena puutteena erityisesti koulumaailmassa Seta pitää ymmärtämättömyyttä ihmisoikeusperustaisuudesta. Ammattilaisten – muun muassa opettajien – tietoisuutta siitä, että lapset ovat oikeuksien haltijoita tulee edistää

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Tilannekuvassa on tarpeen käsitellä myös varhaiskasvatuksen alan koulutusta. Varhaiskasvatus on olennaisen tärkeä pienten lasten osallisuuden toteutumisessa (Varhaiskasvatuslaki §20).

**Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja
kulttuuri**

30.8.2019

Kuntaliitto toteaa, että nuorisovaltuustojen ammattitehtäviin ei ole erityistä kelpoisuutta, ja työtä voi tehdä monenlaisilla koulutuksilla. Varsinaisia nuorisovaltuustojen ja -työn tutkintoja ovat kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto, jonka yhtenä osaamisalana on nuorisovaltuustojen ja yhteisöohjaus, tutkintonimike: nuorisovaltuustojen ja yhteisöohjaaja, yhteisöpedagogi AMK ja YAMK sekä nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen opintosuunnasta valmistunut yhteiskuntatieteiden maisteri. Kuntaliitto ehdottaa, että osiosta lasten ja nuorten ohjaajat/työntekijät täsmennetään.

Opetushallitus

29.8.2019

Varhaiskasvatuksen henkilöstön peruskoulutusohjelmat tulisi lisätä tilannekatsaukseen. Samoin opinto-ohjaajien ammattiryhmä tulisi lisätä tarkasteluun.

s. 47 Kohdan "kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto on ammatillinen perustutkinto, jonka voi suorittaa muun muassa Koulutuskeskus Salpauksessa Lahdessa ja Gradiassa Jämsässä." voisi muuttaa seuraavasti: "Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon järjestämislupa on 30:lla koulutuksen järjestäjällä."

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

Det är bra att flera utbildningar innehåller kunskap om detta. Man borde i större mån göra satsningar på att yrkesutbildade personers som redan är i arbetslivet, går utbildning om barnens delaktighet. På så vis kan de lära sig hur man ska bemöta och stöda barn med funktionsnedsättning. Det kan göras genom till exempel tilläggsutbildning. Exempelvis är det bra att få utbildning i hjälpmedel som bilder eller lättläst. Dessutom är det viktigt att barnet bemöts på sitt eget språk.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Yleisesti tarkasteltuna lapsen oikeudet ovat vaihtelevasti esillä lasten kanssa työskentelevien koulutusaloilla.

Sosiaalityön opintoihin kuuluu usein kurssi lapsen oikeuksista. Osallisuudesta puhutaan kuitenkin varsin yleisellä ja teoreettisella tasolla, eikä sitä kautta välttämättä saa lainkaan käytännön työkaluja lapsen mielipiteen selvittämiseen tai muuhun lapsen osallistamiseen. Opetussuunnitelmaa ja opetuksen sisältöä tulisi sosiaalityön koulutuksessa tämän osalta tuoda lähemmäksi käytäntöä ja lasten oikeuksien roolia muutoinkin koulutuksessa nykyisestä lisätä. Osallisuus on yksi keskeisimmistä sosiaalityön osa-alueista, joten sen tulisi näkyä vahvemmin myös koulutuksessa.

Humanistisen kasvatusalan opinnoissa (yhteisöpedagogi, nuoriso- ja yhteisöohjaaja) puolestaan yksi koulutuksen tavoite on tunnistaa nuorisokasvatuksen keskeiset kasvatukselliset, ohjaukselliset ja osallisuutta tukevat menetelmät ja hyödyntää niitä yksilön, ryhmän ja yhteisön kasvun ja oppimisen tukemisessa. Koulutuksen sisällöissä ydinosaamisena on mainittu osallisuutta edistävät menetelmät ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen tukeminen. Lisäksi nuorisoalalla toimii valtion nuorisopolitiikan kehittämisohjelman mukainen osallisuuden osaamiskeskus, jolle on myönnetty valtionapukelpoisuus vuoden 2019 loppuun saakka. Osaamiskeskuksen tehtäviin kuuluu prosessikoulutuksen rakentaminen viranomaisille, laatuksiteerien tuottaminen nuorten osallisuuteen ja nuorisovaikutusten arvioinnin kehittäminen.

Kaikkien koulutusasteiden (varhaiskasvatus, perusopetus ja toinen aste) opetussuunnitelmien perusteissa korostuu yhtenä aihealueena osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Ideana on kehittää oman kehitystason mukaisesti osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja vaikuttaa koko oppimisympäristön toimintakulttuuria ja toimintatapoja. Tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan taitoja.

Ammattilaisille on lisäksi tarjolla yksittäisiä koulutuksia ja seminaareja, mutta teeman tulisi systemaattisemmin olla esillä lasten kanssa työskentelevien ammattiryhmien koulutuksessa.

Tiedon lisäksi tarvitaan työkaluja lasten osallisuuden edistämiseksi käytännön työssä (eri ammattiryhmille).

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus**29.8.2019**

Lasten ja nuorten ohjaajat/työntekijät

Tilannekuvauksen sivulle 46 tulisi lisätä maininta Diakonia-ammattikorkeakoulun toteuttamasta sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnosta, sosionomi AMK/kirkon nuorisotyö sekä Yrkeshögskolan Novian toteuttamasta Yrkeshögskoleexamen inom social- och hälsovård (socionom YH), joissa voi valita sellaiset opinnot, jotka tuottavat kelpoisuuden nuorisotyönohjaajan virkaan seurakunnassa. Centrian toteuttamissa yhteisöpedagogi AMK -opinnoissa saa kelpoisuuden myös seurakunnan nuorisotyönohjaajan virkaan.

Sivulla 46 kasvatusta ja ohjausalan perustutkinnon osalta mainitaan painopisteiksi osallisuuden lisääminen, kansalaistoiminta ja monikulttuurinen työ. Näkökulma tässä on vahvasti nuorten kanssa työskenteleminen. Tutkinnossa on kuitenkin kolme osaamisalaa ja erityisesti varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisella sekä kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisella painottuu vahvasti varhaispedagoginen lähtökohta, joka tähtää lapsen osallisuuden ja oikeuksien toteutumiseen.

Tilannekuvauksen sivulla 47 varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutusta kuvaavassa kohdassa ei ole tekstiä. Se tulee välttämättä lisätä varhaiskasvatuslain ja -asetuksen henkilöstöltä edellyttämien tutkintojen näkökulmasta.

Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto ja sen varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisala tuottaa kelpoisuuden varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävään. Tutkinnon perusteiden lähtökohtana on varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö ja ohjeistus (mm. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet), jotka puolestaan perustuvat lapsen oikeuksien ja lapsen edun toteutumiseen. On totta, että lapsen oikeuksia tai ihmisoikeuksia yleisemmin ei mainita perustutkinnon perusteissa. Kuitenkin lähtökohtana on ajantasaisen ja työtä ohjaavan lainsäädännön tunteminen ja noudattaminen. Lainsäädäntö sisältää sekä lapsen oikeuksien että yleisten ihmisoikeuksien näkökulman.

Varhaiskasvatuksen sosionomin ja varhaiskasvatuksen opettajan koulutukset tulee myös ottaa huomioon tässä indikaattorissa.

Jyväskylän kaupunki**28.8.2019**

- Joitakin hankkeita on toteutettu liittyen opettajankoulutukseen ja varhaiskasvatukseen
- Kunnissa koulutetaan henkilöstöä sisäisenä koulutuksena

Hämeenlinnan kaupunki**28.8.2019**

Toisissa koulutusohjelmissa otetaan asia paremmin esille kuin toisissa. Esimerkiksi vapaasti valittavissa opintokokonaisuuksissa asiaa voidaan käsitellä syvemmin. Asia pitäisi nostaa esille säännöllisesti myös täydennyskoulutuksissa.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry**28.8.2019**

Kuten esityksestä käy ilmi kasvatusta, koulutusta ja tutkimussektorilla muun muassa opettajien osaaminen lasten osallistumisoikeudesta ei vielä ole riittävällä tasolla. Yhtenä syynä tähän voidaan pitää sitä, ettei opettajien saama perus- ja täydennyskoulutus tältä osin ole ollut riittävää.

Valvira**28.8.2019**

Valviran näkemyksen mukaan tilannekuva vastaa osittain, koska sosiaali- ja terveydenhuollon alalla työskentelevien ammattihenkilöiden koulutusohjelmiin on sisällytetty koulutusta lasten oikeuksista ja käytännössä toteutus on hyvin kirjavaa.

Valvira pitää tärkeänä, että lainsäädännön muuttuessa ammattihenkilöille turvataan mahdollisuus täydennyskoulutukseen.

Sisäministeriö, MMO Patovuori Emma**27.8.2019**

Maahanmuuttoviranomaista arvioiva kohta on suppea. Maahanmuuttovirastossa annetaan runsaasti erittäin laadukasta koulutusta lasten kohtaamiseen turvapaikkapuhuttelussa ja myös vastaanottokeskuksissa. Turvapaikkayksikössä on nimenomaan lapsiin kohdistunut tiimi, missä on vankkaa osaamista. Koulutuksessa käytetään EASOn (European Asylum Support Office) koulutusta sekä paikallisia/kansallisia koulutuksia ja workshoppeja. Turvapaikkayksikössä on alaikäisasioihin erikoistunut vastuuylitarkastaja.

Imatran kaupunki, Kasvatus- ja koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut**27.8.2019**

Tilannekuvauksessa ei ole arvioitu varhaiskasvatusten osuutta.

Hämeenlinnan kaupunki, Markku Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö osoitettu henkilökohtaisena, Rimpelä Markku**26.8.2019**

Miksi vain peruskoulutus? Voisiko mukana olla myös tädettävä koulutus ja työpaikoilla velmennus?

Tuusulan kunta, Sivistystoimi**26.8.2019**

Koulutusohjelmiin tulee sisällyttää lasten oikeudet ja niihin liittyvät kysymykset laajasti.

**Turun kaupunki, Turun kaupunki,
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja
osallisuus**

26.8.2019

Lasten parissa työskentelevien ammattilaisten koulutusohjelmien muun substanssin ohella pitäisi olla lapsen oikeudet.

Familia ry

24.8.2019

Monimuotoiset perheet -verkosto toteutti LAPE ammattilaisten keskuudessa valtakunnallisen kyselyn, jonka yksi tulos oli ammattilaisten tiedon puute monimuotoisia perheitä koskevista asioista. Koulutusohjelmien sisältö on oltava yhteläinen lasten ja perheiden oikeuksien osalta ja monimuotoiset perheet on otettava huomioon. Täydennyskoulutukset on turvattava.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus

23.8.2019

Opetussuunnitelmien tulee ohjata myös alan koulutusta ja lasten osallisuutta ja ihmisoikeuskasvatusta.

Maahanmuuttovirasto

23.8.2019

Maahanmuuttovirastossa järjestetään sisäistä koulutusta lapsen asioiden käsittelyyn ja kuulemiseen liittyen.

Tammelan kunta, Sivistyspalvelut

19.8.2019

On sisällytetty vähintään kuuden ammatin peruskoulutukseen. Tarkentaminen ja syventäminen tarpeellista. (huom. liite)

Tornion kaupunki

19.8.2019

Asia riippuu henkilön iästä ja siitä milloin hän on käynyt koulutuksen. Nuorten työntekijöiden osalta uskoisin, että koulutuksessa on tämä asia huomioitu.

Luhangan kunta

19.8.2019

Lapsen osallistuminen päätöksentekoon on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana, mutta on edelleen puutteellista. Se ei ole vielä läheskään kaikkien työntekijöiden "selkärangassa ja jää ajoittain huomioimatta.

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 16.8.2019

Tilannekuvassa ei ole arvioitu kaikkien varhaiskasvatuksessa työskentelevien ryhmien esim. sosionomien tai lastenhoitajien koulutuksen sisältöjä.

Kuusamon kaupunki 14.8.2019

Asiaa tulisi enemmän painottaa koulutusohjelmissa

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto 5.8.2019

Uusien valmistuvien koulutusohjelmissä tätä voi olla, mutta jo pitempään työssä olleiden koulutukseen ei ole kuulunut

Harjavallan kaupunki, Sivistysjohtaja 30.7.2019

Ammattihenkilöstön koulutukseen tulisi sisällyttää laajemmin asiaa koskevia sisältöjä.

Indikaattoriin 6 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue, Sahi Liisa 30.8.2019

Yhteisöpedagogikoulutuksessa HUMAKissa lähtökohtana on usein juuri lasten oikeuksien sopimus, josta ammennetaan lasten / nuorten ohjaamisen asioita muissakin oppiaineissa.

Kehittämiskeskus Opinkirjo - Utvecklingscentralen Lärarik 30.8.2019

Lasten oikeuksia koskevan osaamisen jakamiseen on perustettu useita verkostoja. Opinkirjon ja Allianssin koordinoima Osallisuuden vahvistajat -verkosto kokoaa nuorten kanssa työskenteleviä yhteen: verkosto kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa ja lisäksi hyviä käytäntöjä vaihdetaan verkoston Facebook- ja nettisivuilla. Oppilaskunnat ja osallisuus -verkosto puolestaan tukee oppilaskuntia ohjaavia opettajia työssään.

Tampereen yliopistossa / Hallintotieteet toteutettiin kurssi, jonka opintotehtävänä oli arvioida päätöksen tekoa. Opiskelijoilla oli halua ja näkemystä toteuttaa päätöksen ennakoarviointia myös lapsia ja nuoria osallistaen.

Isonkyrön kunta**30.8.2019**

Noudattavatko kaikki perusopetuksen sääntöjä ja toimivat työlle kehittäväällä ja ajanmukaisella tavalla.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue****30.8.2019**

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien täydennyskoulutuksissa voidaan nostaa esille lasten oikeuksia eri teemoihin kytkeytyen. Koulutusta järjestävät monet eri toimijat niin valtakunnan kuin paikallisellakin tasolla. Esimerkiksi Tampereella järjestetään vuosittain kaikille lasten ja nuorten parissa toimiville sekä eri alojen opiskelijoille koulutustilaisuus lasten kaltoinkohteluun puuttumisesta, jossa nostetaan esille lapsen oikeus koskemattomuuteen, turvaan ja huolenpitoon. Päiväkodeissa ja kouluissa lapset osallistuvat itseään koskevaan arviointikeskusteluun ja vasu-keskusteluun.

Opetushallitus**29.8.2019**

Esimerkiksi Turun yliopiston Sote-Akatemialla on opintokokonaisuuksia, joissa kaikkien seitsemän tiedekunnan opiskelijat opiskelevat yhteisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä asioita. Tämä mahdollistaa mm. lasten oikeuksien ja osallisuuden tukemisen käsittelyn monitieteisesti ja tukee tulevaisuuden moniammatillisen yhteistyön edellytyksiä.

**Suomen nuorisoalan kattojärjestö
Allianssi ry****29.8.2019**

Lasten oikeuksia koskevan osaamisen jakamiseen on perustettu useita verkostoja. Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssin ja Opinkirjon koordinoima Osallisuuden vahvistajat -verkosto kokoaa nuorten kanssa työskenteleviä yhteen: verkosto kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa ja lisäksi hyviä käytäntöjä vaihdetaan verkoston Facebook- ja nettisivuilla. Oppilaskunnat ja osallisuus -verkosto puolestaan tukee oppilaskuntia ohjaavia opettajia työssään.

Itä-Suomen aluehallintovirasto**29.8.2019**

LAPE-hankkeessa kehitetyt toimintamallit – kohti lapsiystävällistä kuntaa ja maakuntaa – lapsivaikutusten arvioinnin edistäminen (THL), lapsibudjetointi; TEAS-tutkimushanke, lasten ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen yhteistyö Nuorten maakuntahanke viidessä maakunnassa (sopii myös indikaattori 8 perusteluihin)

Indikaattoriin 6 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Pelastakaa Lapset ry**30.8.2019**

Koulutuksia voisi vielä tarkemmin tarkastella nimenomaan sitä, minkälaiset valmiudet koulutukset antavat osallisuuden toteutumiselle. Tekstissä viitataan, että osallisuudesta puhutaan koulutusohjelmissa hyvin yleisellä tasolla. Koulutusten tulisi yksiselitteisesti antaa laajoja valmiuksia (myös käytännön välineitä ja eri-ikäisille lapsille soveltuvia) lapsen osallisuuden toteuttamiseen.

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

Ammattihenkilöstön täydennyskoulutus on myös tärkeää, erityisesti mitä tulee vaihtoehtoihin kommunikaatiotapoihin, viittomakieleen, jonka osaaminen liian usein sivuutetaan. Myös tietoisuutta vammaisuuden moninaisuudesta, erityisesti liittyen harvinaisiin sairauksiin tulisi lisätä. Vammaisuuden ja vammaisen henkilön kohtaaminen ja tietoisuutta eri keinoista vuorovaikutuksen parantamiseksi tulisi lisätä. Perus- ja ihmisoikeuskoulutus on tärkeää, olisi erittäin hyväksi vahvistaa tätä osaa vuorovaikutustaidoista.

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

30.8.2019

Raportissa ja tietysti käytännössä tulisi kiinnittää myös huomiota ammattilaisten täydennyskoulutuksen ratkaisevan tärkeyden merkitykseen. Tässä erityisesti on kansalaisjärjestöillä ja niiden hankkeilla tärkeä rooli.

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik**

30.8.2019

Opettajien ja kasvattajien täydennyskoulutusta tulisi kehittää systemaattisesti huomioimaan lapsen oikeuksien sopimus siten, että työskentelyä ohjaa lapsen oikeuksien sopimuksen noudattaminen kokonaisuudessaan. Työote voisi kehittyä kasvatusalalla lapsenoikeusperustaiseksi huomioiden esimerkiksi Unicefin kehittämishankkeiden tulokset.

**Raision kaupunki, Raision
kaupunginhallitus 26.8.2019 § 277**

30.8.2019

Indikaattorin 6 lasten oikeudesta osallistua lasten parissa työskentelevien ammattilaisten peruskoulutusohjelmien päätöksentekoon on huomioitava, että arvio varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutuksen lisäämisestä tulee vielä lisätä ministeriön tilannekuvaan.

Kriminaalihuollon tukisäätiö

30.8.2019

Lapsiasiavaltuutetun toimiston raportissa eduskunnalle todetaan, että vankilaviranomaisilla ei ole riittävästi osaamista lapsen kohtaamiseen ja huomioonottamiseen. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2018/02/LA_eduskuntakertomus_2018_netti_SU.pdf

Kriminaalihuollon tukisäätiön kokemusten mukaan käytännössä merkittävä osa vartijoiden lapsi- ja perhetyön koulutusosiosta kuluu lastensuojeluilmoituksen tekemisen opastukseen. Lapsen kohtaamiseen liittyvät asiat jäävät hyvin vähäisiksi. Kriminaalihuollon tukisäätiön perhetyön rikosseuraamusalan vartijaopiskelijoilta vuosina 2014-2019 kerättyjen palautteiden mukaan suuri osa vartijoista ei miellä työskentelyä lasten kanssa kuuluvaksi heidän työhönsä. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustoimen koulutuksissa käsitellään vangin lapseen ja perheeseen liittyviä asioita erittäin vähän, lukuun ottamatta rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoita. Säätiön perhetyö sekä kriminaaliasiamiestoiminta ovat kouluttaneet esim. alalle tulevia sosionomeja sekä pienimuotoisesti rikosseuraamusalan vartijoita lapsen kohtaamiseen liittyvistä teemoista. Myös yliopistojen sosiaalityön koulutusohjelmiin tarvittaisiin opetusta näistä kysymyksistä samoin kuin täydennyskoulutusta kuntien sosiaalitoimien työntekijöille, jotta he pystyisivät paremmin kohtaamaan vankeusrangaistusta suorittavien lapsia ja olisivat tietoisia vankila-aikaan liittyvistä asioista. Opetuspuolelle on suunnattu yksi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama opas; Näin tuet vankien lapsia. Mitä koulut voivat tehdä? <https://www.krits.fi/tietoa/oppaat-ja-kasikirjat/>

Teuvan kunta

30.8.2019

- Uuden opetus- tai varhaiskasvatussuunnitelman hengen tulisi näkyä koulutussisällöissä entistä enemmän. Toimintakulttuurin muutos vaatii lisäksi täydennyskoulutusta koko henkilöstölle.

Kuurojen Liitto ry

30.8.2019

Viittomakieltä käyttävien kielellisistä oikeuksista tulee puhua jo ammattilaisten peruskoulutuksessa. Nyt se sivuutetaan vammaisteemassa varsin ylimalkaisesti, liittyen kuulovammaan mutta ei viittomakielisten kielellisiin oikeuksiin. Näin ollen ammattilaiset eivät tule myöskään työssään tätä asiaa huomioineeksi

Tampereen kaupunki, Apulaispormestari Johanna Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue

30.8.2019

Koulutusten vaikutuksia käytännön toimintaan olisi arvioitava esim. selvittämällä lasten kokemuksia osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta ja huomioitava kokemukset palvelujen ja toiminnan kehittämisessä.

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja kulttuuri

30.8.2019

Kuntaliitto katsoo, että lasten ja nuorten parissa työskentelevien peruskoulutukseen on tärkeää sisällyttää laajemmin tietoa lasten osallisuudesta ja oikeuksista sekä siihen liittyvistä asiakirjoista, hallinnollisista menettelyistä ja toimintatavoista. Tällä hetkellä tietopohja eri ammattiryhmissä on osittain heikkoa siitä syystä, että asiaa ei käsitellä riittävästi perusopintojen aikana. Koulutusta

saaneet eivät välttämättä tunnista perusoikeuksiin liittyviä asiasisältöjä tai osaa soveltaa opittua käytännön työssä. Täydennyskoulutuksen avulla voidaan lisätä henkilöstön osaamista.

Opetushallitus

29.8.2019

Yliopistojen opettajakoulutuslaitosten kanssa voisi suunnitella yhtenäistä käytännettä siitä, miten lasten oikeuksia ja osallisuutta käsitellään varhaiskasvatuksen-, luokan-, aineen- ja erityisopettajien koulutusohjelmissa.

Suomen Asianajajaliitto, Asianajaja Otto 29.8.2019
Ääri, Suomen Asianajajaliiton perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijaryhmän jäsen, Ääri Otto

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

29.8.2019

Det borde naturligtvis ingå i all sådan utbildning där det finns relevans att kunna något om ämnet. Att veta vad barnets bästa och barnets intresse innebär är viktigt för att ett barns rättigheter i tillräcklig mån beaktas. Viktigt borde också vara att i tillräcklig mån poängtera om barnets rätt till att bli hörd. Och hur man kan stöda ett barn med funktionsnedsättning i detta samt vid behov dennes familj.

Suomen nuorisovalan kattojärjestö Allianssi ry

29.8.2019

Nuorisovalalla toimii koulutettujen nuorisotyöntekijöiden ja -ohjaajien lisäksi paljon vapaaehtoisia ja erilaisista taustoista tulevia ihmisiä. Myös nuoret itse toimivat alalla toistensa ohjaajina. Nuorisotyön eettisten ohjeiden lähtökohtana on nuoren osallisuus ja itsenäisen toimijuuden tukeminen. Kuitenkin alan työntekijöiden osaamisen päivittäminen ja lisäkoulutus ovat tärkeitä. Hyviä käytäntöjä ovat olleet esimerkiksi Ihmisoikeusliiton ja Kanuuna-verkoston toteuttamat ihmisoikeuskoulutukset nuorisotyöntekijöille sekä nuorisovalan kattojärjestö Allianssin yhdenvertaisuus- ja osallisuuskoulutukset.

Tilannekuvaukseen tulisi lisätä, että maahanmuuttovirastolla on toimintaohjeet lapsen kuulemiseen ja edun toteutumiseen esimerkiksi alaikäisten turvapaikkahaastattelussa. Virkahenkilöt koulutetaan lasten haastatteluun ja virastolla on aiheeseen perehtynyt vastuuhenkilö. Lapsen oikeuksien toteutumisesta mm. turvapaikka- ja perheen yhdistämiskäsittelyissä on erittäin tärkeää kerätä ajantasaista tietoa.

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti**

29.8.2019

Kaikissa peruskoulutusohjelmissa tulisi lisätä sisältöä kyseisestä asiasta. Varhaiskasvatus tulisi lisätä tähän osioon.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Kyse on ennen kaikkea osaamisesta, ymmärryksestä ja asenteesta; onko lasten parissa toimivalla ammattilaisella ymmärrys osallisuuden merkityksestä lasten kehitykseen ja sitoutumiseen yhteiskunnan jäseneksi. Tarvitaan säännöllistä koulutusta ammattilaisille myös valmistumisen jälkeen.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

Lasten parissa työskentelevien lasten oikeuksia koskeva koulutus on riittämätöntä. Tämä koskee sekä perus- että täydennyskoulutusta.

Lasten oikeuksien koulutuksen lisäksi toinen kehittämiskohde on lasten kuulemisen menetelmät, joissa tarvitaan myös koulutusta.

Joutsan kunta

28.8.2019

On epävarmuutta siitä, sisältyykö kaikkien lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten koulutusohjelmiin.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry

28.8.2019

- demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen laadittavaksi edelleen laadukasta opetusmateriaalia, joka on osa niitä oppikokonaisuuksia, joihin se varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmissa sekä tutkinnon perusteissa liitetään
- kasvatus-, koulutus- ja tutkimussektorilla opettajille ja esimiehille on järjestettävä kattavasti perus- ja täydennyskoulutusta aiheesta.
- Perustetaan opettajarekisteri, josta käy muun muassa ilmi opettajan saama täydennyskoulutus. Näin tiedetään missä ja mistä täydennyskoulutusta tarvitaan.

Tehy ry

28.8.2019

varhaiskasvatuksen henkilöstö tulee lisätä omana kohtanaan

Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan kaupunki ja Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä **28.8.2019**

- Kansallisessa Lasten strategiassa huomioidaan eri ammattikuntien osaamisen kehittäminen lasten oikeuksien asioissa ja määritetään arviointi ja seurantamenettely
- varhaiskasvatus puuttuu arviointikriteereistä

Helsingin kaupunki, Viestintäosasto/Osallisuus- ja neuvontayksikkö **27.8.2019**

Lasten ja nuorten osallisuutta tulisi tarkastella heidän mahdolluuksinaan osallistua sekä päätöksentekoon että palveluihin. Etenkin nuoriso-, kasvatus, koulutus- ja sosiaalialoilla on kehitetty menetelmiä vahvistaa lasten ja nuorten mahdollisuutta osallistua heitä itseään koskeviin päätöksiin, mutta etenkin nuorten osalta yleistä tietoisuutta osallistumismahdollisuuksista tulisi laajentaa. Tähän pohjaten eri ammattilaisille on syytä vahvistaa koulutusta lasten ja nuorten osallisuudesta ja oikeuksista.

Helsingissä järjestetään erilaisia henkilöstön täydennyskoulutuksia, muun muassa lapsikeskeisestä työskentelystä ja lastenoikeuksista. Työnantajien täydennyskoulutus on kuitenkin kuntakeskeistä, jonka vuoksi kansallisen tason täydennyskoulutus ja -materiaali on kannatettavaa.

Imatran kaupunki, Kasvatus- ja koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut **27.8.2019**

Lasten oikeuksia tulisi opetusohjelmissa avata tarkemmin. Ovatko eri koulutusohjelmien sisällöt yhdenvertaisia eri aikoina valmistuneille?

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus **23.8.2019**

Koulutusohjelmien pitäisi keskittyä enemmän tulevaan ja seurata ajan ilmiöitä, jotta koulutus pystyy vastaamaan tulevaan työelämään.

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut **16.8.2019**

Ammattihenkilöstön koulutukseen tulisi sisällyttää laajemmin lapsen osallisuutta koskevia sisältöjä. Myös täydennyskoulutukseen tulisi kiinnittää huomiota. Monet ammattilaiset ovat saaneet koulutusta lapsen oikeuksista ja osallisuudesta, mutta he eivät välttämättä tunnista asiaa opiskeluvaiheessa tai osaa soveltaa oppimaansa omassa työssään. Käytännön merkitys saattaa

avautua paremmin vasta työn kautta ja siksi täydennyskoulutuksella voitaisiin huomattavasti parantaa henkilöstön tietoisuutta ja osaamista.

Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH 5.8.2019
STN -hanke

Tilannekuvassa oli käyty läpi hyvin monenlaisia lasten parissa työskentelevien ammattilaisten peruskoulutusohjelmien sisältöä lasten oikeuksien näkökulmasta. Kiinnittäisin kuitenkin huomiota siihen, että vaikka virkamiehet saattavat saada koulutusta lapsen oikeuksista, he eivät välttämättä tunnista omassa lainvalmistelutyössään osallistumisoikeuksia siten, että se johtaisi lisätoimiin lasten osallistumisen turvaamiseksi. Osa ammattilaisista lukee myös sivuaineita, joten yksilön kohdalla osaamistaso voi vaihdella paljon.

Muita huomioita indikaattoriin 6 liittyen:

Kanuuna-verkosto 31.8.2019

Ihmisoikeusperustaisuuden tulisi olla läpileikkaavaa kaikessa koulutuksessa, myös koulutuksessa lasten oikeudesta osallistua päätöksentekoon.

Nuorten Suomi ry 30.8.2019

Osallisuus- ja demokratiakasvatuksen on oltava jatkossakin olennainen osa lasten kanssa työskentelevien koulutusta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, 30.8.2019
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa

Lapsen ja nuoren vahva tunne kuulumisesta johonkin auttaa kokemaan myös toisenlaiset yhteisöt, ja yhteiskunnan myös laajemmin, tärkeänä ja merkityksellisenä. Lapsen osallisuus lähtee lapsen lähiympäristöstä ja niistä aikuisista, joita siihen kuuluu. Käytännöllisellä tasolla tämä tarkoittaa muutosta lasten yhteiskunnalliseen rooliin suhtautumisessa. Lasten mukanaolon mahdollisuuksia ei tarvitse järjestää ulkopuolelta, vaan ne ovat läsnä arjessa eri tavoin.

Suomen Asianajajaliitto, Asianajaja Otto 29.8.2019
Ääri, Suomen Asianajajaliiton perhe- ja
perintöoikeuden asiantuntijaryhmän
jäsen, Ääri Otto

Asianajajaliiton tiedon mukaan yliopistojen lasten oikeuksia koskevissa koulutusohjelmissa/kurssikokonaisuuksissa ei nimenomaisesti ja erityisesti opiskella tai opeteta lasten osallistumista omiin asioihinsa. Tämä johtunee siitä, että koko osallistuminen sellaisenaan on eri laeissa jokseenkin hajallaan. Suomen Asianajajaliitto viittaa tältä osin siihen, mitä edellä on lausuttu lasten osallistumista koskevien käytänteiden yhdenmukaistamisesta ja seurannasta valtakunnallisesti.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia 29.8.2019

Ihmisoikeuskeskus perus- ja ihmisoikeuskasvatuksen ja – koulutuksen edistäjänä
Perus- ja ihmisoikeuskasvatuksen ja –koulutuksen edistäminen on oikeusasiamiehen kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen toiminnan yksi painopistealue. Ihmisoikeuskeskus on julkaissut vuonna 2014 kansallisen perusselvityksen ihmisoikeuskasvatuksen ja – koulutuksen toteutumisesta (<https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/ihmisoikeuskoulutus/selvitys-ihmisoikeuskasvatuksesta/>).

Ihmisoikeuskeskus on julkaissut sivuillaan videoidun koulutussarjan yleisesti perus- ja ihmisoikeuksien perusasioista. Se on myös julkaistu myös valtion digitaalisella eOppiva – koulutuspalvelustalla ja on siten kaikkien valtion työntekijöiden käytettävissä.

Ihmisoikeuskeskuksen aloitteesta ja osittaisrahoituksella toteutettiin vuosina 2018-2019 hanke perus- ja ihmisoikeusosaamisen vahvistamiseksi opettajankoulutuksessa. Hankkeessa tuotettiin 5 opintopisteen laajuinen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen verkko-opiskelukurssi opettajankoulutuslaitosten käyttöön, ja kurssi pilotoitiin Helsingin yliopistossa. Hankkeessa myös koottiin Opetushallituksen ylläpitämällä edu.fi –sivustolle demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusmateriaaleja opettajille (<https://www.oph.fi/fi/demokratia-ihmisoikeudet-ja-osallisuus>). Lisäksi järjestettiin verkostotapaaminen korkeakoulujen sekä ammattikorkeakoulujen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen tukemiseksi. Hankkeesta lisätietoja osoitteessa: <https://www.helsinki.fi/fi/projektit/ihmisoikeudet-demokratia-arvot-ja-dialogi-kasvatuksessa/hankekuvaus>

Perus- ja ihmisoikeudet opetustoimessa. Ihmisoikeuskeskuksen ja eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimesta on kiinnitetty myös erityistä huomiota opetustoimen johtajien ja rehtoreiden perus- ja ihmisoikeusosaamiseen. Yhteistyössä tuotettu puolen päivän mittainen koulutus järjestettiin 2018 kolmen aluehallintoviranomaisen alueella osana aluehallintovirastojen, OAJ:n, Suomen rehtorit ry:n, Opetushallituksen, Kuntaliiton ja Opsia ry:n järjestämää koulutuskieruetta. Aineisto on julkaistu ihmisoikeuskeskuksen verkkosivuille ja sen käyttö on myöhemminkin ollut laajaa. <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/ihmisoikeuskoulutus/perus-ja-ihmisoikeudet-opetustoi/>.

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus

29.8.2019

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus on päättänyt seurakunnan nuorisotyönohjaajan sekä varhaiskasvatuksenohjaajan virkoihin vaadittavista ammattikorkeakoulututkinnoista (päättös nro 124, 2-3 §). Lastenohjaajan tehtävässä tarvittava osaaminen hankitaan kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisalalla.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko järjestää yhteistyössä koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen ja järjestöjen kanssa täydennyskoulutusta omille työntekijöilleen lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi. Tavoitteena on tukea seurakuntia lapsen oikeuksien toteuttamiseen käytännössä.

Osaamiskeskus Koordinaatti**29.8.2019**

Koulutuksen järjestäjien osaaminen ja asiantuntijuus aiheesra, jotta voidaan sisällyttää osaksi peruskoulutusohjelmia.

Mahdollinen täydennyskoulutus on työelämässä oleville.

Sama koulutussisältö kaikille yhdenvertaisestim, jotta tulee yhteinen ymmärrys ja tieto-taito tähän aiheeseen liittyen. Liittyy myös monialaiseen ja -ammattilliseen yhteistyöhön.

Joutsan kunta**28.8.2019**

Esim. sosiaalityöntekijöiden ja yhteisöpedagogien koulutuksessa täysin.

Indikaattori 7: Lapsille jaetaan tietoa heidän oikeudestaan osallistua päätöksentekoon

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 7 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Pelastakaa Lapset ry**30.8.2019**

Tilannekuvassa hyvät käytännöt pitkälti edustuksellisia foorumeja, joiden ulkopuolelle jää paljon lapsia ja nuoria. Pienempien lasten osalta edustuksellisuus ei voi olla (keskeinen) tapa toteuttaa ja viestiä oikeudesta osallistua päätöksentekoon. Päätöksenteko tulisi nähdä laajempaan kuin vain yhteiskunnallisena päätöksentekona. Pienemmille lapsille merkittävät päätökset tehdään arjen yhteisöissä ja niissä kuulluksi tuleminen luo pohjan laajemmalle vaikuttamiselle.

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

30.8.2019

Rakenteiden toimivuus on ratkaisevaa. Eli kansallisissa opetussuunnitelmien perusteissa perusasteella on painotus lasten ja nuorten osallisuutta, mutta kirjaukset viittaavat hyvin usein edustuksellista osallisuutta. Paikallisessa opetussuunnitelmassa (eli kunta- ja koulukohtaisissa) on ollut mahdollisuus tarkentaa osallisuuden ns. koko kuvaa. Oulussa on tähän liittyen hyvä käytäntö esitelty alla.

Enemmän arjessa tietoon.

**OKM, Varhaiskasvatuksen,
perusopetuksen ja vapaan sivistystyön
osasto, Larpa Marjaana****30.8.2019**

Sivuilla 51-52 on kerrottu, että lapsiasiavaltuutettu on vuonna 2017 esittänyt, että Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) arvioisi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ihmisoikeuskasvatuksen toteutumisen uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tultua voimaan.

Valtuutetun esitys ei ole tavoittanut Karvia eikä ehdotettua arviointia ei ole tarkasteltu eikä se sellaisenaan tällä hetkellä ole osa Karvin seuraavaa arviointisuunnitelmakautta vuosille 2020-2023.

Sen sijaan Karvi on arvioinut varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumista päiväkotien ja perhepäivähoidon lapsiryhmissä. Osana tätä arviointia on tarkasteltu lasten osallisuuden toteutumista, joka on lähellä tuota ihmisoikeuskasvatuksen käsitettä. Arviointi julkaistaan 6.9.2019.

Karvissa on meneillään myös uuden OPSin arviointi perusopetuksessa, mutta siinä ei tarkastella erikseen ihmisoikeuskasvatusta kuvatulla tavalla.

Kriminaalihuollon tukisäätiö**30.8.2019**

Vankien lasten pärjääminen (resilienssi) liittyy keskeisesti heidän saamaansa avoimeen ja rehelliseen tietoon vankeudesta ja mikä siihen on johtanut (ikätaason mukaisesti). Lapset kärsivät häpeästä, leimautumisesta, omanarvontunteen menetyksestä ja syrjinnän tunteesta. Ympäristön olosuhteiden ollessa valmiiksi haastavat ja jos lasta ei osallisteta itseä koskevaan päätöksentekoon, lapsi hylkää omat perustarpeensa ja mahdollisuutensa. (COPING: Children of Prisoners, Interventions & Mitigations to Strengthen Mental Health). Lapsen etu tulee asettaa etusijalle myös rikosseuraamusalalla, kun tehdään lapsia koskevia päätöksiä ja ratkaisuja. Kriminaalihuollon tukisäätiön kokemusten mukaan tämä toteutuu hyvin heikosti, käytännössä ei lainkaan.

Seta ry, Nuorisotyö**30.8.2019**

Tiedonkeruussa tulee huomioida myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat lapset.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Lasten kykyä osallistua ja vaikuttaa asioihin aliarvostetaan usein yhä edelleen. Vuoden 2019 Eurovaalien yhteydessä pidetyt lasten vaalit olisivat voineet olla ”aidommat”, henkilövaalit, jolloin poliittinen päätöksenteko ja ehdokasasettelu tulisivat tutummiksi, myös vaalitulos olisi antanut suuntaa miten lapset suhtautuvat kansainväliseen päätöksentekoon ja mahdollisesti osoittanut lasten kyvyt ottaa kantaa aitoihin asioihin.

**Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja
kulttuuri**

30.8.2019

Kuntaliiton mielestä tilannekuvauksessa on kiinnitetty huomiota lapsille ja nuorille kohdennettuun tiedottamiseen ja viestintään sekä matalakynnyksen yhteydenotto- että yhteydenpitokanaviin. Kuntaliitto toivoo, että arvioinnissa huomioidaan erikseen haavoittuvassa olevien lapsiryhmien sekä kielellisten vähemmistöjen tiedotus ja viestintä. Tilannekuvauksesta puuttuu tieto saavuttaako kuvatut toimintatavat ja palvelut lapset ja nuoret yhdenvertaisesti.

Opetushallitus

29.8.2019

Lainsäädännön lisäksi tilannekuvaan voisi lisätä lasten ja nuorten osallisuutta ohjaavat valtakunnalliset normit varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, lukion opetussuunnitelman perusteet ja ammatillisen koulutuksen tutkintojen perusteet.

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

Genom att lyssna på barn och beakta deras specialbehov gällande bland annat kommunikation och inkludera dem i ärenden som berör dem själv går barnen från att vara passiva mottagare till aktörer. Vuxenstyrda arbetssätt förhindrar barnets delaktighet.

I VamO-projektet kom det fram att barn som använder funktionshinderservice skulle önska att deras åsikter skulle tillfrågas i serviceprocessen. Även inom dessa processer bör barnet höras. Denna info om beslutsfattandet måste vara anpassad även för barn med specialbehov.

Till detta hör även att lägga fokus på sammanhanget och att barnet förstår den situation barnet är i. Att känna till hur den egna serviceprocessen fungerar är en förutsättning för att kunna delta aktivt i den. Viktigt är känslan av begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet (Fskc rapporter 1/2019 Jag vill också vara med! s. 20-21) Om barn inte förstår sammanhanget har barnet svårt eller omöjligt att vara delaktigt. Därför är det viktigt att utveckla mekanismer där även specialbehov beaktas.

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus

29.8.2019

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on mukana kansallisessa Lapsen oikeuksien viestintäverkostossa. Tavoitteena on lisätä seurakuntien työntekijöiden sekä seurakuntalaisten tietoisuutta lapsen oikeuksien sopimuksesta ja edistää lasten ja nuorten osallisuutta.

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti** **29.8.2019**

Verkkopalveluita tulisi nostaa enemmän esille. Lapset ja nuoret käyttävät verkkopalveluita aktiivisesti. Hyviä käytäntöjä tulisi koota laajemmin eri kaupungeista.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry **28.8.2019**

Tilannekuvassa voisi olla tarkempaa tietoa kuntien toimista.

Hämeenlinnan kaupunki **28.8.2019**

Tietoa varmasti jaetaan ja sitä on saatavilla, mutta tavoittaako tieto kohteena olevat lapsiryhmät (ikätasonsa mukaisesti) ja pysyykö tieto lasten mielissä.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry **28.8.2019**

Kuten esityksestä käy ilmi, tiedon jakaminen lapsille heidän oikeudestaan osallistua päätöksentekoon ei ole valtakunnallisesti tapahtuvaa julkisen sektorin tekemää suunnitelmallista toimintaa, vaan ennemminkin erilaisissa hankkeissa ja yksittäisillä alueilla tapahtuvaa. Kuten jo aiemmin todettu indikaattori 1 kohdassa koulutasolla lapsia ei osallisteta edes lainsäädännön edellyttämiin asioihin kuten heitä koskevien suunnitelmien tekemiseen.

**Imatran kaupunki, Kasvatus- ja
koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut** **27.8.2019**

Yleinen tietämys saattaa olla liian vähäinen. Nuorisovaltuusto ja lasten parlamentti toimivat säännöllisesti, mutta tämä joukko on melko suppea.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku** **26.8.2019**

Annetaanko tietoa lapsille ymmärrettävässä muodossa? Hämeenlinnan vaikuttamisen polut voisi olla yksi esimerkki.

Tuusulan kunta, Sivistystoimi **26.8.2019**

Kunnille tulisi olla velvoittavaa.

**Turun kaupunki, Turun kaupunki,
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja
osallisuus** **26.8.2019**

Tarvitaan enemmän lapset kohderyhmänä huomioivia viestinnällisiä toimenpiteitä ja kanavia.

Familia ry **24.8.2019**

Kouluympäristössä tämä toimii parhaiten mutta käytännössä on kuntien välillä suuret erot. Kieli- ja kulttuuri tausta otetaan heikosti huomioon monessa paikkakunnassa. Tiedon välittäminen järjestelmistä vaatii erityisen kulttuurisensitiivisen lähestymistavan.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus **23.8.2019**

Kunnallisessa tiedottamisessa asiat ja tieto ei tavoita lapsia ja nuoria. Nuoret käyttävät eri kanavia kuin aikuiset.

Tammelan kunta, Sivistyspalvelut **19.8.2019**

Tietoa jaetaan satunnaisesti, monipuolisuus ja viestintälaajuus vielä kehitettävää. (huom liite)

Tornion kaupunki **19.8.2019**

Kuntien käytänteet vaihtelevat eivät pelkästään kuntien välillä vaan myös kuntien sisällä.

Luhangan kunta **19.8.2019**

Tiedon jakaminen puutteellista ja unohtuu usein.

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto **5.8.2019**

Eri kokoisissa kunnissa erilaista käytäntöä

Harjavallan kaupunki, Sivistysjohtaja **30.7.2019**

Tilanne on vaihteleva Suomen eri kunnissa.

Indikaattoriin 7 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

VamO projektin tulokset liittyen vammaisten lasten halukkuuteen tulla kuulluksi myös palvelu- ja asiakassuunnitelmaprosesseissa. Vammaispalvelujen suunnitelmaprosesseissa lapsen osallisuus välittyy vastuullisten aikuisten kautta (vanhemmat, lääkäri, sosiaalityöntekijät ja ohjaajat).

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

30.8.2019

Oulussa on paikalliseen perusasteen OPS-työhön liitetty prosessi, jossa perusasteen OPS-perusteista kerättiin kaikki osallisuuteen viittaavat kirjaukset. Tällä pyrittiin luomaan mahdollisimman monipuolinen kuva osallisuus -käsitteestä ja sen rakenteista muutenkin kuin edustuksellisuuden kautta. Pohdinta OPS-perusteiden olemassa olevista kirjauksista yhdessä koulujen henkilöstön ja oppilaisen sekä huoltajien kanssa tuotti laajemman kuvan siitä, mitä osallisuus voi parhaimmillaan koulukontekstissa olla ja miten sitä voi kehittää: ”Peruskoulussa kohtaavat kaikki oululaiset nuoret, joten kouluilla on tärkeä tehtävä tarjota mahdollisuuksia ja rakenteita kaikille oppilaille kasvaa osallistuviksi oululaisiksi. Tavoitteisiin päästään vain kaikkien osapuolien yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella. Lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien pitää korostua kaikilla tasoilla. Oulun kouluissa tarjotaan tilaa, rakenteita ja mahdollisuuksia osallistua jokaiselle oululaiselle nuorelle. Osallisuus ei ole koskaan valmis vaan se on jatkuva prosessi. Jo olemassa olevien osallisuustoimintojen lisäksi on kehitettävä uusia innovaatioita. Osallisuus edellyttää myös jatkuvaa koulutusta ja toiminnan arviointia. Oikein toteutettu osallisuus lisää myös kouluyhteisöjen kaikkien jäsenten hyvinvointia.” (lainaus Oulun perusasteen OPSista/kuntakohtainen lisäys)

Muita hyviä käytänteitä Oulusta: Koulujen ja nuorisopalveluiden yhteistyö osallisuustoiminnassa toimii hyvin: oppilaskunnat ja alueiden osallisuusryhmät. Osallistavan budjetoinnin menettelyt on avattu lapsille ja nuorille ja heitä on aktivoitu mukaan alueelliseen budjetointiin ja alueelliset palvelukeskittymät toimivat muutenkin lasten ja nuorten toiminnan ja kehittämisen tukena (=kaikkea toimintaa ei koordinoita keskitystyksi koko kaupungin alueella). Nuorten omaehtoista toimintaa tuetaan mm. tilat, rahoitus ja ohjaus.

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik**

30.8.2019

Demokratiakasvatuksen hyvä käytäntö on toteutetut nuorisovaalit ja erityisesti niihin liittyvät kouluihin koulupäivän aikana liittyvät paneelit keskusteluineen.

Myös paikalliset lapsiparlamentit ovat usein välittömässä yhteydessä kouluihin, tosin aivan tarkkaa tietoa siitä, miten lapsiparlamenttien toiminta ohjaa kuntien päätöksentekoa on hataralla pohjalla.

Kansaneläkelaitos**30.8.2019**

Kela on mukana toteuttamassa Nuorten Akatemian #verottaako-työpajoja. Työpajoissa pohditaan nuorten kanssa, miksi veroja maksetaan ja mihin kaikkeen verorahoja käytetään ja mikä on esim. Kelan rooli kokonaisuudessa. Ymmärrys siitä, miksi veroja maksetaan ja mitä kaikkea verovaroilla järjestetään, on tärkeää. #verottaako -työpajoissa halutaan ennen kaikkea luoda myönteistä ilmapiiriä tarjoamalla nuorille ymmärrystä ja tietoa veroista, mutta myös omia oivalluksia asian tiimoilta.

Työpajat on suunnattu 9-luokkalaisille ja 2. asteen opiskelijoille. #verottaako -hanketta toteutetaan yhteistyössä valtiovarainministeriön, Kuntaliiton, Verohallinnon, Kelan, Kirkkohallituksen sekä Traficommin kanssa. Työpajoja on vuoden 2018 ja 2019 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana pidetty yhteensä noin 200 ja osallistujia on ollut noin 4 650.

Lisäksi Kela on osallistunut erilaisille opiskelijamessuille ja jalkautunut oppilaitoksiin. Koulujen kanssa on tehty oppimateriaaliyhteistyötä.

Isonkyrön kunta**30.8.2019**

Myös perheiltä ja vanhemmilta toivotaan ratkaisukeskeisyyttä, tilannetajua ja osallistuvaa toimintaa.

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry**30.8.2019**

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry. on nuorten osallisuuden asiantuntijajärjestö, joka ainoana nuorisojärjestönä on erikoistunut nuorten osallisuuden edistämiseen kunta- ja maakuntatasolla. Tarjoamme koulutusta nuorisovaltuutettujen lisäksi myös kuntien nuoriso-ohjaajille, päättäjille sekä viranhaltioille.

Olemme myös osana Nuorten Akatemia ry:n hallinnoimaa osallisuuden osaamiskeskusta. Osallisuuden osaamiskeskuksen tarkoituksena on tuottaa laatukriteerit nuorten osallisuuteen, parantaa viranhaltijoiden valmiutta nuorten osallisuuteen ja kehittää nuorisovaikutusten arviointia. Osallisuuden osaamiskeskuksessa painotetaan erityisesti nuorisovaikutusten arviointiin sekä osallisuuskoulutusten ja -valmennuksen tarjoamiseen. Tehtävänä on:

- Prosessikoulutuksen rakentaminen viranhaltijoille
- Laatukriteerien tuottaminen nuorten osallisuuteen
- Nuorisovaikutusten arvioinnin kehittäminen *

*Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry, (www.nuva.fi/osallisuuden-osaamiskeskus)

Teuvan kunta**30.8.2019**

- Teuvan kunnassa käyttöön otettu lapsivaikutusten arviointi lisää lasten ja nuorten osallisuutta päätöksentekoon. Ensimmäistä kertaa tänä vuonna toteutetun osallistuvan budjetoinnin teemana oli suoraan kuntastrategiasta nostettu lapset ja nuoret. Perusopetus on osallistanut oppilaita aktiivisesti osallistuvan budjetoinnin eri vaiheissa.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Lasten oikeuksista laajemmin on saatavilla tietoa mm. lapsille ja perheille Tampereella vuosittain järjestettävässä avoimessa, ilmaisessa ja toiminnallisessa perhetapahtumassa Lapsen oikeuksien päivän aikoihin (sekä tilannekuvauksen ko. indikaattorin hyvissä käytännöissä mainituilla 4. luokkalaisten vaikuttamispäivillä).

Opetushallitus

29.8.2019

Suomen nuorisovaltuusto Allianssi ry

29.8.2019

Demokratiakasvatusta peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa on tuettu useilla eri hankkeilla ja menetelmillä. Hyviä esimerkkejä ovat nuorisovaltuusto, valtakunnallinen politiikkaviikko, osallistuva budjetointi ja nuorten omaa vaikuttamista tukevat ohjelmat.

Suomen nuorisovaltuusto Allianssi on koordinoinut Nuorisovaltuustoja 1990-luvulta lähtien. Nuorisovaltuustoja järjestetään aina eduskunta-, kunta-, europarlamentti- ja presidentinvaalien yhteydessä. Kyseessä on demokratiakasvatuksen menetelmä, jossa alaikäiset nuoret äänestävät samoja ehdokkaita, jotka ovat ehdolla varsinaisissa vaaleissa. Samalla nuorille tulee tutuksi toiminnallisella tavalla ehdokkaat, puolueet ja äänestäminen. Vaalien yhteydessä Allianssi on myös tarjonnut nuorille ehdokkaiden ja puolueiden esittelyvideoita opetuskäyttöön sekä nuorten vaalikoneen, jossa ehdokkaat ovat antaneet vastauksensa nuoria kiinnostaviin kysymyksiin.

Vuoden 2018 syksyllä järjestettiin ensimmäinen Politiikkaviikko, joka on valtakunnallinen yhteiskunnallista vaikuttamista käsittelevä teemaviikko nuorille. Viikon aikana nuoret perus- ja toisen asteen opetuksessa sekä nuorisotoiminnassa tutustuvat erilaisiin tapoihin vaikuttaa toiminnallisesti.

Ruuti-budjetin lisäksi osallistuvaa budjetointia on hyödynnetty myös muissa kaupungeissa ja kunnissa. Esimerkiksi Varkauden nuorisovaltuusto Wanuva päätti vuonna 2018 ottaa osallistuvan budjetoinnin toimintatavakseen.

Maahanmuuttajataustaisten nuorten ja lasten osallisuutta tukevista hankkeista löytyy useita hyviä esimerkkejä, kuten Planin Matkalla- ja Muuttajat-ohjelmat sekä monikulttuurista nuorisotyötä Tampereella tekevä Pakolaisnuorten tuki ry - Kólvi-toiminta.

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus**29.8.2019**

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon useisiin seurakuntiin on nimetty erikseen lapsiasiahenkilö/henkilöitä, jonka/joiden päätehtävänä on arvioida toiminnan ja hallinnon tasolla tehtävien päätösten vaikutuksia lapsiin ja nuoriin. Lapsiasiahenkilö toimii lapsen oikeuksien sopimuksen ja lasten ja nuorten asioiden asiantuntijana, jota päätösten valmistelija ja luottamushenkilöt voivat konsultoida. Lapsiasiahenkilöitä on seurakunnissa yhteensä yli 350 hlöä. Lapsiasiahenkilö voi olla työntekijä tai luottamushenkilö tai molemmat yhdessä. Heille järjestetään vuosittain täydennyskoulutusta ja muuta tukea.

Lapsiasiahenkilö toimii myös viestijänä lapsille ja nuorille heidän mahdollisuuksistaan tehdä aloitteita, kertoa mielipiteitään ja vaikuttaa päätöksentekoon. Hän voi tarvittaessa huolehtia lasten ja nuorten mielipiteiden selvittämisessä ja esiin tuomisessa heitä koskevissa asioissa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry**28.8.2019**

Lapsenoikeudet.fi -sivusto olisi hyvä mainita tässä.

Valvira**28.8.2019**

Vastaa täysin, koska tietoa tulisi olla saatavilla ja lapsiystävällisessä muodossa. Valvira toteaa, että erityisryhmät tulisi ottaa myös huomioon tiedotuksessa ja viestinnässä.

Hämeenlinnan kaupunki, Markku Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä Markku**26.8.2019**

Hämeenlinnan kaupunki vaikuttamisen polut

https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2019/01/Vaikuttamisen-polku_2018.pdf

Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH STN -hanke**5.8.2019**

ALL-YOUTH STN -tutkimushankkeessa on katsottu hyväksi käytännöksi kouluyhteistyö nuorten osallistumisen turvaamiseksi lainvalmistelussa. Kouluyhteistyö on vahvistanut nuorten tiedollisia ja taidollisia valmiuksia osallistua lainvalmisteluun. Nuoret ovat myös kehittäneet itse esimerkiksi lainvalmistelua koskevaa opetusta. Kouluyhteistyön avulla osallistuminen ei kasaudu ja jokainen voi saada kokemusta lainvalmisteluun osallistumisesta: <http://www.allyouthstn.fi/nuoret-mukaan-lainvalmisteluun-kouluarjessa/>

Indikaattoriin 7 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Vuonna 2018 julkaistussa nuorisotyön peruspalvelujen arvioinnissa kävi ilmi, että Etelä-Suomen AVI –alueella kaikilla kyselyyn vastanneilla kunnilla ei ollut käsitystä siitä, mihin kaikkeen nuorten vaikuttamiseen heillä on mahdollisuus. Täydennyskoulutusta tulee siis edelleen järjestää teemasta.

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

30.8.2019

Pitäisi pysyä teknisen kehityksen mukana/nuorten käyttämät digitaaliset kanavat.
Saavutettavuuden parantaminen jatkuvassa ympäristön muutoksessa.
Kehitettyjen toimintamallien sisäistäminen osaksi jokaisen lasten ja nuorten kanssa työskentelevien toimenkuvaa ja perehdyttämistä.

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik**

30.8.2019

Lapsen oikeuksien takaamaa mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon on vahvistettava erityisesti koulutuksessa. Koulujen tulisi elää demokraattisesti eikä vain opettaa demokratiasta.

Oppilas- ja opiskelijakuntatoiminnan valtakunnallista ohjausta tekevät lähinnä Opinkirjo perusopetuksen osalta ja toisen asteen opiskelijajärjestöt opiskelijakuntatoiminnan osalta. Koulutuksen osalta tulisi kehittää toimintamalleja ja -menetelmiä, joilla koulujen ja oppilaitosten oppilaita osallistavaa toimintaa kehitetään osaksi koulun ja oppilaitosten päätöksentekoa oppilaiden osallisuuden yhteisön toimintaan lisäksi.

Vaikka kyse on marginaalista, niin yhteistyötä tulee kehittää kunnan nuorisovaltuustojen ja alueella toimivien yksityiskoulujen kanssa. Monet nykyisistä yksityiskouluista toimivat alueen lähikouluna, jolloin kunnalla ei ole mitään perustetta olla ulottamatta esimerkiksi kunnassa toimivien nuorisovaltuustojen esittelyjä myös näille kouluille. Tilanne ehkä haasteellisempi erilaisia kasvatusideologioita toteuttavien koulujen suhteen.

Tulee kehittää ohjelmia, joissa tutkittaisiin ja mallinnettaisiin lasten oikeutta osallistua haluamallaan tavalla päätöksentekoon. Näiden menetelmien tulisi olla Lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttien (ainakin kommentit 12 ja 20) mukaisia.

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry 30.8.2019

On hienoa, että on olemassa uusia ja monikanavaisia menetelmiä nuorten kuulemista varten. Tärkeää on, että nuoret ovat mukana alustojen kehittämisessä, jotta niistä tulee sellaisia, joita nuoret kiinnostuvat käyttämään. Korostamme myös sen tärkeyttä, että nuoret saavat itse valita ideat, jotka viedään alustalta eteenpäin. Harmittavan usein törmätään sellaiseen tilanteeseen, missä nuorisiohjaaja tai esimerkiksi kunnan viranhaltija tekee päätöksen nuorten puolesta. Tämä ei ole aitoa nuorilta-nuorille tekemistä.

Kriminaalihuollon tukisäätiö 30.8.2019

Lasten oikeuksien komitea on ilmaissut huolensa siitä, että haavoittuvissa olosuhteissa elävien lasten (mm. vammaiset, sijaishuollossa olevat tai köyhyyydessä elävät lapset) tilanteista ei ole riittävästi kerättyä tietoa. Komitea kannustaa Suomea vahvistamaan lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumiseen liittyvän tilastotiedon keräämistä ja analysointia. Suomessa ei ole kerätty tilastotietoa tai tehty akateemista tutkimusta vankien lapsista, joten ei ole tarkkaa tietoa heidän tarpeistaan tai edes määrästä. Kriminaalihuollon tukisäätiö katsoo, että Suomen tulisi tunnistaa vankien lapset haavoittuvana ja erityisen tuen tarpeessa olevana ryhmänä. Jos vankien lasten haavoittuvaa asemaa/erityistä tuen tarvetta ei tunnisteta, he ovat kasautuvan huono-osaisuuden ja ylisukupolvisen rikollisen käyttäytymisen riskiryhmässä.

Kriminaalihuollon tukisäätiön kokemuksen mukaan vankien lapset eivät tule kuulluiksi vankilassa olevan vanhempansa tapaamiseen tai huoltajuuteen liittyvissä asioissa. Lapsen kuuleminen ja hänen oman mielipiteensä selvittäminen voi jäädä puutteelliseksi – viranomaisen on jopa saattanut lähteä siitä oletuksesta, että lapsen mielipide on sama kuin vapaudessa olevan vanhemman, joka esimerkiksi ei halua tapaamisten toteutuvan. Lapsen oikeuksia poljetaan näissä tilanteissa. Koska on myös tilanteita, joissa lapsen edun mukaista ei ole tavata vanhempansa, on lapsen edun arvioiminen sekä hänen näkemyksensä kuunteleminen ensiarvioisen tärkeää hänen oikeuksiensa toteutumisen kannalta. Erityisen vaikea tilanne on pienillä lapsilla, joiden mielipiteen selvittämiseen ei ole lakisääteistä velvollisuutta. Kriminaalihuollon tukisäätiö, verkkojulkaisu. <https://www.krits.fi/wp-content/uploads/2019/08/Lapsen-oikeudet-koskevat-myos-vankien-lapsia-verkkojulkaisu.pdf>

Teuvan kunta 30.8.2019

- Lasten suunnitteluosallisuus tulee huomioitua hyvin lapsivaikutusten arvioinnin kautta. Mallin käyttöönotto pitää saada kuitenkin toimimaan äpileikkaavasti niin kunnan eri sektoreilla kuin myös kansallisella tasolla. On tärkeää, että esim. jo lainvalmistelun alkuvaiheessa huomioidaan vaikutustenarviointi lapsia myöden. Osallisuus ei voi jäädä pelkästään paikallisella tasolla toteutettavaksi tehtäväksi.

**Tampereen kaupunki, 30.8.2019
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

Lasten oikeuksista tiedottaminen olisi tehtävä lähempänä lapsia ja nuoria, heidän arkiympäristöissään. Tietoa on tarjolla verkossa paljon ja vaatii lapsilta hyviä mediataitoja, että tieto heidän oikeuksistaan tavoittaa heidät.

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja kulttuuri

30.8.2019

Opetushallitus

29.8.2019

Oppilaitosten tulisi tiedottaa entistä enemmän oppilaita ja heidän vanhempiaan tai muita huoltajiaan siitä, miten oppilaat voivat osallistua ja vaikuttaa heitä itseään koskeviin asioihin.

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

29.8.2019

Det är viktigt att tillägga att informationen om barnets rättigheter måste ges på ett sådant sätt med hjälp av sådana kommunikationsmetoder som lämpar sig för barnets individuella behov.

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry

29.8.2019

Demokraattinen opiskeluympäristö ja aktiivinen opiskelijatoiminta opettaa osallisuutta ja lisää arjen kokemuksia kuulluksi tulemisesta: Siksi onkin huolestuttavaa, että erityisesti toisen asteen ammatillisen koulutuksen rahoitusleikkaukset ovat osaltaan vaikuttaneet myös opiskelijatoiminnan tuen resursseihin. Tuorein Nuorisobarometri 2018 osoittaa, että ammattiin opiskelevat nuoret ovat lukiokoulutusta käyneitä vähemmän kiinnostuneita yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Luottamushenkilöiden kouluttaminen lapsen oikeuksiin liittyen
- Lasten saamaa koulutusta omiin oikeuksiinsa tulee lisätä
- Lasten oikeuksista viestinnässä on otettava huomioon lapselta lapselle/nuorelta nuorelle -viestintä.

Tästä on varsin vähän mainintoja, vaikka käytäntöjä ymmärtääksemme on olemassa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

Tulee korostaa kaikkien lasten oikeutta osallistua ja vaikuttaa. Heikommassa asemassa olevat lapsiryhmät jäävät usein syrjään osallistumisesta ja vaikuttamisesta.

Joutsan kunta

28.8.2019

Lastensuojelun asiakkaana olevaa lasta pitäisi tavata useammin kahden kesken ja kertoa oikeuksista.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry 28.8.2019

- Valtiolle sekä kunnille velvoite tehdä lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä seuraamaan tehtyjen päätösten toteutuneita vaikutuksia lapsiin. Tämä sisältää silloin lasten osallistamisen päätöksentekoon, mikä edellyttää, että heille on myös jaettu tietoa tästä oikeudesta.
- Oppilaskunnilla on oltava ohjaava opettaja, jolla on osaamista sekä riittävästi aikaa toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Erityisesti alakouluilla 1-6 vuosiluokilla resursoinnissa voi olla puutteita, koska virka- ja työehtosopimuksissa ei ole sovittu oppilaskunnan ohjaamista koskevasta korvauksesta. Tästä pitäisi ehdottomasti sopia. Oppilaskunnista säädettäessä tähän kohdennettiin myös rahoitusta.
- Osallistaminen ja sen toteuttaminen pitäisi opetuksen järjestäjän toimesta paremmin ottaa huomioon myös esimerkiksi kuntien veso ja muissa vastaavissa koulutuksissa, jotta esimiehillä ja opettajilla on sitä koskeva riittävä osaaminen.
- Osallistamista ja sen kehittämistä arvioidaan säännöllisesti. Arviointi sisältää myös sen näkökulman, milloin osallistaminen on tarpeen ja milloin ei.

Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan kaupunki ja Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä 28.8.2019

- alueellisesti, paikallisesti ja kouluittain luoda rakenteet ja käytännöt, joita käyttäen tiedon jakaminen lapsille on systemaattista ja kattavaa
- tiedon jakamisen tapoihin on kiinnitettävä huomiota, esimerkiksi tiedon ymmärrettävyyteen kohderyhmissä

Helsingin kaupunki, Viestintäosasto/Osallisuus- ja neuvontayksikkö 27.8.2019

Hyviin käytäntöihin lisättäväksi infokortit, jonka jokainen sijoitukseen päätyvä lapsi saa oikeuksistaan sijaishuollossa.

Lapsia ja nuoria tiedotetaan mahdollisuudesta asioida kouluterveydenhuollossa. Aktiivisemmin heidän oikeuksistaan kerrotaan erityisesti ristiriitatilanteissa (kun lapsen/nuoren ja vanhemman näkemykset eroavat).

Imatran kaupunki, Kasvatus- ja koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut 27.8.2019

Olisi hyvä, jos kunnissa olisi lasten ja nuorten "lähettiläs", joka kiertäisi eri tahoilla lasten ja nuorten parissa ja kertoisi osallistumismahdollisuuksista ja vireillä olevista asioista.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus 23.8.2019

Erilaiset sähköiset tiedottamiskanavat ja sisällön muokkaus lapsia ja nuoria kiinnostavaksi.

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 16.8.2019

Nuorisovaltuuston toiminta on pääsääntöisesti simulaatiota aikuisten toiminnasta. Voisiko olla jotain muuta?

**Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH 5.8.2019
STN -hanke**

Tällä hetkellä lapsille ja nuorille ei opeteta kouluissa tai vapaa-ajalla kattavasti lainvalmisteluun osallistumista yhtenä vaikuttamiskeinona.

Muita huomioita indikaattoriin 7 liittyen:

Kanuuna-verkosto 31.8.2019

Vaihtelee todella paljon kunnittain, alueittain, ikäryhmittäin, erilaisissa asemissa olevien lasten ja nuorten kesken. Yksittäisten tiedottamisien lisäksi tarvitaan vaikuttamis/osallisuuspoltuja kuvaamaan sekä lapsille, että aikuisille erilaisia tapoja vaikuttaa ja osallistua sekä lisäämään ymmärrystä moninaisista mahdollisuuksista.

Nuorten Suomi ry 30.8.2019

Lapselta lapselle / nuorelta nuorelle viestintä on pidettävä jatkuvasti mukana viestinnässä.

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto, 30.8.2019
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

Meidän tulisi tarkastella lasten ja nuorten osallisuutta eri näkökulmista, samoin kuin lasten yhteiskunnalliseen rooliin suhtautumisesta. Lasten mukanaolon mahdollisuuksia ei tarvitse järjestää ulkopuolelta, vaan ne ovat läsnä arjessa eri tavoin.

Kynnys ry 30.8.2019

Vammaisten lasten tarvitsema erityinen tuki ml kohtuulliset mukautukset ja vaihtoehtoiset kommunikointikeinot tiedon saavutettavuudessa turvattava. Erityistä huomiota on kiinnitettävä laitoksissa asuvien lasten tiedottamisesta heidän oikeudestaan osallistua päätöksentekoon.

Suomen Asianajaliitto, Asianajaja Otto 29.8.2019

Ääri, Suomen Asianajaliiton perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijaryhmän jäsen, Ääri Otto

Vaikka edellä vastaus olikin "Kyllä täysin", halutaan huomauttaa, että lapsille jaettavan tiedon ja tiedotuskanavien kanssa olisi oltava erityisen tarkkaan ajan hermolla. Lasten käyttämät mediat muuttuvat ja vaihtuvat. Lapsille suunnatun tiedotuksen tulisi keskittyä nimenomaan moderneihin so-me ym. kanaviin, joita lapset käyttävät. Vrt. Jodel, Snapchat, Instagram, Ask.fi jne. Ns. viralliset tiedotuskanavat eivät usein tavoita lapsia.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia 29.8.2019

- asia ei kuulu oikeusasiamiehen tehtäviin (kohtaan "muista huomioita")

Itä-Suomen aluehallintovirasto 29.8.2019

Lapsen oikeuksien viikko on viime vuosina ollut yhä näkyvämmiin esillä ja sen kautta voisi lisätä lasten tietoisuutta omista oikeuksistaan. Tiedottamista tulisi muutoinkin lisätä ja kiinnittää huomiota lapsiystävälliseen viestintätapaan lapsen oikeuksista. Järjestöjen (mm. Pelastakaa Lapset, Mannerheimin Lastensuojeluliitto) roolia voisi hyödyntää tässä tehtävässä. Koulujen opetussuunnitelmissa lapsen osallisuus voisi olla yhtenä teemana.

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus 29.8.2019

S. 52-53 Näissä koulutuksissa lapsen oikeudet ovat keskeisessä asemassa, sillä varhaiskasvatusta ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuvat lapsen oikeuksiin sekä lapsen edun toteutumiseen.

Sivulla 53 mainitaan, että kasvatusta ja ohjausalan ammattitutkinnon perusteissa ei mainita osallisuutta. Kuitenkin tutkinnon perusteissa esim. tutkinnon osassa Pedagogisen toimintakulttuurin toteuttaminen varhaiskasvatuksessa osallisuus kulkee vahvana teemana ja ammattitaitovaatimuksena. Myös erikoisammattitutkinnossa osallisuutta korostetaan.

Korkeakoulututkintojen opinnäytetyöt tuottavat tutkimustietoa lasten mahdollisuuksista saada tietoa oikeuksistaan vaikuttaa ja osallistua sekä kehittävät viestintäkanavia. Siksi ne tulisi mainita indikaattorin 7 tekstissä.

Osaamiskeskus Koordinaatti 29.8.2019

Koulujen rinnalla tiedonjakana nuorisotyön palvelut, mm. nuorten tieto- ja neuvontatyön rooli (kasvokkain järjestetyt palvelut, digitaaliset palvelut, sosiaalinen media, jalkautuvat palvelut). Tiedon jakamisen kohteena tulee huomioida myös ne nuoret, jotka eivät ole koulussa ja erityisryhmät.

Kaikille ei sovi samalla tavalla tarjottu tieto. Tulee huomioida mm. etäisyydet ja oppimisvaikeudet. Lapsilta ja nuorilta tulee kysyä missä asioissa haluavat vaikuttaa, olla osallisena. Lisäksi onko se helppoa ja keneltä saavat tietoa, opastus, ohjeita ja tukea. Millainen on vanhempien rooli.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Yksittäisten toimijoiden esimerkit ja niiden valikoiminen valtakunnallisesta näkökulmasta, tulisi harkita tarkkaan mitä nostetaan ja mistä tieto niistä saadaan?

Joutsan kunta

28.8.2019

Koulussa toteutuu ja sosiaalitoimessa toteutuu, kun kyseessä on päätöksenteko lapsen omassa asiassa. Nuorisovaltuustossa toteutuu tiedon jakaminen oikeudesta osallistua päätöksentekoon.

Indikaattori 8: Lapset ovat edustettuina eri foorumeilla, mukaan lukien omien organisaatioidensa kautta, kouluissa sekä paikallisilla, alueellisilla ja kansallisilla hallintotasoilla

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 8 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Kanuuna-verkosto

31.8.2019

Edustukselliset kanavat toimivat melko hyvin, mutta toteutuuko niissä yhdenvertainen osallisuus?

Pelastakaa Lapset ry

30.8.2019

Edustuksellisia rakenteita on melko hyvin, mutta ne ovat pääosin nuorille suunnattuja. Voisiko vielä kriittisemmin arvioida haavoittuvien ryhmien mahdollisuuksia osallistua edustuksellisiin foorumeihin? Onko toiminta eriarvoistavaa?

Pienempien lasten huomioiminen. Millaiset rakenteet sopivat eri-ikäisille lapsille.

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

Omakielinen tieto, selkokielen ja selkeän ymmärrettävän viranomaiskielen periaatteiden vahvempi korostaminen. Osallistamisen pitäisi olla mahdollisimman suoraa, lasta itseään eri tavoin osallistavaa ja tukevaa.

Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin UNICEF lapsiystävällinen kunta -koordinaattori. Lausunto on valmisteltu yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on täydennetty kaupungin yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien jäsenillä lausunnon antoa varten. **30.8.2019**

Rakenteet ovat olemassa, mutta puutteita on eri toimijoiden asenteissa. Tarvitaan lisää asiasta tiedottamista nuorille ja aikuisille. Palautejärjestelmä/arviointimenetelmät puutteellisia, toteutuvat satunnaisesti.

Lasten ja nuorten näkemysten arvostaminen ei ole samalla tasolla kuin aikuisten (kuullaan, mutta ei kuunnella)

Erityisryhmien ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osallisuuden mahdollistamiseen tulee kiinnittää erityistä huomioita.

Varhaiskasvatuksessa on vahva panostus osallisuuden rakenteisiin (esim. yksikkökohtaiset lasten kokoukset). Sitä ei mainita ollenkaan eikä asia näy matriisissa.

Isonkyrön kunta **30.8.2019**

Nuoret enemmän kuin lapset.

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry **30.8.2019**

Tarkentaisimme maakunnallisten nuorisovaltuustojen osalta: Vuosien 2016-2017 aikana käynnistimme maakunnallisten nuorisovaltuustojen toiminnan kolmen maakunnan Kanta-Hämeen, Pohjois-Karjalan ja Uudenmaan alueella. Vaikka viime hallituskaudella laadittu maakuntalaki ei sellaisenaan tullut voimaan, on maakunnallinen nuorisovaltuusto toiminnassa jo kymmenessä maakunnassa. Uusi hallitusohjelma tukee vahvasti tavoitettamme parantaa nuorten osallisuutta maakunnallisella tasolla juuri maakunnallisten nuorisovaltuustojen kautta.

Paikallisina foorumeina mainitsemme tietenkin jokaisesta kunnasta lakisääteisenä löytyvän nuorisovaltuuston tai muun nuorten vaikuttajaelimen. Huomiona, että myös Oulun Nuorten Edustajisto on kuntalain edellyttämä nuorisovaltuustoa vastaava nuorten vaikuttajaelin

Kriminaalihuollon tukisäätiö **30.8.2019**

Seta ry, Nuorisotyö **30.8.2019**

Tarvitaan tietoa siitä toteutuuko eri foorumeissa yhdenvertainen osallisuus. Tietoa tarvitaan myös seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuoli-identiteetin perusteella. Tieto risteävistä eroista toimisi myös hyödyllisenä työkaluna edistää kaikkien lasten osallisuutta kokonaisvaltaisemmin.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Varhaiskasvatuksessa valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma painottaa lasten osallisuutta.

Opetushallitus

29.8.2019

Valtakunnallisesti toteutettavissa Kouluterveyskyselyssä ja TEA viisarissa on useita lasten ja nuorten kuten myös heidän vanhempiensa tai muiden huoltajiensa osallisuuteen ja osallistamiseen liittyviä kysymyksiä. Kansalliselta koulutuksen arviointikeskukselta löytyy myös aiheeseen liittyvää arviointitietoa. Tilannekuvaukseen voisi ehkä ottaa mukaan myös näiden tuloksia ja viimeaikaisia kehitystrendejä.

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

Som det kommer fram i utvecklingssynpunkterna så har inte specialgrupper verktyg eller platser att påverka. Det här borde absolut ändras så att även specialgrupper har en jämlik chans att delta och påverka.

Ett förslag för att förbättra mångfalden av de som blir hörda är digitala lösningar. Dessa digitala lösningar måste finnas även på svenska samt måste de vara tillgängliga för alla barn oberoende av specialbehov. Det finns annars en risk att barn marginaliseras.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Toimintaan osallistuu vain pieni osa lapsista. Miten saada myös niiden lasten ääni kuuluviin, jotka eivät kuulu mihinkään edustukselliseen ryhmään tai ovat haavoittuvassa asemassa? Myös alueellinen yhdenvertaisuus ja mahdollisuudet taattava.

Valtakunnallisen peruspalvelujen arvioinnin 2017 mukaan nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä tapoja kuulla nuoria oli käytössä vaihtelevasti eri kunnissa. Monipuolisimmin mahdollisuuksia on käytössä suuremmissa kunnissa, mutta tarjontaa löytyy hyvin myös pienemmistä kunnista. Nuorten vaikuttajaryhmien ja nuorisovaltuustojen tilanne on koko maassa hyvällä tasolla. Kaikissa kunnissa kuntalaki ei kuitenkaan toteudu, koska nuorisovaltuustoa ei ole asetettu lainkaan tai se ei ole kunnanhallituksen asettama. Myönteistä on kuitenkin se, että tilanne on parantunut olennaisesti vuosien 2007 ja 2010 tilanteesta. Kuntalain edellyttämistä asioista nuoret ovat päässeet vaikuttamaan parhaiten liikkumiseen, hyvinvointiin ja opiskeluun

liittyviin asioihin. Asumiseen, terveyteen ja elinympäristöön nuoret eivät ole kuitenkaan päässeet vaikuttamaan riittävästi. Nuoret eivät ole päässeet vaikuttamaan kunnan eri toimialojen suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan lain edellyttämällä tavalla. Kaikissa kunnissa nuorilla ei ole puheoikeutta niissä työryhmissä tai kokouksissa, joissa kuntien asioiden suunnittelua ja valmistelua tehdään. Nuoria ei ole myöskään otettu mukaan nuorten osallisuus- ja kuulemisjärjestelmän kehittämiseen läheskään kaikissa kunnissa.

Nuorten mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa nuorisolain edellyttämällä tavalla on toteutunut pääasiassa paikallisissa nuorisotyötä koskevissa asioissa ja päätöksenteossa. Sen sijaan osallistuminen ja vaikuttamisen mahdollisuus alueellista ja valtakunnallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskeviin asioihin ja niiden käsittelyyn on jäänyt vähemmälle tai kokonaan sivuun.

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus

29.8.2019

Kirkossa on kuluvana vuonna meneillään prosessi, joka tähtää lakisääteiseen nuorten kuulemiseen seurakunnissa. Nuorten ja nuorten aikuisten osallisuuden kehittämiseksi kirkon hallinnossa kirkkohallitus esittää kirkolliskokoukselle kirkkojärjestystä muutettavaksi niin, että seurakunnilla olisi velvoite huolehtia nuorten kuulemisen ja osallisuuden toteutumisesta seurakuntiin perustettavien nuorten vaikuttajaryhmien kautta. Nuorten vaikuttajaryhmät voivat saada paikallisesti erilaisia muotoja ja käytäntöjä, joita rakennetaan yhdessä nuorten kanssa. Paikallinen nuorten kuuleminen ja osallisuuden järjestäminen olisi itsessään osallistava prosessi, jossa nuorilla itsellään olisi tärkeä rooli. Vaikuttajaryhmien organisointi ja toiminta olisi prosessina kevyt, eikä vaatisi seurakunnalta suuria taloudellisia panostuksia. Vaikuttajaryhmiin kuuluvat nuoret olisivat konfirmoituja alle 29-vuotiaita seurakunnan jäseniä. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan samana päivänä kuin kirkolliskokouksen 16 päivänä toukokuuta 2018 hyväksymä kirkkojärjestys. Kirkolliskokous käsittelee esitystä marraskuussa 2019.

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

On riippuvainen kuntaorganisaatiosta onko lapsille ja nuorille järjestetty mahdollisuus osallistua esimerkiksi vaaleissa valittujen lautakuntien kokouksiin. Riippuu kunnassa osaamisesta ja ymmärryksestä lasten oikeuksista tulla kuulluksi ja osallistua,

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

Tässäkin kohdin tulee korostaa, että kaikilla lapsilla on oikeus osallisuuteen ja vaikuttamiseen. Edustuksellinen osallisuus ei korvaa tätä.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry

28.8.2019

Kuten selvityksestä käy ilmi kouluissa ja oppilaitoksissa on erilaisia foorumeita, joissa lapset ovat edustettuina. Heidän valintansa tapahtuu demokraattisesti. Haasteena on se, että he eivät koe, että he voivat aidosti vaikuttaa tai että heitä osallistettaisiin.

Valvira**28.8.2019**

Vastaa osittain, koska erityisryhmien mahdollisuus osallistua foorumeihin tulisi myös huomioida.

**Imatran kaupunki, Kasvatus- ja
koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut****27.8.2019**

Käytännöt vaihtelevat eri kunnissa.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku****26.8.2019**

Haasteena on miten edustuksellisuus toimii muiden kuin aktiivisesti esim oppilaskunta tai nuva toimintaan osalta.

Tuusulan kunta, Sivistystoimi**26.8.2019**

Toiminnasta pitäisi tulla velvoittavampaa kaikilla toimialueilla.

**Turun kaupunki, Turun kaupunki,
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja
osallisuus****26.8.2019**

Foorumeita on, mutta niissä ei käsitellä todella merkittäviä asioita kuten esim. kouluverkkoa. Foorumiesta tiedottaminen on haastavaa ja lasten ja nuorten houkutteleva osallistumaan on vaikeaa.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus**23.8.2019**

Vaikka lasten ja nuorten edustus on jossakin foorumissa ja eri foorumeilta kysytään mielipiteitä ja lausuntoja, mielipiteet eivät välttämättä vaikuta päätöksentekoon. Tämä varsinkin kuntatasolla.

Tornion kaupunki**19.8.2019**

Käytänteet kuntienvälillä vaihtelevat. Oppilaskuntatoiminta ja nuorisovaltuuskuntatoiminta lienevät jo vahvasti esillä ympäri maan.

Heinolan kaupunki**14.8.2019**

Lapsiperheraati on tulossa.

Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH 5.8.2019
STN -hanke

Lapset ja nuoret eivät ole kattavasti edustettuna lainvalmisteluprosesseissa, edes kun kyse on heitä suoraan koskevista lakihankkeista, kuten lukiolaki. Lukiolain lausuntokierrokselle ei osallistunut esimerkiksi oppilaskuntia tai opiskelijakuntia. Tämä kertoo siitä, ettei lapsia ja nuoria kuulla vakiintuneesti ja kattavasti lakihankkeissa.

Harjavallan kaupunki, Sivistysjohtaja 30.7.2019

Tilanne on vaihteleva Suomen eri kunnissa.

Indikaattoriin 8 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Nuorten Suomi ry 30.8.2019

Keski-Suomessa on Nuorten Keski-Suomi ry:n (nykyisin Nuorten Suomi ry) toimesta järjestetty koululaisille Vaikuta!-teemapäiviä, joissa on järjestetty yhdessä nuorten kanssa koululaisille demokratiakasvatusta ja vaikuttamiseen liittyvää toiminnallista koulutusta. Teemapäivissä on ollut mukana mm. paikallisia järjestöjä sekä päättäjiä järjestäen yhdessä nuorten kanssa työpajoja, joihin kaikki (esimerkiksi tietyn ikäluokan) oppilaat ovat osallistuneet. Tällä tavoin on pyritty saamaan mahdollisimman laajasti kunnan nuorten ääni kuuluviin ja kytketyksi päätöksentekoprosessiin.

Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin 30.8.2019
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.

Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalveluiden saumaton yhteistyö, jota tukee organisaation aluemalli ja ohjaavat asiakirjat mm. Oulun sivistyspoliittinen ohjelma ja vuorovaikutussuunnitelma. Toteutamme yhdessä ja erikseen kohdennettuja kyselyjä lapsille ja nuorille eri vastuualueilla.

Rakenteellinen osallisuus on Oulussa laaja. Nuoret ovat mukana suunnittelemassa, päättämässä ja vaikuttamassa mm. lautakunnissa, ohjausryhmissä ja kehittämisryhmissä sekä kaupunkitasoisten suunnitelmien teossa (ml. Oulun kaupungin strategia, yhdenvertaisuussuunnitelma, vuorovaikutussuunnitelma): säännölliset nuorten vaikuttajapäivät eli alueelliset vaikuttajaryhmät (15 kpl), nuorten foorumit, lasten ja nuorten kaupunkikokous (ml. kokouksessa lasten ja nuorten tekemät määrärahapäätökset), nuorisovaltuusto, jolla on lautakuntapaikat (puhe- ja läsnäolo-oikeus lautakunnissa), hyvä yhteistyö päättäjien kanssa (esim. valtuustokummitoiminta).

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry 30.8.2019

Hyviä käytänteitä maakunnallisista nuorisovaltuustoista löytyy esimerkiksi Pohjois-Karjalasta. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto myönsi maakunnalliselle nuorisovaltuustolle 10 000e osallistuvan budjetoinnin kokeiluun. Nuoret saavat itse päättää, mihin myönnetty summa käytetään. Nuorisovaltuusto keräsi maakunnan nuorilta ideoita summan käyttöön avoimella haulla ja haun pohjalta valikoidut ideat ovat nyt yleisöäänestyksessä. *

*<https://www.pohjois-karjala.fi/web/maakuntauudistus/osallistava-budjetointi>

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry järjestää vuosittain kaikille suomen nuorisovaltuutetuille suunnatun Huipputapaamisen. Huipputapaamisia on järjestetty nykymuotoisena vuodesta 2016 lähtien, mutta vastaavia tapahtumia olemme järjestäneet jo vuodesta 1997 lähtien. Huipputapaaminen tarjoaa nuorille ainutlaatuisen ja aidon mahdollisuuden vaikuttaa ja verkostoitua. Tapahtumaan on kutsuttu edustaja jokaisesta Suomen nuorisovaltuustosta ja muista nuorten vaikuttajaryhmistä. Päivän ohjelman keskiössä on työpajatyöskentely, jossa nuoret pääsevät keskustelemaan ja tuomaan esille mielipiteitään kysymyksistä koskien päivän teemaa. Tapahtumalla on vuosittain vaihtuva yhteistyökumppani.

Nuorisovaltuutettujen työn tueksi olemme laatineet Nuvalaisen käsikirjan, josta löytyy tietoa ja hyviä käytänteistä nuorisovaltuustotyön tueksi. Opas on ladattavissa liiton internet-sivuilla tai tilattavissa painettuna versiona. *

*Nuvalaisen käsikirja, Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry. <http://www.nuva.fi/oppaat>

Kriminaalihuollon tukisäätiö 30.8.2019

Lasten mukaan ottaminen ja heidän mielipiteidensä kuuleminen on huomioitu osittain Hämeenlinnan valmisteilla olevan naisvankilan tilojen suunnittelussa. Lapsilta on kysytty mm. millaisia tiloja lapset toivovat ja mitä tiloissa tulisi olla, jotta ne olisivat viihtyisät heidän mennessään tapaamaan vangittuja läheisiään. Esimerkkinä hyvä käytäntö Englannista. Invisible Walls Wales, joka tekee yhteistyötä alueen koulujen kanssa ja vankien lapset pääsevät tekemään läksyjä vankilaan isän kanssa. Kynnys madaltuu ja lapsi uskaltaa puhua häntä koskevista tärkeistä asioista. <https://icpa.org/invisible-walls-wales-a-brief-overview/>

Teuvan kunta**30.8.2019**

- Osallistumisen kanavia ovat mm. maakunnallinen nuorisovaltuusto, kunnallinen nuorisovaltuusto, oppilaskunnat, tukioppilaat ja edustajajäsenet esim. oppilashuoltoryhmässä, valiokunnassa ja kunnanvaltuustossa. Esimerkiksi Teuvan kunnassa ennen päätöksentekoa on valiokunta pyytänyt lausuntoa kouluverkkoselvityksestä ja kunnanhallitus eettisistä pelisäännöistä nuorisovaltuustolta.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue****30.8.2019**

Tampereella päiväkodeissa pidetään lasten kokouksia, joissa lapset saavat vaikuttaa oman ryhmänsä ja päiväkotinsa toimintaan. Koulujen oppilaskuntatoiminnan tukemiseksi nuorisopalvelut tekevät yhteistyötä perusopetuksen kanssa ja järjestää oppilaskuntien ohjaaville opettajille säännöllisesti koulutusta, toimintaa kehitetään yhdessä ja jaetaan hyviä käytäntöjä, mikä edistää oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallisuuteen. Lasten vaikuttajaryhmiä voi olla myös palvelu- tai aihekohtaisia, esimerkiksi Tampereella kaikille avoin ruokaraati, jossa mukana olevat lapset voivat vaikuttaa ruokalistoilla oleviin ja uusien ruokien valintaan.

Itä-Suomen aluehallintovirasto**29.8.2019**

LAPE-hankkeessa kehitetyt toimintamallit – kohti lapsiystävällistä kuntaa ja maakuntaa – lapsivaikutusten arvioinnin edistäminen (THL), lapsibudjetointi; TEAS-tutkimushanke, lasten ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen yhteistyö

Nuorten maakuntahanke viidessä maakunnassa. Hanke pyrki alusta asti ottamaan huomioon myös muut kuin edustukselliset nuorten vaikuttajaryhmät. Hyvät käytännöt:
<http://www.nuortensuomi.fi/nuorten-aani-maakunnissa/>

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus**29.8.2019**

Kirkon Nuorisopäivien yhteydessä vuonna 2004 järjestettiin ensimmäinen Nuorten tulevaisuusseminaari Kirkko 2015 (tällä hetkellä Kirkko 2030). Alkuaikoina seminaari toteutui joka toinen vuosi, vuodesta 2014 alkaen tapahtuma on järjestetty vuosittain. Tulevaisuusseminaari on vakiinnuttanut paikkansa valtakunnallisena suomenkielisenä nuorten kuulemisen ja vaikuttamisen kanavana.

Seminaarissa halutaan kuulla nuorten ääntä kirkon tulevaisuudesta ja keskustella nuorten esille nostamista kysymyksistä. Seminaariin kutsutaan jokaisesta suomenkielisestä seurakunnasta sekä kristillistä nuorisotyötä tekevästä järjestöistä vähintään kaksi konfirmoitua nuorta, joista ainakin toisen toivotaan olevan alle 18-vuotias. Lähettävän seurakunnan/järjestön toivotaan huolehtivan nuorten osallistumis- ja matkakuluista.

Seminaarissa nuoria ovat kuulemassa kutsuttuina piispa ja kirkolliskokousedustajia. Vuoden 2019 seminaariin osallistuu kirkolliskokouksen tulevaisuusvaliokunta. Tämä mahdollistaa nuorten suoran kuulemisen ja vuorovaikutuksen tulevaisuusvaliokunnan ja nuorten välillä.

Vuonna 1968 perustettu Ungdomens kyrkodagar (UK) eli Nuorten kirkkopäivät mahdollistaa nuorten kuulemisen Porvoon hiippakunnassa. Kerran vuodessa järjestettävät Nuorten kirkkopäivät kokoaa vuosittain 150–200 nuorta keskustelemaan ja tekemään päätöksiä nuoriin liittyvistä asioista. Jokainen hiippakunnan seurakunta voi lähettää Nuorten kirkkopäiville 4–12 edustajaa seurakunnan koon mukaan. Nuoret valitsevat keskuudestaan edustajat. Joskus seurakunnissa järjestetään edustajistovaalit. Seurakunnan seurakuntaneuvosto tai kirkkoneuvosto nimittää nämä edustajat virallisesti. Kaikkien edustajien tulee olla konfirmoituja alle 30-vuotiaita seurakunnan jäseniä.

Nuorten vaikuttamisryhmä NAVI on valtakunnallisesti koottu, nuorten omasta aloitteesta vuonna 1999 syntynyt ryhmä, joka toimii Nuori kirkko ry:n yhteydessä. NAVI-ryhmässä on jäseninä 18-29 -vuotiaita aktiivisia nuoria hiippakunnista ja kristillisistä järjestöistä. NAVI:n toiminnassa on mukana sekä suomen- että ruotsinkielisiä nuoria. NAVI-ryhmä toimii edistääkseen nuorten vaikuttamismahdollisuuksia kirkon piirissä. NAVI muun muassa kampanjoi nuorten äänen kuulemisen puolesta erityisesti seurakuntavaalien ja kirkolliskokousvaalien yhteydessä, tarjoaa nuorille luottamushenkilöille koulutusta ja vertaistukea sekä on mukana järjestämässä Nuorten tulevaisuusseminaaria.

Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja opetuksen toimiala, Tuomi Pertti

29.8.2019

Keravan kaupungin Osallistu ja vaikuta –päivä, jolloin kaupungin luottamushenkilöt ja johtavat viranhaltijat kokoontuvat oppilaiden kanssa yhteisen teeman äärelle. Esim. vuonna 2019 teemana kiusaaminen ja yksinäisyys.

Keravan perusopetuksen osallistava budjetointi, johon koko oppilaskunta osallistuu.

Keravan varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa toimii oppilas, opettaja ja ateriapalveluiden yhteiset ruokaraadit jokaisessa yksikössä.

Keravalla oppilaskunnan hallituksen ohjaustyö ja osallisuustyön koordinointi koulutasolla huomioidaan opettajan työn vaativuuden arvioinnissa erillisenä palkkiona.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Sijaishuollossa toimii mm. vertaiskehittäjien ryhmä ja kokemusasiantuntemusta on käytössä

Joutsan kunta

28.8.2019

Lapsille ja aikuisille on koulun lähellä kuntosalilaitteet, nuotiopaikka, pump-track-rata, grillikatos ja pikkulapsiperheille hyvät paikat. Koululla on paljon erilaisia eri ammattikuntien palveluja. Perhetyöntekijän aloitteesta on perhekahvilatoimintaa, koulun psykiatrisen sairaanhoitajan ja neopsychoitajan aloitteesta on vertaistukiryhmä vanhemmille.

Nuorisovaltuuston jäseniä on mukana jäsenenä lautakunnissa ja toimikunnissa. Vastaanotto lautakunnissa on ollut erittäin myönteistä.

**Imatran kaupunki, Kasvatus- ja
koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut**

27.8.2019

Etelä-Karjalan alueella pidettiin maakunta- ja soteuudistuksen valmistelun yhteydessä lapsille ja nuorille maakunnallisia Vaikuta, älä valita -tilaisuuksia, joihin osallistui alueen kansanedustajia, paikallisia luottamushenkilöitä, johtavia viranhaltijoita sekä lapsia ja nuoria koko maakunnan alueelta. Toimintaa on tarkoitus jatkaa.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku**

26.8.2019

Hämeenlinnan kaupungin vaikuttamisen polku

https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2019/01/Vaikuttamisen-polku_2018.pdf

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus

23.8.2019

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yksiköissä mielipiteet otetaan hyvinkin huomioon

**Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi-
ja sivistyspalvelut**

16.8.2019

Lasten ja nuorten kuulemisessa voi käyttää myös otanta; esitellä asiaa perusteellisesti yhdelle opetusryhmälle ja kuulla sen jäsenten näkemykset. Myös kokemusasiantuntijamalli toimii kohdennetuissa asioissa.

Heinolan kaupunki

14.8.2019

Oppilaskunnat, Nuorisovaltuusto, talokokoukset nuorisotiloilla.

**Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH
STN -hanke**

5.8.2019

ALL-YOUTH STN-tutkimushanke järjesti yhteistyössä ulkoministeriön, vn:n ja oikeusministeriön kanssa Euroopan neuvoston puheenjohtajakaudella mestarikurssin, jossa nuoret kokoontuivat yliopistolle päiväksi keskustelemaan oikeusvaltiosta, vihapuheesta ja nuorten osallistumisesta. Mukana oli asiantuntijoita. Nuoret laativat suosituksia, jotka luovutettiin seuraavan päivän korkean luokan konferenssissa valtiolle. Osallistuneet nuoret, tutkijat ja virkamiehet kokivat konseptin onnistuneeksi. Moni kommentoi yllättyneensä nuorten suositusten korkeaa tasoa ja lupasivat viedä nuorten viestiä eteenpäin. <http://www.allyouthstn.fi/oikeusvaltioasiantuntijat-kuuntelivat-huolella-all-youth-mestarikurssin-nuorten-opit/>

Toinen hyvä käytäntö on Ylen, Sitran ja ALL-YOUTH STN -tutkimushankkeen yhteistyönä tehty vaalibotti nuorille, joka tavoitti n. 100 000 nuorta. Botti sai käyttäjätutkimuksessa hyvää palautetta ja

suurin osa käytti bottia loppuun asti, joka kertoo kiinnostavuusasteesta:
<http://www.allyouthstn.fi/vaalibotti-tukena-aanestamisessa-all-youth-toi-tutkimustiedon-kysymysten-pohjaksi/>

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto 5.8.2019

Lähinnä oppilaskunnat ja nuorisovaltuustot toimivat isommissa kunnissa, pienemmissä ei ole kiinnostusta tai halukkuutta

Indikaattoriin 8 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Nuorten Suomi ry 30.8.2019

Oppilaskuntia ohjaavien opettajien ohjaustyöhön käyttämää resursointia olisi syytä systematisoida ja saada oppilaskuntatyö kouluissa tätä kautta tasalaatuisemmaksi. Nyt opettajien oppilaskuntaan käyttämä aika vaihtelee todella runsaasti. Oppilaskuntatyön arvostuksen nosto näkyisi myös sen merkityksen kasvamisessa oppilaiden keskuudessa. On kuitenkin myös syytä muistaa muut vaikuttamiseen liittyvät keinot edustuksellisten kanavien rinnalla ja toisaalta edustuksellisten kanavien edustajien jatkuva koulutus siitä, mitä edustuksellisuus tarkoittaa.

Kynnys ry 30.8.2019

Vammaisten lasten tarvitsema erityinen tuki ml henkilökohtainen apu, kohtuulliset mukautukset ja vaihtoehtoiset kommunikointikeinot edustamismisoikeuden toteutumiseksi turvattava. Erityistä huomiota on kiinnitettävä laitoksissa (asumisyksiköt, sairaalakoulut yms) asuvien lasten tosiasiallisiin mahdollisuuksiin osallistua organisaationsa päätöksentekoon.

Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin UNICEF lapsiystävällinen kunta - koordinaattori. Lausunto on valmisteltu yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on täydennetty kaupungin yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien jäsenillä lausunnon antoa varten. 30.8.2019

Kehittämistä kaipaavat eriarvoistavien käytänteiden havaitseminen. Tieto ja koulutus ammattilaisille voisi olla yksi tapa lisätä kykyä havaita niitä. Esim. oppilaskuntiin ja neuvostoihin osallistuvat aktiivisesti toimivat lapset ja nuoret eivät niinkään syrjäytymisvaarassa olevat oppilaat. Miten luotaisiin toiminnallisia rakenteita ottamaan huomioon myös haavoittuvassa asemassa olevat lapset?

Viestintä: lisättävä selkokielisyyttä

Osallisuus osaksi arkea – osallisuuden toimintakulttuuri vahvaksi.

Lasten ja nuorten osallistumisfoorumeiden käytäntöjen kehittämiseen tulisi suunnata voimavaroja. Esimerkiksi oppilaskuntatoiminta kiinnostaa vain osaa lapsista, mikäli ymmärrettävää, mutta kouluissa tulisi olla voimavaroja kehittää osallistavaa ja päätöksentekoon mukaan kutsuvaa toimintaa useista eri lähtökohdista käsin.

Voisi olla otollista kehittää toimintatapoja tunnustaa foorumeilla toimiminen ja toiminnan myötä opittu osaksi kouluoppimista.

Kuntalain 26§ edellyttää, että nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. Tämän lisäksi nuorten tulee päästä vaikuttamaan asioissa, joilla on merkitystä kunnan asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, elinympäristöön, asumiseen tai liikkumiseen. Sekä niissä asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä.

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto näkee, ettei kuntalain edellytykset toteudu, jollei nuorisovaltuusto saa itse valita, mihin asioihin ja missä valmistelun vaiheessa se ottaa kantaa. Tästä syystä Nuva ry. onkin suosittanut kuntia nimeämään nuorisovaltuuston edustajan lautakuntien ja kunnanvaltuuston kokouksiin puhe- ja läsnäolo-oikeudella.

Vuoden 2018 Nuorisovaltuustoselvityksen* mukaan 75% nuorisovaltuustoista oli puhe- ja läsnäolo-oikeus ainakin yhdessä lautakunnassa. Huomionarvoista kuitenkin on, että monissa kunnissa edustus myönnetään edelleen vain sivistys-, kulttuuri- ja vapaa-ajan asioita käsitteleviin lautakuntiin. Kunnanvaltuustossa edustus on vain 47% nuorisovaltuustoista.

Vaikka nuorisovaltuusto löytyy jo lähes jokaisesta kunnasta, on nuorten edustus esimerkiksi kuntayhtymissä vielä hyvin heikkoa. Tätä pidämme merkittävänä kehityskohteena, johon tulee jatkossa kiinnittää huomiota.

*Nuorisovaltuustoselvitys 2018, Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry,
(<http://www.nuva.fi/edunvalvonta>)

Paikallisesti on vielä vaihtelua siihen, miten oppilas- ja opiskelukunnat sekä nuorisovaltuustot otetaan todella mukaan osallistumaan yhteisöön päätöksentekoon. Onko niiden asema todella tasavertainen aikuisten kanssa ja nähdäänkö lapset ja nuoret asiantuntijoina vai onko ne enemmän luotu siksi, koska on pakko lainsäädännöllisesti.

Osallistuvan budjetoinnin avulla on mahdollisuutta innostaa toimijuuteen sellaisiakin lapsia ja nuoria, jotka eivät välttämättä muuten osallistuisi.

Kriminaalihuollon tukisäätiö

30.8.2019

Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyö linjausten mukaan lapsen etu ja oikeudet on huomioitava ensisijaisena kaikessa työssä. Linjausten toteuttamiseksi tarvittaisiin kuitenkin monessa yksikössä täydennyskoulutusta sekä työtehtävien ja vastuualueiden uudelleen organisointia ja selkeämpää määrittelyä. Vankien lapsia kohdataan suurimmaksi osaksi rikosseuraamuslaitoksen organisaation eri yksiköissä. Nämä foorumit ovat siis keskeinen ko. lasten tavoittamisen kanava. Aiemman lapsiasiavaltuutettu Kurttilan raportissa lapset toivoivat mm. lapsivieraille terveellisiä, vankilassa valmistettuja eväitä kanttiiniostojen sijaan. Millä tavoin näiden kuultujen toiveiden toteutumista seurataan ja miten tehdään mahdollisten toimenpiteiden lapsivaikutusten arviointia? Lisäksi Kurttilan mukaan tarvitaan lapsivaikutusten arviointi vankilakäytänteistä.

Kuurojen Liitto ry

30.8.2019

Viittomakieltä käyttävien osallisuutta tulisi vahvistaa kutsumalla heitä näihin foorumeihin erityisesti ja järjestämällä järjestäjien puolesta paikalle tulkkaus. Jotta voi vaikuttaa, tulee ensin saada tieto mahdollisuudesta vaikuttaa. Jos tietoa ei ole saatavilla omakielisesti, tieto ei välttämättä saavuta

Tampereen kaupunki, Apulaispormestari Johanna Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue

30.8.2019

Paikallisella tasolla olisi kehitettävä osallistumisen muotoja, jotka tavoittavat nykyistä suuremman osan lapsia ja nuoria ja erityisesti niitä, jotka ovat haavoittuvassa asemassa. Kansallisen tason asioissa olisi vahvistettava monenlaisten lasten ja nuorten osallisuutta.

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja kulttuuri

30.8.2019

Kuntaliiton mukaan oppilaskuntatoimintaa on mahdollista vahvistaa. Haavoittuvassa asemassa olevat oppilasryhmät eivät usein osallistu oppilaskuntatoimintaan. Tähän tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja löytää keinoja edistää kaikkien yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua toimintaan.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Aluehallintovirastojen peruspalveluiden valtakunnallisessa arvioinnissa vuodelta 2017 todetaan, että nuorten vaikuttajaryhmien ja nuorisovaltuustojen tilanne oli koko maassa hyvällä tasolla, mutta kaikissa kunnissa ei ollut kunnanhallituksen asettamaa nuorisovaltuustoa. Kuntalaki ei tältä osin toteudu. Nuorisovaltuusto ei edusta kunnissa koko nuorten moninaista joukkoa. Myös ne nuoret,

jotka eivät kuulu mihinkään edustukselliseen ryhmään, tulee huomioida nuoria koskevia päätöksiä tehtäessä.

Opetushallitus

29.8.2019

Kouluterveyskyselyssä, TEA viisarissa ja Karvin arviointiraporteissa esille nousseita asioita voisi käsitellä myös yhdessä lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa tai muiden huoltajiensa kanssa. Tätä toteutetaan varmastikin monin paikoin paikallisesti, mutta tähän voisi luoda myös yhteisiä käytänteitä.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Jokaiseen kuntaan on perustettava nuorisovaltuusto tai nuorten vaikuttajaryhmä kunnanhallituksen asettamana. Tärkeää on kuitenkin edelleen muistaa, että nuorisovaltuusto ei edusta kunnissa koko nuorten moninaista joukkoa. Myös ne nuoret, jotka eivät kuulu mihinkään edustukselliseen ryhmään, tulee huomioida nuoria koskevia päätöksiä tehtäessä. Digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntäminen on yksi keino saada osallistumiskynnystä matalammalle tasapuolisesti.

Kunta- ja nuorisolain edellyttämät asiat tulee ottaa kunnassa kokonaisvaltaisesti huomioon. Ei riitä, että nuoret ovat päässeet vaikuttamaan vain osaan kunta- ja nuorisolain asioista. Jos maakunta- ja soteuudistus olisi toteutunut, se olisi voinut mahdollistaa nykyistä paremmin nuorten osallistumisen myös sosiaali- ja terveyspalvelujen suunnitteluun ja järjestämiseen. Nyt eri puolilla maata sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on järjestetty eri mallein, joten yhtäläinen tapa edistää nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia puuttuu. Osassa maata maakuntahallintoon on perustettu jo omia nuorten maakunnallisia vaikuttajaryhmiä, mutta tätä toimintaa täytyy edelleen kehittää. Lisäksi tulee muistaa, että nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa myös muihin asioihin, joiden se arvioi olevan merkittäviä lasten ja nuorten kannalta.

Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja opetuksen toimiala, Tuomi Pertti

29.8.2019

Monikanavaisuuden lisääminen

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Oppilaskuntaa ohjaavien opettajien resurssointi on kirjavaa. Riittääkö, että oppilaskuntaa ohjaava opettaja on nimetty, vai pitäisikö varmistaa, että ohjaamiseen on käytössä myös riittävä resurssi.
- Kuuluuko haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten ääni erilaisilla yleisillä osallistumisen foorumeilla? Miten voisimme edistää sitä?

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

Heikommassa asemassa olevien lapsiryhmien edustuksen turvaamiseen edustuksellisissa toimielimissä tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Hämeenlinnan kaupunki

28.8.2019

Joutsan kunta

28.8.2019

Lukiossa on opiskelijakunta, mutta heidän edustajiensa tulisi olla säännöllisesti läsnä opettajien kokouksissa. Lapsinäkökulma tulisi ottaa kautta linjan paremmin huomioon, lastensuojelussa myös. Moniammatillinen, perheen tarpeen mukaan koostuva, kodissa ja perhekeskuksessa toimiva, koko perheen avokuntoutuspalvelu lastensuojeluun olisi tarpeen.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry

28.8.2019

- Oppilaskunnilla on oltava ohjaava opettaja, jolla on osaamista sekä riittävästi aikaa toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Erityisesti alakouluilla 1-6 vuosiluokilla resursoinnissa voi olla puutteita, koska virka- ja työehtosopimuksissa ei ole sovittu oppilaskunnan ohjaamista koskevasta korvauksesta. Tästä pitäisi ehdottomasti sopia. Oppilaskunnista säädettäessä tähän kohdennettiin myös rahoitusta.
- Osallistaminen ja sen toteuttaminen pitäisi opetuksen järjestäjän toimesta paremmin ottaa huomioon myös esimerkiksi kuntien veso ja muissa vastaavissa koulutuksissa, jotta esimiehillä ja opettajilla on sitä koskeva riittävä osaaminen.

Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan kaupunki ja Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä

28.8.2019

- edustuksellisten käytäntöjen lisäksi olisi kiinnitettävä huomiota suoraan osallisuuteen esimerkiksi asiakasryhmän kautta

Helsingin kaupunki, Viestintäosasto/Osallisuus- ja neuvontayksikkö

27.8.2019

Helsingin kaupunki toteutti vuosina 2018–2019 kokeilun, joka käsitteli puhe- ja läsnäolo-oikeuden myöntämistä kaupungin nuorisoneuvoston edustajille kaupungin toimialalautakuntien kokouksiin. Kokeilun aikana testattiin erilaisia puhe- ja läsnäolo-oikeuden toteuttamisen malleja, selvitettiin kokeiluun osallistuneiden kokemuksia ja kerättiin tietoa muiden suurimpien kaupunkien nuorisovaltuustojen osallistumismahdollisuuksista kaupungin toimielinten kokouksiin. Kokeilun tulosten perusteella nuorisoneuvoston edustajien puhe- ja läsnäolo-oikeus päätettiin

vakiinnuttaa.

Oppilaskuntien edustajia ja sosiaali- ja terveystoimialan nimikkonuoret on otettu mukaan palvelujen kehittämistyöhön. Mutta tältä osin on vielä kehitettävää. Oppilaiden osallisuuden vahvistaminen muun muassa oppilaitoksen turvallisuuden ja terveellisuuden edistämistyöhön.

**Turun kaupunki, Turun kaupunki,
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja
osallisuus**

26.8.2019

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus 23.8.2019

Kunnallisessa päätöksenteossa mukana oleville tarvitaan koulutusta lasten ja nuorten mielipiteiden todellisesta kuulemisesta ja huomioonottamisesta. Kuulemisessa käytettävä erilaisia kohdennettuja menetelmiä. Päätösten osallistumis- ja arviointisuunnitelmat tulisi tehdä vastaamaan todellisuutta.

Muita huomioita indikaattoriin 8 liittyen:

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Monissa lasten ja nuorten harrastusjärjestöissä lapset ja nuoret pääsevät paikallistasolla (ja myös alueellisesti ja valtakunnallisesti) aidosti osallistumaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä myös sen arvioimiseen.

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

30.8.2019

Kaupunkien budjetin laadinnassa tulisi olla todellinen/vaikuttava määräraha, joka mahdollistaisi lasten ja nuorten ideoiden toteuttamisen ja toiminnan kehittämisen. Vahvempaa valtakunnallista monialaista verkostoitumista tarvitaan.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Lasten ja nuorten arkiympäristöissä, esimerkiksi kouluissa, olevat toimintakulttuurit vaikuttavat lasten ja nuorten osallistumisen mahdollisuuksiin joita luovat tai estävät useimmiten aikuiset.

**Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja
kulttuuri**

30.8.2019

Kuntaliitto esittää, että tilannekuva tarkasteltaisiin ja päivitetäisiin vielä. Tilannekuva ei kaikilta osin anna ajankohtaista tietoa nykyisestä toimintaympäristöstä mm. lasten ja nuorten foorumin ja alueellisten foorumien osalta.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia **29.8.2019**

- asia ei kuulu oikeusasiamiehen tehtäviin
- koulutarkastusten osalta viitataan indikaattori 4 kohdalla todettuun

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

I slutet av kapitel 8 framkommer det att specialgrupperna inte har samma möjlighet att vara delaktiga. Det kommer fram att det bara är en liten grupp erfarenheter som kommer fram i dessa forum. Man borde i större mån arbeta fram strukturer som ger barn med bl.a. funktionsnedsättning en möjlighet att uttrycka sina erfarenheter i dessa forum. Deras tankar och erfarenheter är värdefulla och med hjälp av dem kan man förbättra delaktighet bland barn.

Som en lösning föreslås digitala lösningar för att få fram en större mångfald av erfarenheter. I detta fall måste allas kommunikationssätt, språk och specialbehov beaktas tillräckligt när dessa digitala lösningar förverkligas.

Organisationer sitter på en stor kunskap som kunde vara till stor hjälp när man arbetar för att främja barn med funktionsnedsättnings chanser till att på ett jämlikt sätt kunna sig delaktiga.

**Suomen nuorisovaltuusto
Allianssi ry**

29.8.2019

Tilannekuvaus sisältää hyvää pohdintaa edustuksellisuudesta. Indikaattorin kohdalla on hyvä huomioda, että yksi keino lasten ja nuorten kuulemiseen on harvoin riittävä. Nuorisovaltuustojen valinnassa pitää työskennellä sen eteen, että toiminta on avointa kaikille nuorille erilaisista taustoista. Nuorisovaltuustojen saama tuki ja opastus on usein kiinni nuorisotyön resursseista. Kunnissa on hyvin erilaisia käytäntöjä siinä, millainen asema nuorisovaltuustolla ylipäätään on:

joissakin kunnissa nuorisovaltuuston edustajat pääsevät kaikkiin keskeisiin elimiin ja toisissa ei juuri mihinkään. Koulujen, mukaan lukien yksityiskoulujen, ja nuorisovaltuustojen välistä yhteistyötä pitää kehittää (esimerkiksi nuorisovaltuustoesittelyjen osalta).

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Nuoret käyttävät suoria vaikuttamisen väyliä ja tekevät aloitteita koko maassa kohtalaisen aktiivisesti. Nuorten tekemät aloitteet ovat usein konkreettisia ja ne koskevat nuorten arkea. Nuorten tekemät aloitteet otetaan kunnissa pääasiassa huomioon niiden vaatimalla vakavuudella ja käsitellään asianmukaisesti. Valitettavasti vielä on olemassa myös kuntia, joissa nuorten tekemiä aloitteita ei oteta tosissaan. Toisaalta joidenkin vastaajien mielestä nuorilla olisi hyvät vaikutusmahdollisuudet kunnassa, kun vaan käyttäisivät niitä.

Aloitteiden tekemisen tulee olla niin joustavaa ja helppoa, että kaikki kunnan nuoret ottavat tämän vaikuttamisen keinon käyttöön. Tiedottaminen ja digitaaliset mahdollisuudet ovat tärkeässä roolissa, jotta erilaiset nuoret ja nuorten ryhmät innostuvat aloitteiden tekemisestä ja kokevat sen aitona vaikuttamisen kanavana. (Peruspalvelujen arviointi 2019)

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

Onko lapsille annettu rooli heille sopiva, kiinnostava ja motivoiva. Miten lapset itse kokevat edustuksen eri foorumeilla vai tulisiko kehittää vielä enemmän lapsiystävällisempiä tapoja?

Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja opetuksen toimiala, Tuomi Pertti

29.8.2019

Hyvän ja yhdenvertaisen osallistamistyön organisointi edellyttää asianmukaista resurssointia toiminnan kehittämiseksi ja koordinoinniksi.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Edustuksellisten kanavien haasteet hyvin kirjattu

Hämeenlinnan kaupunki

28.8.2019

Edustuksellisuus toimii erittäin hyvin, mutta miten saadaan niiden lasten mielipiteet esille, jotka eivät ole toiminnassa aktiivisesti mukana.

Joutsan kunta

28.8.2019

Lasten parlamentti, maakunnallinen ja paikallinen nuorisovaltuusto, koulun oppilaskunta, tukioppilastoiminta, ympäristöraati

Indikaattori 9: Käytössä on lapsille suunnattuja palautemekanismeja koskien paikallisia palveluita

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 9 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Kanuuna-verkosto

31.8.2019

Tavoittavatko palautemekanismit lapset ja nuoret? erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat.

Pelastakaa Lapset ry

30.8.2019

Tilannekuvassa voisi vielä enemmän korostaa sitä, että lapsille on eri palveluissa erittäin vähän systemaattisia palautteen keruun tapoja. Palautetta saatetaan kysyä palvelukohtaamisissa, mutta tieto ei tallennu eikä kumuloidu niin, että sitä voitaisiin hyödyntää toiminnan kehittämisessä ja vaikutusten arvioinnissa.

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

digitaalisten palautekanavien esteettömyys ja saavutettavuus YK:n vammaisyleissopimuksen 9 artiklan mukaisesti

Isonkyrön kunta

30.8.2019

Hyvin kysytään ja pyritään osallistamaan, mutta heikosti saa palautetta, yleisin on "ihan kiva".

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry

30.8.2019

Nuorisovaltuuston tehtävänä on tuoda nuorten ääni kunnan päätöksentekoon. Nuorisovaltuusto edustajaa kaikkia kunnan nuoria tuoden nuorilta saatuja aloitteita tai ideoita kunnalliseen keskusteluun. Nuorilla on näin mahdollisuus vaikuttaa kunnan kehittämiseen ja epäkohtien korjaamiseen juuri nuorisovaltuustojen kautta.

Kriminaalihuollon tukisäätiö

30.8.2019

Ensin tulisi tunnistaa haavoittuvassa asemassa olevat lapset. Vankien lapset ovat haavoittuva ryhmä yhtä lailla kuin esimerkiksi vammaiset lapset tai romanilapset. Tunnistamisen jälkeen on helpompi kohdistaa heille suunnattuja palautemekanismeja. Tulisi vahvemmin velvoittaa palautemekanismin käyttöön esim. lasten mennessä vankilatapaamisiin. Suomessa ei ole kokonaiskuvaa vankien lasten määrästä. Näitä lapsia koskeva akateeminen tutkimus puuttuu kokonaan. Lähelle -selvityksessä (2012) nostetaan esille arviolta 10 000 lapsen lukumäärä. YK:n

lapsen oikeuksien komitea toteaa raportissaan, että vanhemman vankeudesta johtuva ero tai suhteen häiriintyminen vaarantaa vakavasti lasten oikeutta kehitykseen. Euroopan parlamentin raportissa todetaan vankeuden aiheuttavan monenlaisia vaikutuksia lapsen oikeuksien toteutumiselle.

Seta ry, Nuorisotyö

30.8.2019

Mekanismien saavutettavuudessa tulee huomioida myös sosiaalinen esteellisyys. Tulee varmistaa, että syrjinnän pelko ei ole este lapsen osallisuudelle antaa palautetta eri viranomaisille.

Opetushallitus

29.8.2019

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

Det är utmärkt att det finns responsmekanismer som är utvecklade för barn och deras familjer. Det är en viktig källa för att samla in information på hur man kan utveckla service för barn med funktionsnedsättning. Viktigt är att utveckla förfaranden för mera sårbara grupper så att även deras åsikter kommer fram. Därför skulle det vara viktigt att fokusera ytterligare på om dessa förfaranden finns åtkomliga för alla barn oberoende av ålder, nationalitet, funktionsnedsättning eller språk.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Palautteen kerääminen lapsilta ei ole systemaattista.

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus

29.8.2019

Ks. vastauskohdat indikaattoreihin 1, 7 ja 8 (lapsivaikutusten käytännöt sekä lasten ja nuorten vaikuttamisen foorumit)

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

Palautemekanismit ei varmasti ole riittävästi. Lisäksi ovatko ne lapsiystävällisiä ja miten niistä saadut palautteet huomioidaan ja viedään osaksi palveluiden kehittämistä ja päätöksentekoa.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Kunnissa kehitetään osallisuutta myös palvelujen kehittämiseen

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry 28.8.2019

Kouluterveyskysely ja Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut -kysely tulisi mainita tässä kohdin.

Hämeenlinnan kaupunki 28.8.2019

Harvat palautejärjestelmät ovat lapsiystävällisiä. Hämeenlinnassa on käytössä vaikuttamisen polku, joka ohjaa lasten kasvua osallisuuteen ja vaikuttamiseen sekä dialogiin palveluiden kehittämisessä.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry 28.8.2019

Esityksessä ei ole tuotu vielä esille, että kouluissa ja oppilaitoksissa oppilaita opetetaan yleisesti arvioimaan ja antamaan palautetta monipuolisesti itselleen sekä muille. Koulutuksen osalta opetuksen ja koulutuksen järjestäjän on arvioita toimintaansa sekä osallistuttava ulkopuolisten tekemään arviointiin. Tähän liittyen useissa kouluissa ja oppilaitoksissa kysytään sekä oppilailta, opiskelijoilta että heidän vanhemmiltaan palautetta säännöllisesti esim. turvallisuudesta, viihtyisyydestä, ruokailusta, opetuksesta jne. Ammatillisen koulutuksen osalta on erikseen säädetty opiskelijapalautteesta ja se julkaistaan <https://vipunen.fi/fi-fi/amatillinen/Sivut/Opiskelijapalaute.aspx> Myös opettajat keräävät usein itse suoraan oppilailta palautetta. Useat eri tahot teettävät arviointeja kouluilla (Karvi, OPH jne.), joissa selvitetään myös oppilaiden mielipiteitä eri asioista. Esimerkiksi Karvi teetti arvioinnin työrauhasta sekä oppilashuollosta.

Imatran kaupunki, Kasvatus- ja koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut 27.8.2019

Pääsääntöisesti toimivia palautejärjestelmiä on, mutta tavoittavatko ne lapset ja nuoret?

Tuusulan kunta, Sivistystoimi 26.8.2019

Palautekanavien kehittäminen edelleen ja ajantasaisen tiedon saaminen mm. digitalisaation avulla.

Turun kaupunki, Turun kaupunki, Konsernihallinto, Asiakkuudet ja osallisuus 26.8.2019

Suoranaisesti lapsille suunnattua palautemekanismia ei ole joka paikassa, mutta lasten käytössä on kuitenkin kuntalaisten yhteisiä palautekanavia.

Familia ry 24.8.2019

Sektorien välinen yhteistyö ja moniammattilainen lähestymistapa on ehdoton niin palautteiden suunnittelu vaiheessa kuin niiden tulkitsemisvaiheessa.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus 23.8.2019

Tammelan kunta, Sivistyspalvelut 19.8.2019

Palautemekanismit lapsille ovat satunnaisia, eivät vakiintuneita. Järjestelmät vaihtelevat, eikä lapset aina saa tarpeeksi tietoa palautteen antamisen mahdollisuudesta. (huom liite)

Tornion kaupunki 19.8.2019

Kuntien kesken olettaisin vaihteluja. Koulutuksen suhteen palaute mekanismit lienevät pisimmällä.

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 16.8.2019

Lasten palautteeseen liittyy aina aikuisen tulkinta.

Kuusamon kaupunki 14.8.2019

Palautejärjestelmien tulisi olla säännönmukaisempia ja järjestelmällisempiä ja kohderyhmille sopivia.

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto 5.8.2019

Eri tasoisina eri kunnissa. Koulutus lienee vahvin

Harjavallan kaupunki, Sivistysjohtaja 30.7.2019

Tilanne on vaihteleva Suomen eri kunnissa.

Indikaattoriin 9 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Vammaisfoorumi ry 30.8.2019

palautemekanismin, erityisesti digitaalisten, kartoitukset esteettömyyden saavutettavuuden ja käytettävyyden osalta. Seuranta sen suhteen tavoittaako mekanismi riittävästi erityisen

haavoittuvassa asemassa olevia. Asiakasraatien yms. kanavien vaikuttavuusseuranta ja vertaisarviointi.

Kriminaalihuollon tukisäätiö

30.8.2019

Lapsen näkemysten kuulemista voi virallisten kuulemisten lisäksi toteuttaa myös hyvällä kohtaamisella, kysymällä, tarjoamalla mahdollisuus antaa palautetta, kuuntelemalla. Ohjeet tulisi olla lapselle ymmärrettävällä kielellä. Esim. palautelaatikko, tervetuloa-kyltti etc. Pienet asiat vaikuttavat.

Aiemman lapsiasiavaltuutettu Kurttilan mukaan lapselle, jonka vanhempi on vankilassa, voitaisiin lähettää materiaalia tutustuttavaksi ennen vierailua, tai vankilassa lapsille suunnattu esite. Lapselle suunnatussa esitteessä voisi käsitellä myös sitä, miten lapsi voi toimia jos häntä esimerkiksi pyydetään tuomaan mukanaan jotain kiellettyä.

Teuvan kunta

30.8.2019

- Palautemekanismeja on olemassa kuten palautelomakkeet kunnan sivuilla, eri somekanavat ja kyselyt. Kunnassa on kehitetty myös omia kyselyjä valtakunnallisten rinnalle riittävän hyvinvointitiedon kartuttamiseksi.

Tampereen kaupunki, Apulaispormestari Johanna Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue

30.8.2019

Lasten ja nuorten palautemekanismien kehittäminen olisi tärkeää myös päätöksenteossa toteutettavan lapsivaikutusten arvioinnin näkökulmasta, jossa lapsilta saatua palautetta voidaan hyödyntää. Joissakin kunnissa, mm. Tampereella, lastensuojelussa kokemusasiantuntijanuoret, jotka ovat tai ovat olleet asiakkaina, ovat mukana palveluiden kehittämisessä. Päiväkotij- ja kouluruokailuista vastaava Tampereen voimia kerää systemaattisesti palautetta päiväkodeissa olevilta lapsilta ja koulujen oppilailta.

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja kulttuuri

30.8.2019

Monissa julkisissa tiloissa kuten terveystieteissä/hammaslhoitolloissa on automaatit, joiden avulla voi antaa suoraa palautetta palvelusta. Näiden avulla voidaan saada myös lapsilta pikapalautetta, mikäli aikuinen opastaa laitteen käyttöön.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Etsivässä nuorisotyössä sekä nuorten työpajatoiminnassa on mukana myös alle 18-vuotiaita. Nuorilta saatavaa palautetta varten Valtakunnallinen Työpajayhdistys on OKM:n tuella kehittänyt etsivässä nuorisotyössä tai nuorten työpajatoiminnassa oleville nuorille palautekyselyohjelman nimeltään Sovari, joka perustuu asiakkaiden itsearviointille pohjautuvaan anonyymiin nettikyselyyn. Sovariin vastaaminen tukee osaltaan asiakkaiden osallisuuden vahvistamista. Sovari-mittari käsittää

sosiaalisen vahvistumisen viisi osa-aluetta, jotka ovat: itsetuntemus, sosiaaliset taidot, arjen hallinta, opiskelu- ja työelämävalmiudet sekä elämänhallinta ja tavoitteellisuus. Sovari-mittarin sisältö on kehitetty yhteistyössä kentän toimijoiden kanssa.

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti** **29.8.2019**

Keravalla toteutetaan vuotuinen lapsi ja oppilaskysely opetuksen järjestämiseen ja koulun kehittämiseen liittyen.

Keravalla toteutetaan myös lasten ja nuorten kanssa pajamaista työskentelyä uusien koulurakennus suunnittelujen yhteydessä.

Keravalla on nuorten haastattelun kautta osallistuttu kansalliseen yhteiskehittämiprojektiin kiusaamiseen ja häirintään liittyvien ratkaisujen löytämiseksi.

Jyväskylän kaupunki **28.8.2019**

- Osallisuus lasten arkiympäristöjen kehittämisessä (päiväkodit, koulut, palveluverkot, kirjastot, puistot ym.)
- Sähköiset välineet tiedonkeruussa suoraan lapsilta ja nuorilta itseltään
- Sijaishuollossa toimii mm. vertaiskehittäjien ryhmä ja kokemusasiantuntemusta on käytössä

**Imatran kaupunki, Kasvatus- ja
koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut** **27.8.2019**

Webropol-kyselyt kohderyhmän palvelutoiminnan kehittämiseen. Uuden tyyppiset palautetoiminnot, kuten videon välityksellä lasten ja nuorten omat näkemykset ovat toimiva ratkaisu saada suora palaute lapsilta.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku** **26.8.2019**

Hämeenlinnan kaupunki vaikuttamisen polku

https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2019/01/Vaikuttamisen-polku_2018.pdf

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus **23.8.2019**

Varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisotyössä on käytössä useita erilaisia palautemekanismeja. Asiakaspalautejärjestelmä, viikon tähtihenkilö, säännölliset kyselyt, yksilöpalaute, ruokaraati, erilaiset sovellukset esim tellonym

Avoin, hyväksyvä ja luottamuksellinen ilmapiiri luo lapsille ja nuorille mahdollisuuden kertoa omista asioistaan.

Heinolan kaupunki**14.8.2019**

Kouluterveyskysely ja muut kyselyt
Kaupunginverkkosivuilla palautekanava
Maakunnalliset kyselyt

Indikaattoriin 9 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Kynnys ry**30.8.2019**

Vammaisten lasten tarvitsema erityinen tuki ml kohtuulliset mukautukset ja vaihtoehtoiset kommunikointikeinot tiedon saavutettavuudessa turvattava. Erityistä huomiota on kiinnitettävä laitoksissa asuvien lasten oikeuteen antaa palautetta riippumattomalle taholle.

Vammaisfoorumi ry**30.8.2019**

Esteettömyys, saavutettavuus laaja-alaisesti arvioituna, tiedonkeruun ja henkilötietojen suojan kipupisteet: kaikki tieto vammaispalvelujen käytöstä on joltain kannalta sensitiivistä

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik****30.8.2019**

Perusopetuslain 47 a§:n mukaisesti opetuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää oppilaiden ja heidän huoltajien näkemyksiä koulun ja opetuksen järjestäjän toiminnasta. Olisi aiheellista rakentaa tätä tarvetta varten esimerkiksi osaksi kouluterveyskyselyä kattava ja tutkimustietoon perustuva kysymyspatteristo, jolla opetuksen järjestäjä saisi tietoa koulusta ja omasta toiminnastaan oppilaiden näkökulmasta käsin.

Kriminaalihuollon tukisäätiö**30.8.2019**

Kriminaalihuollon tukisäätiöllä ei ole tiedossa palautemekanismeja, joissa lapselta tai nuorelta olisi kysytty heidän kokemuksiaan vankilatapaamisista ja siellä saamastaan kohtelusta. Lapsen näkemysten huomioiminen voi tapahtua monella tasolla ja tavoilla, ei vain virallisten kuulemisten muodossa. Kohtaaminen on lapsen edun arvioinnissa keskeistä ja myös lasten toive. Miten ja kuka lapsen etua harkitsee? Kuinka varmistetaan lapsen oman mielipiteen kuuleminen, muutenkin kuin vain virallisissa koevapauteen ja valvontarangaistukseen liittyvissä kuulemisissa? Miten toimitaan, kun lapsen etu ja vanhemman toive ovat ristiriidassa? Yhteydenpito vankilassa olevaan vanhempaan ei ole aina lapsen edun mukaista, sitä suuremmalla syyllä pitäisi olla herkällä korvalla kuulemassa lapsen oma näkemys. Lapsen oikeuksien yleissopimus, 12-13 artiklat: Lapsen näkemyksiä tulee kunnioittaa ja lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä. Lapsella on oikeus saada tietoa. Oikeus tulla kuulluksi liittyy keskeisesti lapsen etuun. Mielipiteen muodostamiseksi tarvitaan tietoa, sekä vanhemmilta että vankilaviranomaisilta. Tiedon tulisi olla lapselle ymmärrettävissä

olevassa muodossa. Kuulluksi tuleminen merkitsee myös lapsen näkemysten huomioon ottamista. ”Lapsen oikeus saada äänensä kuuluviin on modernissa lapsioikeudessa kiinteästi sidoksissa lapsen edun sisältöön ja arviointiin. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tulkinnan mukaan lapsen etu ei voi täysimääräisesti toteutua, jollei lapsi itse ole saanut esittää asiassa näkemyksiään, tulla kuulluksi ja vakavasti otetuksi” (Henna Pajulammi, oikeustieteen väitöskirja, Lapin yliopisto, marraskuu 2014). Lapsille ei monesti anneta tietoa vankeudesta eikä vankilan käytännöistä. Kriminaalihuollon tukisäätiön perhetyön nuorten ryhmässä tuli paljon kommentteja siitä, ettei lapsille oltu kerrottu säännöistä tai perusteltu, miksi jotakin ei voi tehdä. Esimerkiksi lapsen tekemää isänpäiväkorttia tai lahjaa ei voinutkaan antaa isälle, tai tapaamisesta ei saanut lähteä juomaan vettä. Lasten kokemusten mukaan heidän tullessaan vankilaan tapaamaan vanhempansa työntekijät eivät välttämättä puhu heille, vain aikuisille. Ohjeita tai esitteitä ei ole eri kielillä eikä lapsiystävällisesti kirjoitettuna. Myös lasten vankilassa kokema kohtelu voi olla epäasiallista tai pelottavaa, mikä taas vaikuttaa heidän haluunsa mennä vankilaan tapaamisiin ja siten heidän oikeuteensa pitää yhteyttä vangittuun vanhempansa. Kriminaalihuollon tukisäätiö, verkkojulkaisuja. <https://www.krits.fi/wp-content/uploads/2019/08/Lapsen-oikeudet-koskevat-myös-vankien-lapsia-verkkojulkaisu.pdf>

Käytännön pitkäkestoinen ongelma yhteydenpidossa on vankilasta soittaminen. Lapsihan ei voi soittaa vankilaan päin. Vankiloiden puhelinjärjestelmän uudistus vuonna 2015 pääasiassa helpotti soittamista vankilasta, mutta kaikilla vangeilla ei ole edelleenkaan mahdollisuutta soittaa joka päivä, tai soittamaan pääsee lapsen ollessa päiväkodissa tai koulussa. Erityisen hankalaa soittaminen on tutkintavangeille ja suljetuilla osastoilla oleville. Lisäksi uudistuksen myötä puheluiden hinnat kaksinkertaistuivat. Jos tilanne on tämä, niin lapsen oikeus pitää yhteyttä vanhempansa ja puhua hänelle tärkeistä asioista ei ainakaan tämän myötä ole kehittynyt parempaan suuntaan.

Lapsen oikeuksien komitea korostaa, että lapsen edun ensisijaisuuden toteuttaminen edellyttää kaikkien lapsiin suorasti tai epäsuorasti liittyvien toimien ja päätösten lapsivaikutusten arviointia. Lapsivaikutusten arviointi ei kuitenkaan ole vielä osa rikosseuraamusalan käytäntöjä, vaikka yksittäisissä Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä asia saattaa olla pohdinnassa.

Teuvan kunta

30.8.2019

- Olemassa olevien kanavien lapsiystävällisyyteen ja sen kehittämiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota.
- Esimerkiksi kouluterveyskyselyjen tai muiden kyselyjen (Karvi) sisällön sopivuus eri ikätaoisille lapsille olisi syytä tarkistaa, sillä hyödyllisen ja tarkan tiedon saamisen edellytyksenä on liian monimutkaisten tai raskaiden kyselyjen uudistaminen.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Monimuotoiset palautemekanismit edellyttävät eri toimijoiden yhteistyötä, esimerkiksi lastenkulttuurin ja lastensuojelun yhdessä tekemistä, jolloin lastenkulttuurin menetelmien avulla saadaan pientenkin lasten näkemyksiä ja ajatuksia toiminnan kehittämiseen hyödynnettäväksi.

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti**

29.8.2019

Kuntien (opetuksenjärjestäjien) olisi hyvä tehdä enemmän yhteistyötä tutkija- ja kehittäjätahojen kanssa.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Tasa-arvoiset osallisuus- ja osallistumismahdollisuudet kaikille lapsille eri puolella Suomea
- Keskeistä on, että osataan käyttää lapselle ikään soveltuvaa, ymmärrettävää, kieltä sekä lapsilähtöisiä menetelmiä (huom. lapsen oikeuksien komitean suositukset)
- Kuuluuko haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten ääni erilaisilla yleisillä osallistumisen foorumeilla? Miten voisimme edistää sitä?

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

Palveluiden kehittämisessä ja arvioinnissa lasten palutteen keräämiseen tulee kehittää toimintamallit.

Joutsan kunta

28.8.2019

Verkossa voisi olla jonkinlaisia palautemekanismeja, esim. sähköinen palautelaatikko eri osastoille.

Tehy ry

28.8.2019

Varhaiskasvatus tulee huomioida omana kohtanaan

**Helsingin kaupunki,
Viestintäosasto/Osallisuus- ja
neuvontayksikkö**

27.8.2019

Palveluiden kehittämisessä kiinnitetään huomiota eri käyttäjäryhmiin. Helsingissä on tehty keväällä 2019 laaja palvelumuotoilun hanke koko kaupunkia koskevan palautejärjestelmän uudistamiseksi. Nuoret nostivat esiin sen, että kaupunki voi madaltaa palautteen antamisen kynnystä pyytämällä aktiivisesti palautetta. Nuoret kokivat, että kaupungin tulisi verkossa annettavassa palautteessa entistä tarkemmin ja selkokielemmin yksilöidä palvelut, joista palautetta voi antaa (esim. koulutus ja koulut, terveydenhuolto). Lisäksi ehdotettiin, että "Nuorten palvelut" nostettaisiin erikseen kaupungin palautelomakkeella esiin palautteen kohteena.

Lisäksi Helsingissä toimii vakiintuneina ryhminä kokemusasiantuntijat lastensuojelun avohuollossa, sijaishuollossa (Nuorten foorumi) sekä perhehoidossa (Stadin vahvat vaikuttajat).

Kouluterveydenhuollossa on käytössä asiakaspalautteeseen lapsiystävällinen menetelmä, suoraan palautteeseen myös kannustetaan. Kouluterveydenkysely mahdollistaa myös oppilaiden palautteen antamisen. Koulukohtaisesti pystytään seuraamaan trendejä ja ilmiöitä.

Kaarinan kaupunki, Kaupunginhallitus 27.8.2019

Tilannekuvan laajentaminen on tarpeen.

Familia ry 24.8.2019

Lapsiystävällisyys on eri asia kuin lapsikeskeisyys.

Kangasalan kaupunki, Sivistyskeskus 23.8.2019

Palautemekanismin vaikuttavuus

Lapselle ja nuorelle tulee tieto ja tunne siitä, että hänen mielipiteensä on kuultu ja sillä on ollut vaikutusta.

Palautemekanismin luominen erityisryhmille.

Luhangan kunta 19.8.2019

Näillä foorumeilla pitäisi olla selkeä ja yhtenäinen "peruohjeistus" ja niiden täytäänpanosta tulisi esimiehen vastata, samoin kuin lasten ja nuorten tiedottamisesta ja asian muistuttamisesta

Lappeenrannan kaupunki, Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut 16.8.2019

Palautejärjestelmien tulisi olla myös säännönmukaisia ja järjestelmällisiä sekä kohderyhmille sopivia. Erityisesti ilmaisussa ja teknisessä toteutuksessa tulisi huomioida eri ikäkaudet. Esimerkiksi kaikki käytettävissä olevat digitaaliset palvelut eivät ole täysin esteettömiä. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää myös vammaisiin ja maahanmuuttajiin ja näiden kohderyhmien palveluiden esteettömyyteen ja saavutettavuuteen.

Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH STN -hanke 5.8.2019

Esimerkiksi kaikki käytettävissä olevat digitaaliset palvelut eivät ole täysin esteettömiä eri näkökulmista tarkasteltuina. ALL-YOUTH STN -tutkimushanke on testauttanut erilaisia sivustoja eri taustaisilla nuorilla, jolloin puutteet ovat ilmenneet niin kielen kuin teknisen toteutuksen osalta: <http://www.allyouthstn.fi/nuorten-aanet-kuuluviin-digipalveluiden-avulla/>

Muita huomioita indikaattoriin 9 liittyen:

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, 30.8.2019
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa

Aluehallintovirastojen nuorisotoimien seuraavassa kuntien peruspalvelujen arvioinnissa selvitetään kuntien nuorisolain mukaisten nuorten ohjaus- ja palveluverkostojen käsityksiä nuorille suunnattujen palvelujen toteutumisesta kunnassa. Valtion nuorisoneuvoston toteuttama Nuorisobarometri tulee mittaamaan samoja asioita nuorten kannalta. Edellä mainittujen toteuttamista suunnitellaan yhdessä, joten sitä kautta saadaan myös tietoa nuorten (esim. 15-17 -vuotiaiden) kokemuksista palvelujen toimivuudesta verrattuna kuntien omiin käsityksiin.

Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin 30.8.2019
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.

Matriisissa tulisi olla itsenäisenä, omana kohtanaan varhaiskasvatus- ja esiopetuspalvelut, ei yhdistettynä matriisissa samaan ruudukkoon kuin perhetuki, koska varhaiskasvatuksessa on kyse opetuksesta ja kasvatuksesta.

Kriminaalihuollon tukisäätiö 30.8.2019

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja 30.8.2019
kulttuuri

Kuntaliiton mukaan indikaattori 9 tilannekuvaus ja kehityskohteet ovat oikeansuuntaisia, mutta kaipaavat vielä täydennystä. Palautteenanto on osa kuntapalveluiden laadun kehittämistä, jonka avulla eri kohderyhmille suunnattua toimintaa kehitetään eteenpäin.

Opetushallitus 29.8.2019

Paikallisten palautemekanismien käytännöissä on huomattavia alueellisia eroja.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia 29.8.2019

Tämän indikaattorin osalta viitataan indikaattori 10 kohdalla todettuun.

Kenen tehtävä on tukea lapsia näiden palautemekanismien käytössä? Koulu ei ole yksin riittävä. Nuorisotyön rooli tukijana ja lasten sekä nuorten toimintaympäristönä.

- Vaikutusten ennakkoarviointi käytössä kunnallisessa päätöksenteossa
- Lapsivaikutusten arviointi kehittää lasten oman mielipiteen kuulemisen käytänteitä päätöksenteon kohteena olevasta asiasta ja samalla viestii lapsille meneillään olevasta päätösvalmistelusta

Indikaattori 10: Lapsia tuetaan osallistumaan YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja olennaisten Euroopan neuvoston välineiden ja yleissopimusten seurantaan

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 10 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.

30.8.2019

Laki yleisistä kirjastoista sisältää myös tavoitteita, jotka liittyvät aktiiviseen kansalaisuuteen, demokratiaan ja sananvapauteen. Kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskevissa keskeisissä päätöksissä osana kuntalaissa säädettyä kunnan velvollisuutta huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Maininta ko. laista olisi syytä lisätä tilannekuvaukseen. Yleisen kirjaston tehtävä on mm. tarjota tiloja kansalaistoimintaan ja edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Samoin yhdenvertaisuuslaissa on kohta (§6:ssa), joka liittyy erityisesti lapsiin ja nuoriin eli sekin olisi syytä saada mukaan tilannekartoitukseen: Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

Lapset ja nuoret saavat tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan kouluissa eri vuositasoilla. Lapsia ei kuitenkaan kuulla käsityksemme mukaan tarpeeksi/kattavasti kansallisessa seurantavaiheessa (esim. raportti YK:n lapsen oikeuksien komitealle).

Isonkyrön kunta**30.8.2019**

Varhaiskasvatusikäisiä lapsia vaikeampi saada osallistumaan, kouluikäisille mahdollisempaa. Henkilöstön motivointiaskellus haasteellista.

Kriminaalihuollon tukisäätiö**30.8.2019****Seta ry, Nuorisotyö****30.8.2019**

Mikäli halutaan huomioida kaikkien lasten edustus, tulee tyttöjen ja poikien lisäksi huomioida myös muunsukupuoliset lapset.

Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja kulttuuri**30.8.2019**

Kuntaliiton mukaan indikaattori 10 tilannekuvaus ja kehityskohteet ovat oikeansuuntaisia, mutta kaipaavat vielä täydennystä mm. resurssien arvioinnin osalta.

Opetushallitus**29.8.2019****Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry****29.8.2019**

Suomen sitoutuminen määräaikaishavainnointiin on ollut heikko.

Itä-Suomen aluehallintovirasto**29.8.2019**

ISAVI ei pysty asiaa arvioimaan, koska tästä asiasta ei ole tietoa.

Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja opetuksen toimiala, Tuomi Pertti**29.8.2019****Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry****28.8.2019**

YK:n lapsen oikeuksien komitea on kehottanut sopimusvaltiota luomaan suorat suhteet lapsiin lasten kuulemisen ja osallisuuden varmistamiseksi. Lasten ihmisoikeuksien toteutumisen seuranta ja arviointia varten tarvitaan mekanisemja, joissa lapset ovat itse arvioimassa oikeuksien toteutumista.

Hämeenlinnan kaupunki

28.8.2019

Kenen tehtäviin tukeminen tulisi kuulua? Asia saattaa olla lapsille vaikea ymmärtää, kun kaikki aikuisetkaan eivät ole asiasta perillä.

Valvira

28.8.2019

Vastaa osittain. Valviran näkemyksen mukaan olisi tarvetta jatkuvaan tiedonkeruuseen lapsilta ja erityisryhmät tulisi myös huomioida.

**Imatran kaupunki, Kasvatus- ja
koulutuspalvelut sekä Konsernipalvelut**

27.8.2019

On epäselvää, kenen tehtäviin tukeminen kuuluu. Tämä on epäselvä kohta raportissa.

**Hämeenlinnan kaupunki, Markku
Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö
osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä
Markku**

26.8.2019

Kunnissa tunnetaan lapsen oikeuksien sopimus ja sen merkitys pääosin huonosti. On hankaala tukea asiaan, jonka perusteita ei tunneta. Raportoinnin viivästyminen vuoden 2017 osalta on todella heikko suoristus ja kertoo asian tärkeydestä valmistelussa.

Tuusulan kunta, Sivistystoimi

26.8.2019

Tämän osalta paljon kehitettävää kansallisesti ja alueellisesti.

**Turun kaupunki, Turun kaupunki,
Konsernihallinto, Asiakkuudet ja
osallisuus**

26.8.2019

Ainakaan omassa kaupungissamme emme ole tällaiseen törmänneet.

Tammelan kunta, Sivistyspalvelut

19.8.2019

Tarkkaa tietoa ei ole.

Karkkilan kaupunki, Jormalainen Arto 5.8.2019

Asia on kunnissa vielä aika vieras, eikä siihen ole resursoitu

Indikaattoriin 10 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin 30.8.2019

**UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

Kunnissa olisi hyvä olla yhteistyöelin/työryhmä, joka tarkastelisi lainsäädännön muutosten mahdollisia vaikutuksia lapsiin operatiivisella tasolla. Ja sama työryhmä voisi olla myös se, joka miettisi lain osalta mm. lapsille suunnatun tiedottamisen osuutta lain täytäntöönpanossa kunnissa. Esimerkiksi Oulun kaupungissa on kaupunginjohtajan yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden ohjausryhmä, jossa on osallistujat kaikilta kaupungin toimialoilta. Sen tehtävänä on varmistaa lakimuutosten jalkautusmenettelyitä ja viestintää niistä sekä ohjata niihin liittyvien kuntakohtaisten suunnitelmien työstöä ja hyväksyntäprosessia sekä seuranta. Ohjausryhmän työtä tukee ja käsiteltävät asiat valmistelee Oulussa esimerkiksi sivistys- ja kulttuuripalveluissa eri vastuualueiden yhteinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotiimi.

Suomen nuorisoalan kattojärjestö 29.8.2019
Allianssi ry

Lapsiasiavaltuutetun selvitykset lapsilta, nuoret neuvonantajat -ryhmä sekä varjoraportoinnit ovat hyviä käytänteitä, joilla mahdollistetaan lasten oikeuksien toteutumisen seuranta. Tämän lisäksi koulujen ja järjestöjen tekemä yhteistyö lasten oikeuksien tunnettavuuden eteen ovat avainasemassa (UNICEF, YK-koulut jne.), jotta lapset tuntevat oikeutensa ja näin pystyvät myös paremmin tunnistamaan kun omat oikeudet eivät toteudu.

Jyväskylän kaupunki 28.8.2019

- Sijaishuollossa toimii mm. vertaiskehittäjien ryhmä ja kokemusasiantuntemusta on käytössä

Heinolan kaupunki 14.8.2019

Indikaattoriin 10 liittyviä kehityskohteita, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Pelastakaa Lapset ry

30.8.2019

Tarvetta jatkuvaan säännönmukaiseen tiedonkeruuseen lapsilta ja vastavuoroisuuteen sen arvioinnissa lasten kanssa on ja sitä tulisi kaikin tavoin edistää. Tätä tietoa hyödynnettäisiin myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen määräaikaisraportoinnissa.

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa**

30.8.2019

Systemaattisen tiedonkeruun puuttuminen lasten kannalta oleellisista asioista (esim. koulun toiminnasta) siten, että tiedot päätyisivät järjestelmällisesti päättäjien käytettäväksi

Vammaisfoorumi ry

30.8.2019

lasten osallistuminen vaihtoehtoraportointiin, tiedonkeruu lasten tilanteesta ja heidän kokemistaan muutoksista.

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.**

30.8.2019

Kuntia tulisi tiedottaa, milloin Suomessa tehdään YK:lle raportointia oikeuksien toteutumisesta, missä vaiheessa ja miten lapset ja nuoret otetaan mukaan arviointiin ja seurantaan. Lapsia ja nuoria kuullaan kunnissa ja heille tehdään monia eri kyselyjä ja haastatteluja jne. vuoden aikana. Kuntien tietämystä voisi hyödyntää kokonaisarviointivaiheessa, koska tuoretta materiaalia löytyy paljon. Lapsilla ja nuorilla pitäisi olla iso rooli lapsen oikeuksien toteutumisen arvioinnissa ja seurannassa omissa lähiyhteisöissään systemaattisesti. Tähän on jo olemassa olevia rakenteita, kuten osallisuusryhmät ja oppilaskunnat, joita hyödynnetäänkin. Tärkeää on saada kuitenkin tietoa myös heikommassa asemassa olevien nuorten tilanteista, joten eri lasten ja nuorten vertaisryhmistä, järjestöistä ja liitoista saa tärkeää tietoa

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärarik**

30.8.2019

Lasten osallistuminen tähän tasoon on sattumanvaraista ja mukaan pääsee minimaalinen osa lapsista. Tämä vaatisi suomalaisen tavoitetilan kuvaamista ja sen mukaista toimintaa. Yksittäiset lapset ovat voineet päästä mukaan seuraamaan ja osallistumaan kokouksiin.

Kriminaalihuollon tukisäätiö**30.8.2019**

Yk:n lapsen oikeuksien sopimus tunnetaan rikosseuraamusalalla huonosti. Vaikka Euroopan neuvosto on antanut suosituksen vankien lasten oikeudesta tavata vankivanhempiaan ja Suomen lainsäädäntö on sinällään sopusoinnussa suosituksen kanssa, ei käytännön toteutuminen useinkaan tue lapsen oikeuksia. Lähtökohtana tulisi olla sopimuksen keskeisten sisältöjen kouluttaminen niin, että työn arjessa ja lasten kohtaamisissa ymmärrettäisiin sopimuksen sisältö. Tämän jälkeen ollaan vaiheessa, jossa lapsia voi tukea osallistumaan. Ylipäänsä lapsivaikutusten arviointi on rikosseuraamusalalla täysin alkutekijöissään. Sitä ei käytännössä ole lainkaan.

**Suomen nuorisoalan kattojärjestö
Allianssi ry****29.8.2019**

Tilannekuvauksessa esiin nostettu tarve jatkuvaan tiedonkeruuseen lapsilta, jotta heidän oikeuksien toteutumista voidaan seurata ja raportoida systemaattisemmin on erityisen tärkeää. Näin pystytään paremmin tunnistamaan muutosta ja myös todennäköisemmin saavutetaan suurempi joukko lapsia,

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti****29.8.2019**

Koulujen opetussuunnitelman toteuttamisen myötä ja sitä kautta koulujen ja opetuksenjärjestäjän toimintakertomuksista voisi poimia ajantasaisempaa tietoa indikaattorin toteumasta. Seuranta ei toteudu hyvin, jos se toteutuu hyvin viivästyneesti. Rakenne/ vuosikello tukisi paikallisen tason työtä.

Jyväskylän kaupunki**28.8.2019**

- Määräaikaishavaintointi ilman viivästymistä ja raportoinnin vastuutus kehittämisen kohteena. Miten kuntia kuullaan raportoinnissa?
- Kuuluuko haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten ääni erilaisilla yleisillä osallistumisen foorumeilla? Miten voisimme edistää sitä?

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry**28.8.2019**

Lasten osallisuuden kehittäminen lasten oikeuksien toteutumisen seurannassa.

Muita huomioita indikaattoriin 10 liittyen:**Kanuuna-verkosto****31.8.2019**

Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin levittäminen lisäisi lasten, nuorten ja aikuisten tietoisuutta huomioiden kuntien erilaisuuden.

Nuorten Suomi ry**30.8.2019**

Lasten saamaa koulutusta tähän teemaan on lisättävä. Lasten osallisuus koulutusten suunnittelussa auttaisi saamaan aikaan sisältöjä ja menetelmiä, jotka ovat lapsilähtöisiä ja lapsille sopivia & ymmärrettäviä.

**Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue,
Sahi Liisa****30.8.2019**

Lasten toimijuudelle tulisi tarjota tilaa silloin, kun he osoittavat kiinnostustaan toimia ja olla mukana. Lapsuudessa voi riittää osallistuminen arkisissa yhteisöissä, mikä tulevaisuudessa voi johtaa osallistumiseen ja vaikuttamiseen laajemmin yhteiskunnassa.

**Ruohomäki Eija, Oulun kaupungin
UNICEF lapsiystävällinen kunta -
koordinaattori. Lausunto on valmisteltu
yhdessä UNICEF työryhmässä, jota on
täydennetty kaupungin
yhdenvertaisuus- ja osallisuustiimien
jäsenillä lausunnon antoa varten.****30.8.2019**

Kuntia tulisi tiedottaa, milloin Suomessa tehdään YK:lle raportointia oikeuksien toteutumisesta, missä vaiheessa ja miten lapset ja nuoret otetaan mukaan arviointiin ja seurantaan. Lapsia ja nuoria kuullaan kunnissa ja heille tehdään monia eri kyselyjä ja haastatteluja jne. vuoden aikana. Kuntien tietämystä voisi hyödyntää kokonaisarviointivaiheessa, koska tuoretta materiaalia löytyy paljon. Lapsilla ja nuorilla pitäisi olla iso rooli lapsen oikeuksien toteutumisen arvioinnissa ja seurannassa omissa lähiyhteisöissään systemaattisesti. Tähän on jo olemassa olevia rakenteita, kuten osallisuusryhmät ja oppilaskunnat, joita hyödynnetäänkin. Tärkeää on saada kuitenkin tietoa myös heikommassa asemassa olevien nuorten tilanteista, joten eri lasten ja nuorten vertaisryhmistä, järjestöistä ja liitoista saa tärkeää tietoa. Kunnan työntekijöille tarvitaan koulutusta lapsen oikeuksista sekä YK:n rakenteista (päätöksenteko, arviointi, seuranta) sekä tietoa huomautuksista/suosituksista, joita Suomi on saanut sekä miten lapset ja nuoret voivat olla seurannassa ja arvioinnissa mukana.

Teuvan kunta**30.8.2019**

- Kuntatasolla ko. seurantamekanismi ei ole käytössä.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue****30.8.2019**

Lasten ja nuorten osallistuminen lasten oikeuksien välineiden seurantaan on erittäin vähäistä. Lasten osallisuus pitäisi toteutua välineiden seurannassa eri ikäisten, eri taustaisten tai muilta

ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä eri puolilla Suomea asuvien lasten ja nuorten kohdalla kattavan näkemyksen saamiseksi. Lasten ja nuorten näkemysten selvittäminen olisi mahdollista sisällyttää esimerkiksi osaksi perusopetusta yhteiskuntaopin sisällöissä, jolloin saataisiin kattava aineisto lasten oikeuksien toteutumisen tilanteen kartoittamiseksi.

Opetushallitus

29.8.2019

Tärkeä asia, jota olisi hyvä kehittää eteenpäin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

29.8.2019

Eduskunnan oikeusasiamies antaa oman raporttinsa lapsen oikeuksien toteutumisesta YK:n lapsen oikeuksien komitealle. Oikeusasiamiehen raportointi perustuu tarkastushavaintoihin, joiden osalta lapset ovat itse aktiivisia (indikaattoreiden 3 ja 4 kohdalla tarkastuksista selostettu) ja lasten sekä heidän läheistensä tekemistä kanteluista tehtyihin havaintoihin. Ennen muuta raportointi perustuu kuitenkin oikeusasiamiehen ratkaisuihin mainittuihin havaintoihin liittyvissä asioissa.

Kannustamalla lapsia tekemään kanteluita oikeusasiamiehelle kannustetaan samalla heitä osallistumaan omien oikeuksiensa toteutumisen seurantaan. Kehittämällä lapsiystävällistä kantelumenettelyä ja siitä tiedottamista, kehittämällä lapsia osallistavia tarkastusmenettelyjä sekä ylläpitämällä aktiivisesti oikeusasiamiehen lasten sivuja verkkoympäristössä edistetään siten myös lasten omaa osallistumista omien oikeuksiensa toteutumisen seurantaan.

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

Det viktigast är att man hör barn möjligast mångsidigt.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Luoda sellaisia mittareita ja tiedonsaantitapoja, joissa tavalliset lapset ja nuoret voivat antaa tietoa ja mielipiteitään esim. kouluterveyskyselyn tapaan siitä, kuinka lapsi tai nuori osallisuuden kokee.

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

Toteutuu osittain nuorten kohdalla esimerkiksi YK:n nuorisodelegaatti -toiminnon kautta.

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti**

29.8.2019

YK:n lasten oikeuksia käsitellään paljon opetuksessa, mutta seuranta ja toteuman arviointi on paikallisella tasolla vaativaa, koska se on myös alueellisella ja kansallisella tasolla viivästynyttä sekä pisteittäistä.

Hämeenlinnan kaupunki, Markku Rimpelä Strategiajohtaja. Pyyntö osoitettu henkilökohtaisena , Rimpelä Markku

26.8.2019

Kysymys on alla olevasta:

Saavatko lapsiperheiden palvelut sen aseman yhteiskunnan asialistalla, mikä niille kuuluu kansantalouden kestävyys- ja hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuudessa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen selkiyttämällä tavalla?

Tornion kaupunki

19.8.2019

Asia on vieras ja sitä tulee aktiivisemmin tuoda esiin.

3. Yleiset huomiot

Lausuntopyynnön lopussa lausunnonantajia pyydettiin esittämään muita, yleisiä huomioita luonnoksesta lasten osallistumisoikeuksien tilannekuvaukseksi. Seuraavassa on kooste esitetyistä huomioista.

Nuorten Suomi ry

30.8.2019

Edustukselliset kanavat kuten oppilas- ja opiskelijakunnat, lasten parlamentit ja nuorisovaltuustot ovat toimivia, mutta eivät riitä kattavasti kartoittamaan kaikkien ja kaikenlaisten lasten mielipiteitä. Näiden edustuksellisten kanavien toimintaa tulee kehittää siihen suuntaan, että edustajat ymmärtävät oman roolinsa myös taustaorganisaationsa osallisten edustajina. Lasten osallisuus on keskeistä, mutta lasten kanssa toimivien ohjaajien ja opettajien koulutuksessa tulee ottaa huomioon myös kokonaisvaltainen osallisuus ja osallistuminen osana toimintaympäristön (esimerkiksi koulun) nykyaikaista toimintakulttuuria.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue, Sahi Liisa

30.8.2019

Lainsäädännössä lasten (ja nuorten) osallistumisoikeudet on hyvällä mallilla, mutta käytännössä niiden toteutuminen riippuu paljon sekä yksittäisistä aikuisista (virkamiehet, viranhaltijat, työntekijät) että taustatahosta (esim. päiväkotit, koulu, terveyskeskus, kunta, valtion viranomaiset jne).

Kynnys ry**30.8.2019**

Luonnoksen taustamateriaalina tulisi huomioida myös 'Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean yleiskommentti nro 7 (2018) vammaisten henkilöiden, mukaan lukien vammaisten lasten, osallistumisesta heitä edustavien järjestöjen kautta yleissopimuksen toimeenpanoon ja valvontaan' ja siitä nousevat velvoitteet asian valmistelulle.

Vammaisfoorumi ry**30.8.2019**

Tilannekuvausta tulisi täydentää erityisesti huomioiden YK:n komiteoiden yleisohjeet sekä oikeuskäytäntö. Vammaisyleissopimus erityisesti korostaa osallistumisoikeuksien sekä esteettömyyden merkitystä, tätä näkökulmaa on tarpeen syventää. Lasten oikeuksien komitean kiinnittämä huomio vammaisten lasten tilanteeseen yhdessä vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean kanssa on merkittävä avaus kohti kokonaisvaltaisempaa ja moniperusteista tarkastelukulmaa.

**Kehittämiskeskus Opinkirjo -
Utvecklingscentralen Lärorik****30.8.2019**

Lasten osallistumisoikeuksien tilannekuvaus kokoaa kattavasti ja selkeästi lasten ja nuorten osallistumisoikeuksia mahdollistavia rakenteita ja käytäntöjä. Oikeuksien toteutuminen voi kuitenkin olla sattumanvaraista. Lasten osallistumisoikeuksien tukeminen voi olla hyvin eritasoista kunnasta tai lapsen asuinalueesta riippuen. Osallistumisoikeuksien tukeminen yhdenvertaisesti eri lapsiryhmien osalta voi vaihdella merkittävästi eri puolilla Suomea.

**Raision kaupunki, Raision
kaupunginhallitus 26.8.2019 § 277****30.8.2019**

Kaupunginhallitus päättää todeta lausuntonaan, että Raision kaupungilla ei ole indikaattorin 6 lisäksi, lisättävää ministeriön valmistelemaan luonnokseen koskien tilannekuvaa lasten osallistumisoikeuksien arviointityökalusta.

Kuurojen Liitto ry**30.8.2019**

Tiivistys Kuurojen Liiton näkemyksestä:

- Lasten kielellisten oikeuksien huomioinnissa tulee muistaa, että vanhempi ei ole lapsensa tulkki eikä lapsi voi tulkata vanhemmilleen. Kun kyse on lastensuojelusta ja sijaishuollosta, tulee varmistaa, että viittomakielisen lapsen kielelliset oikeudet huomioidaan riittävästi ja tarvittaessa tilataan tulkki. Tarpeen määrittelyssä tulee kuulla viittomakielisiä itseään (lasta ja/tai vanhempaa). Kun lastensuojelu tekee kotiin tarkastuskäyntejä, tulee sen ottaa mukaansa myös tulkki viittomakieliseen perheeseen, jotta kaikilla on yhtäläinen oikeus kuulla ja tulla kuulluksi.

- Koulumaailmassa tulee huolehtia, että kun lapsi tarvitsee tulkkia, hänelle sellainen järjestetään. Huomiota tulee myös kiinnittää tarvittavan avustajan käyttöön. Viittomakielisellä lapsella tulee olla viittomakieltä osaava avustaja eikä tällainen avustaja yleensä voi olla toisen luokan kanssa jaettu resurssi. Erityisesti viittomakielisten lasten kohdalla on muistettava LOS

velvoite siitä, että lapsella on oikeus oppia ja kasvaa täyteen potentiaaliinsa. Kuurojen vanhempien kuulevien lasten eli ns. CODA-lasten kohdalla tulee turvata lapsen molempien, puhutun ja viitotun, äidinkielen opetus.

- Jotta viittomakieliset lapset voivat tulla kuulluiksi ja jotta heidän osallistumisoikeutensa voivat toteutua, tulee tietoa osallistumisesta ja oikeuksista olla saatavilla viittomakielillä. Lapsen tulee voida lähettää valituskanaviin asiansa myös viittoon.

**Tampereen kaupunki,
Apulaispormestari Johanna
Loukaskorpi, hyvinvoinnin palvelualue**

30.8.2019

Indikaattoreissa on jonkin verran päällekkäisyyksiä, hyvät käytännöt voivat liittyä useampiin kuin aina yhteen indikaattoriin. Tilannekuvauksen keskeneräisyys näkyy ja siitä johtuen oli haasteita lausunnon tekemisessä. Lasten osallistumisoikeuksien tilannekuvaus on tarpeen, jotta voidaan paremmin arvioida ja edistää lasten oikeuksien toteutumista osallisuuden osalta.

**Suomen Kuntaliitto ry, Opetus ja
kulttuuri**

30.8.2019

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua lasten osallistumisoikeuksien tilannekuvauksesta. Kuntaliiton mielestä on hyvä, että Oikeusministeriö on mahdollistanut lausunnonannon arviointiprosessin työstövaiheessa. Näin ensi kertaa tehtävästä lasten osallistumisoikeuksien toteutumisen arvioinnista saadaan mahdollisimman tarkoituksenmukainen.

Opetushallitus

29.8.2019

Lasten osallistumisoikeuksien arviointityökalun kehittäminen on tärkeää ja tarpeellista. Tilannekuvauksen tämän hetkisessä versiossa korostuu perusopetusikäisen lapsen näkökulma. Lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen osallistuvien nuorten sekä varhaiskasvatuskäisten näkökulmaa voisi tuoda enemmän esille. Toki kaikki indikaattorit eivät sovellu kaiken ikäisille lapsille ja nuorille.

**SAMS - Samarbetsförbundet kring
funktionshinder rf**

29.8.2019

Svenskspråkiga barn med funktionsnedsättningar behöver stödtjänster på sitt modersmål för att bli mer delaktiga i samhället.

Det som lyste med sin frånvaro var förslag om att i större mån höra erfarenhetssakkunniga inom alla de olika kapitel. Speciellt viktigt skulle det vara att höra personer med funktionsnedsättning om hur de upplever delaktighet och hur man kunde förbättra deras delaktighet. Slutligen bör påpekas att det finns barn med mycket olika specialbehov och att alla inte kan dras över en kam. Detta innebär att även barn med funktionsnedsättning och barn med olika modersmål måste höras så för att minimera risken att det blir en för ensidig bild.

Som ni själv också i slutet av de flesta kapitel som behandlar de olika indikatorerna nämner så är en svaghet det att inte särskilda effekter gällande barn med funktionsnedsättning har bedömt. Det borde bedömas och utvecklas hur även den här gruppen av barn ska kunna vara delaktiga på ett jämlikt sätt.

Genom att höra barn och beakta deras specialbehov gällande bland annat kommunikation och inkludera dem i ärenden som berör dem själv, går barnen från att vara passiva mottagare till aktörer. På detta sätt främjas deras möjligheter att vara aktiva medborgare och att lära sig att fatta beslut. Vuxenstyrda arbetssätt är ett hinder för barns delaktighet.

Tillräcklig information och kunskap är avgörande för delaktighetsfrämjande arbete. Information och kunskap för barn med funktionsnedsättning kan kräva användning av specialverktyg. Familjer med barn och unga som har funktionsnedsättningar behöver stödtjänster för att kunna i större utsträckning vara mera delaktiga i samhället.

Man behöver uppskatta konsekvenserna av beslut utifrån rättigheterna för barn med funktionsnedsättningar och deras familjer. Barnkonsekvensanalyser som använts i LAPE-projektet är ett alternativt verktyg. Det verktyget borde användas särskilt för att analysera konsekvenserna för barn med funktionsnedsättning.

Suomen nuorisolan kattojärjestö Allianssi ry

29.8.2019

Lasten osallistumisoikeuksien arviointityökalun perusteella laadittu tilannekuvaus kokoa kattavasti lasten ja nuorten osallistumisoikeuksia mahdollistavia rakenteita ja käytäntöjä. Tilannekuvaus esittää selkeästi, että lasten osallistumisoikeuksille on olemassa vankka lainsäädännöllinen pohja Suomessa, mutta oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen on vaihtelevaa.

Lasten osallisuuden toteutumisessa keskeistä on monikanavaisuus, jolloin kuulemisessa ja osallistumisessa on käytössä useita erilaisia menetelmiä samanaikaisesti. Näin voidaan huomioida myös riittävällä tavalla haavoittuvassa asemassa olevat nuoret.

Tilannekatsaukseen on nostettu useita erinomaisia esimerkkejä työstä, jota tehdään lasten osallisuuden vahvistamiseksi eri ammattialoilla. Tilannekuvauksesta olisi kuitenkin hyvä poistaa toistoa ja eritellä selkeämmin omaksi osuudekseen hyvät esimerkit.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

29.8.2019

Vaikka lainsäädännön tasolla lapsen osallistumisoikeus on kattavasti huomioitu, on lapsi vielä monestikin aikuisten sopimien toimenpiteiden kohde.

Lasten osallistumisoikeuden edistämiseksi lasten kanssa työskentelevien aikuisten tietoisuutta lapsen oikeudesta osallisuuteen tulisi lisätä. Tiedon ohella myös käytännön työkaluja ja osaamista lapsen osallistamiseksi tulisi tarjota. Samalla lasten tietoisuutta omista oikeuksistaan tulisi kasvattaa.

Lapsen osallisuuden vahvistamiseksi tarvitaan luottamuksellinen suhde lapsen ja aikuisen välillä, jotta lapsi rohkenee kertoa mielipiteensä aikuiselle. Luottamuksen luominen vaatii aikaa. Tämä erityispiirre tulisi pystyä paremmin ottamaan huomioon lasta osallistettaessa kuin myös toimintoja resurssotaessa.

Lapsen osallistumisoikeus on enemmän kuin lapsen kuuleminen ja tämä herkästi unohdetaan. Lapsi tulisi osallistaa asiaansa muutoinkin, kuin vain yli 12 vuotiaan lapsen hallintolain mukaista kuulemista suoritettaessa.

Kirkkohallitus, Kirkkohallitus

29.8.2019

Tilastotietoa

Suomen evankelis-luterilainen kirkon lasten ja nuorten toiminta on laajaa ja alueellisesti kattavaa. Toimintaa on jokaisessa seurakunnassa. Alla Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien toimintaan osallistumistietoja vuodelta 2018:

Ryhmätoimintaan osallistuneet

0-6 -vuotiaat	715 096
7-14-vuotiaat	759 018
15-18-vuotiaat	265 125
19-29-vuotiaat	18 031
Isostoiminta	14 951
Partio	223 865

Retkille ja leireille osallistuneet

0-6 -vuotiaat	8 747
7-14-vuotiaat	61 656
15-18-vuotiaat	36 473
19-29-vuotiaat	2 123
Isostoiminta	3 359
Partio	26 450

Lisäksi rippikouluun osallistui 48 133 nuorta (2018).

Osaamiskeskus Koordinaatti

29.8.2019

Prosessit ja indikaattorit tulee tehdä tunnetuksi kaikessa lapsiin ja nuoriin kohdistuvilla toimialaoilla, ammattiryhmissä ja päätöksenteossa ja sen valmistelussa.

Indikaattorit eivät toimi ainoastaan mittareina vaan ne toimivat kaikilla tasoilla myös laadukkaan osallisuutta edistävän kehittämisen suuntaviivoina. Siksi viestintään arviointityökaluista, prosesseista ja indikaattoreista tulisi lisätä vahva viesti siitä, että nämä ovat lasten oikeus ja heillä on myös oikeus saada tietoa omista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista.

Erityisryhmien mahdollisuudet osallisuuteen tulee taata.

Arvioinnin tulosten hyödyntäminen käytäntöön, osaksi elävää elämää ja arkea.

"Miten nuori voi tietää, jos hän ei tiedä, että kyseistä tietoa on olemassa". Tiedon jakamisen vastuu kenelle? Tehtävät ja roolit sovittava ja vastuutettava. Säännöllinen tiedonvaihto ja prosessien tarkastelu.

**Keravan kaupunki, Kasvatuksen ja
opetuksen toimiala, Tuomi Pertti**

29.8.2019

Keravalla on kiinnitetty huomiota siihen, että kun lapsia osallistetaan riittävässä avioereoprosessissa, niin huomioon tulee ottaa huoltajien pyrkimykset vaikuttaa lapsen näkemyskseen.
Keravalla kasvatuksessa ja opetuksessa on osallistettu lapset sekä nuoret, kun on kehitetty laaja-
alaisen osaamisen ja oppimisen mittareita.

Jyväskylän kaupunki

28.8.2019

- Asiakirja on raskaslukuinen, asioita voisi esittää myös taulukoina tai kuvina?
- Onko tilannekuva kaikilta osin vertailukelpoinen tulevia arviointeja varten tai tuleeko sen olla?
- Miten kerätään jäsennellysti tietoa arviointia varten? Voisiko roolia olla lapsiasiavaltuutetulla?
- Tulisiko sukupuolen moninaisuuteen liittyvät kysymykset näkyä jotenkin enemmän asiakirjassa?
- Lausuntopyyntöön lähetykslistasta puuttuu valtakunnallisia merkittäviä lastensuojelun toimijoita kuten esimerkiksi Pesäpuu ry, mutta tähän on varmasti työryhmällä perustelunsa

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

28.8.2019

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteita ja määräyksiä sekä YK:n lapsen oikeuksien komitean antamia yleiskommentteja olisi hyödyntää tilannekuvausteksteissä.

**Forssan kaupunki, Vastaajat: Forssan
kaupunki ja Forssan seudun
hyvinvointikuntayhtymä**

28.8.2019

- Lasten osallistumisoikeuksien tilannekuvaus on hyödyllinen ja merkittävä kokonaisuus, jota voidaan hyödyntää paikallisesti ja alueellisesti kehittämiseen.

**Helsingin kaupunki,
Viestintäosasto/Osallisuus- ja
neuvontayksikkö**

27.8.2019

Indikaattoreista nousee esille korjaavat toimenpiteet, miten lapset huomioidaan oikeudellisissa prosesseissa kuten valitusmenettelyissä. Näiden rinnalle tulisi luoda menettelyjä, joissa kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa huomioidaan myös lapset ja lapsiperheet, ennakoiden ja hyvinvointia tukien. Tällainen hyvä esimerkki ennakoivasta kulttuurista on indikaattori 6 sekä 8, jossa osallisuus on osana lasten ja nuorten arkea ja siihen kuuluvia asioita. Monissa dokumentin kommentteissa nostetaan esille kysymyksen haavoittuvien lasten oikeuksien toteutuminen, joihin on hyvä löytää ratkaisuja ja sitä osuutta saadaan vahvistettua.

Helsingissä on keväällä 2019 antaneet sosiaali- ja terveystalutakunta,

kasvatus- ja koulutuslautakunta ja kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastauksensa valtuustoaloitteeseen, joka koskee lapsiystävällistä Helsinkiä. Valtuustoaloitteessa esitetään selvitettäväksi hakeutua mukaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin. Mukaan hakeutuminen edellyttää, että Helsinki tekee selvityksen siitä, miten lapset tällä hetkellä huomioidaan eri hallintoprosesseissa, ja tekee toimintasuunnitelman jonkin osa-alueen kehittämiseksi lapset paremmin huomioivaksi. Lausuntonsa antaneet lautakunnat ottivat myönteisen kannan asiaan, asian käsittely on vielä keskeneräinen.

Tuusulan kunta, Sivistystoimi

26.8.2019

Lapsivaikutusten arviointi tulee saada osaksi päätöksentekoprosesseja.

Familia ry

24.8.2019

Kulttuurisen osaamisen ja kulttuurisensitiivisyyden nostot ovat tervetulleita, mutta kulttuurisensitiivisyyden kytketään yhä monikulttuurisen työhön, joka helposti viittaa suomessa maahanmuuttajatyöhön; unohdetaan helposti Suomen monimuotoisuuden ja monikulttuurisuuden jo löytyvän. Suomessa syntyy maahanmuuttajaperheisiin lapsia, jotka kasvavat suomalaisena. Suomessa yli puolet kahden kulttuurin perheistä ovat lapsiperheitä, joiden lapset ovat suomalaisia. Molempiin ryhmiin kuuluvia lapsia kohdellaan kuitenkin helposti ulkopuolisena ja heidän kulttuuri- ja kielitaitoa ei virallisesti tunnusteta. Mikäli heidän molemmat äidinkielet rekisteröitäisiin, tieto Suomen väestöstä olisi realistisempi. Suomea äidin kielenä puhuvien lasten toista äidin kieltä kun tunnustetaan, hänen ei suomalaista vanhempia myös paremmin osallistetaan yhteiskunnallisiin ja hänen lapsensa koskeviin asioihin; palveluita suunnitellaan paremmin ja kahden kulttuurin lapsia kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisemmin.

Tornion kaupunki

19.8.2019

Lasten ja nuorten oikeudet on lainsäädännössä hyvin varmistettu, mutta heidän kuulemisensa ei välttämättä aina toimi. Tavat, joilla heidän kuulemisensa järjestettäisiin eivät ole vakiintuneita. Kouluilla on merkittävä rooli tätä ongelmaa ratkottaessa. Myös asenteissa meillä aikuisilla on vielä toivomisen varaa, "unohdamme kuulla" lapsia ja nuoria tai luomme esteitä, että heillä ei ole mahdollista osallistua tapahtumiin.

Tampereen yliopisto, JKK, ALL-YOUTH STN -hanke

5.8.2019

Lasten ja nuorten oikeudet on tunnustettu hyvin lainsäädännössä, mutta käytännössä on vielä monia tilanteita, joissa lapsia ja nuoria ns. unohdetaan kuulla erikseen tai kuulemiselle on tosiasiasella estettä, ettei lapsen ja nuoren ole mahdollista osallistua. Esimerkiksi lainvalmistelussa ei vielä kuulla vakiintuneesti lapsia ja nuoria heille sopivilla tavoilla. Toistuva haaste on lisäksi, että tilaisuuksia järjestetään ajankohtina, jolloin lapsi tai nuori on koulussa. Kouluyhteistyössä voidaan ratkoa tätä haastetta, jos tilaisuuksia järjestetään enemmän kouluilla osana koulutyötä. Tilaisuuksissa tai kuultavana oltavissa asiakirjoissa käytetään myös usein hankalaa kieltä, joka

vaikeuttaa ymmärtämistä ja osallistumista. ALL-YOUTH STN -hankkeessa on käytetty ns. jargonhälytintä, joka osaltaan auttaa tunnistamaan vaikeita sanoja ja ennaltaehkäisemään niiden käyttöä (<http://www.allyouthstn.fi/nuorten-osallistumisen-varikirjo-tutkijat-ja-nuoret-kohtasivat-politiikan-tutkimuksen-paivilla-turussa/>).

**LVM, Konserniohjausosasto,
kansainvälisten asioiden yksikkö**

11.7.2019

Tarvittavat täydennykset koskevat muuta kuin liikenteen ja viestinnän hallinnonalaa. Liikenne- ja viestintäministeriöllä ei ole lisättävää tai huomautettavaa tilannekuvausluonnokseen oman hallinnonalansa osalta.

Lasten osallistumisoikeuksien tilannekuvaus

Johdanto

Euroopan neuvosto julkaisi vuonna 2016 arviointityökalun, jonka avulla jäsenmaat voivat mitata edistystään ministerikomitean suosituksen CM/Rec(2012)2 (suositus lasten ja alle 18-vuotiaiden nuorten osallistumisesta) toimeenpanossa. Arviointityökalun tavoitteena on saada jäsenmaiden toimintatavat vastaamaan suosituksen (2012)2 edellyttämää tasoa ja siten varmistaa lapsille YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa taattu oikeus osallistua heitä itseään koskevaan päätöksentekoon. Työkalu koostuu kymmenestä (10) indikaattorista, joiden perusteella jäsenmaat voivat arvioida toimiaan lasten osallistumisen turvaamiseksi ja edistämiseksi sekä keinojaan tarjota lapsille tilaisuuksia osallistua.

Oikeusministeriö käynnisti alkuvuonna 2019 hankkeen arviointityökalun pilotoimiseksi Suomessa ja asetti 7.2.2019 ohjausryhmän tukemaan ja seuraamaan pilotointihankkeen toteutusta sekä varmistamaan tiedonkulkua hankkeeseen osallistuvien toimijoiden välillä. Ohjausryhmässä on oikeusministeriön lisäksi edustajat sosiaali- ja terveysministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, sisäministeriöstä, Lapsiasiavaltuutetun toimistosta, Etnisten suhteiden neuvottelukunnasta, Suomen Kuntaliitto ry:stä, Lastensuojelun keskusliitto ry:stä ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:stä. Ohjausryhmän toimikausi on 11.2.2019-31.1.2020.

Tausta

Ohjausryhmä päätti ensimmäisessä kokouksessaan 5.3.2019, että arviointityökalun käsittelemistä teemoista kootaan tilannekuvaus olemassa olevan tiedon perusteella, jonka jälkeen voidaan tunnistaa olennaiset tietopuutteet ja tarkentaa lisätietotarpeita. Käsillä oleva asiakirja on ensimmäinen luonnos kyseiseksi tilannekuvaukseksi. Asiakirjaan on soveltuvien osien koottu tilannekuvauksen lisäksi myös lasten osallistumisoikeuksien toteutumisen kannalta tunnistettuja hyviä käytäntöjä ja kehittämiskohteita. Lisäksi on pyritty tunnistamaan keskeisiä tietopuutteita kuhunkin indikaattoriin liittyen. Asiakirjan rakenne, indikaattorien määritelmät ja numeerisen arvioinnin arviointiperusteet sekä haavoittuvassa asemassa olevien lasten osalta huomioitavat asiat on tässä asiakirjassa esitetty Euroopan neuvoston arviointityökalun mukaisesti. Arviointityökalun kattama aihepiiri on varsin laaja, joten ohjausryhmä on tehnyt tiettyjä rajauksia ja painotuksia teemojen käsittelyn suhteen.

Tavoitteet

Tilannekuvausluonnokseen pyydetään keskeisten sidosryhmien lausuntoja kesä-elokuussa 2019. Tilannekuvausluonnos on monilta osin vielä keskeneräinen ja sitä täydennetään annettujen lausuntojen, asiantuntijakuulemisten sekä lasten fokusryhmähaastattelujen perusteella syksyn 2019 aikana. Tilannekuvaukseen kerättyjen tietojen pohjalta ohjausryhmä tuottaa arviointiraportin, jossa esitetään arvio lasten osallistumisoikeuksien tämänhetkisestä tilanteesta sekä nostetaan esiin hyviä käytäntöjä ja keskeisiä

kehittämiskohteita. Arviointiraporttiluonnos lähetetään sidosryhmien lausunnoille loppuvuonna 2019 ja valmis arviointiraportti on tarkoitus julkistaa alkuvuonna 2020.

Vastausohjeet vastaanottajille

Oikeusministeriö pyytää lausuntoanne luonnoksesta lasten osallistumisoikeuksien tilannekuvaukseksi. Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön ja siinä esitettyihin kysymyksiin. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse.

Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

HUOM! Kaikki annetut lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä.

Aikataulu

Lausunto pyydetään toimittamaan oikeusministeriölle **viimeistään perjantaina 30.8.2019.**

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antavat erityisasiantuntija Liisa Männistö (puh. 0295 150 231) ja erityisasiantuntija Panu Artemjeff (puh. 0295 150 211). Sähköpostit ovat muotoa etunimi.sukunimi@om.fi

Lisätietoja lausuntopalvelu.fi:n käytöstä voit pyytää palvelun ylläpidosta osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi

Linkit

<https://www.coe.int/en/web/children/child-participation-assessment-tool> - Arviointityökalu Euroopan neuvoston verkkosivuilla / Bedömningsverktyget på Europarådets webbplats

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM001:00/2019> - Pilotointihanke oikeusministeriön verkkosivuilla (suomeksi)

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM001:00/2019> - Pilotprojektet på justitieministeriets webbplats (på svenska)

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/854e12b1-d7d6-4f11-a6ac-f2034443c975/99fb3fe1-c3c1-4a4b-b725-e65465093bd8/MUISTIO_20190121063747.pdf - Arviointityökalu suomeksi (huom. epävirallinen käännös)

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/854e12b1-d7d6-4f11-a6ac-f2034443c975/80dda655-8872-44cf-bde3-af61196ac736/MUISTIO_20190121063459.pdf - Bedömningsverktyget på svenska (obs. en inofficiell översättning)

Liitteet:

[LAUSUNNOILLE_Tilannekuvaus_lasten_osallistumisoikeudet_LUONNOS190627.docx](#) -
LAUSUNTOAINEISTO: Tilannekuvausluonnos 27.6.2019 / MATERIAL FÖR UTLÅTANDEN:
Utkast till lägesbeskrivning 27.6.2019 (på finska)

Jakelu:

Akaan kaupunki
Alajärven kaupunki
Alavieskan kunta
Alavuden kaupunki
Asikkalan kunta
Askolan kunta
Auran kunta
Eduskunnan oikeusasiamies
Enonkosken kunta
Enontekiön kunta
Espoon kaupunki - Esbo stad
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Etelä-Savon ELY-keskus
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Etnisten suhteiden neuvottelukunta (sihteeristö)
Eurajoen kunta
Euran kunta
Evijärven kunta
Familia ry
Forssan kaupunki
Haapajärven kaupunki
Haapaveden kaupunki
Hailuodon kunta
Halsuan kunta
Haminan kaupunki
Hangon kaupunki - Hangö stad
Hankasalmen kunta
Harjavallan kaupunki
Hartolan kunta
Hattulan kunta
Hausjärven kunta
Heinolan kaupunki
Heinäveden kunta
Helsingin kaupunki - Helsingfors stad
Helsingin yliopisto, BIBU-hanke
Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (Krimo)
Hirvensalmen kunta
Hollolan kunta
Honkajoen kunta
Huittisten kaupunki
Humppilan kunta

Hyrynsalmen kunta
Hyvinkään kaupunki
Hämeen ELY-keskus
Hämeenkyrön kunta
Hämeenlinnan kaupunki
Hämeenlinnan kaupunki, Konsernipalvelut, Strategia- ja kehittämispalvelut (Markku Rimpelä)
Ihmisoikeuskeskus
lin kunta
Iisalmen kaupunki
Iitin kunta
Ikaalisten kaupunki
Ilmajoen kunta
Ilomantsin kunta
Imatran kaupunki
Inarin kunta
Ingå kommun - Inkoon kunta
Isojoen kunta
Isokyrön kunta
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Jakobstad - Pietarsaaren kaupunki
Janakkalan kunta
Joensuun kaupunki
Jokioisten kunta
Joroisten kunta
Joutsan kunta
Juankosken kaupunki
Juukan kunta
Juupajoen kunta
Juvan kunta
Jyväskylän kaupunki
Jämijärven kunta
Jämsän kaupunki
Järvenpään kaupunki
Kaakkois-Suomi ELY-keskus
Kaarinan kaupunki
Kaavin kunta
Kainuun ELY-keskus
Kajaanin kaupunki
Kalajoen kaupunki
Kangasalan kunta
Kangasniemen kunta
Kankaanpään kaupunki
Kannonkosken kunta
Kannuksen kaupunki
Kansaneläkelaitos
Karijoen kunta
Karkkilan kaupunki
Karstulan kunta
Karvian kunta
Kaskisten kaupunki - Kaskis stad

Kauhajoen kaupunki
Kauhavan kaupunki
Kauniaisten kaupunki - Grankulla stad
Kaustisen kunta
Kehittämiskeskus Opinkirjo (1)
Kehittämiskeskus Opinkirjo (2)
Keiteleen kunta
Kemijärven kaupunki
Kemin kaupunki
Keminmaan kunta
Kempeleen kunta
Keravan kaupunki
Keski-Suomen ELY-keskus
Keuruun kaupunki
Kihniön kunta
Kimitoö kommun - Kemiönsaaren kunta
Kinnulan kunta
Kirkkonummen kunta - Kyrkslätt kommun
Kiteen kaupunki
Kittilän kunta
Kiuruveden kaupunki
Kivijärven kunta
Kokemäen kaupunki
Kokkolan kaupunki - Karleby stad
Kolarin kunta
Konneveden kunta
Kontiolahden kunta
Korsholm kommun - Mustasaaren kunta
Korsnäs kommun
Kotkan kaupunki
Kouvolan kaupunki
Kristinestad - Kristiinankaupunki
Kronoby kommun - Kruunupyyn kunta
Kuhmoisten kunta
Kuhmon kaupunki
Kuopion kaupunki
Kuortaneen kunta
Kurikan kaupunki
Kustavin kunta
Kuurojen Liitto ry
Kuusamon kaupunki
Kynnys ry
Kyyjärven kunta
Kärkölän kunta
Kärsämäen kunta
Lahden kaupunki
Laihian kunta
Laitilan kaupunki
LAPE-muutosohjelma
Lapin aluehallintovirasto
Lapin ELY-keskus

Lapinjärven kunta - Lappträsk kommun
Lapinlahden kunta
Lappajärven kunta
Lappeenrannan kaupunki
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Lapsioikeusjuristit ry
Lapsioikeusjuristit ry (puheenjohtaja)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Forssa (1)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Forssa (2)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Hämeenlinna
Lapsiystävällinen kunta -malli, Jyväskylä (1)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Jyväskylä (2)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Kirkkonummi
Lapsiystävällinen kunta -malli, Kittilä
Lapsiystävällinen kunta -malli, Kokkola (2)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Kokkola(1)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Lahti
Lapsiystävällinen kunta -malli, Lappeenranta
Lapsiystävällinen kunta -malli, Lohja
Lapsiystävällinen kunta -malli, Oulu
Lapsiystävällinen kunta -malli, Pori (1)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Pori (2)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Raasepori
Lapsiystävällinen kunta -malli, Rovaniemi
Lapsiystävällinen kunta -malli, Tammela (1)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Tammela (2)
Lapsiystävällinen kunta -malli, Turku
Lapuan kaupunki
Larsmo kommun - Luodon kunta
Lastensuojelun keskusliitto ry
Laukaan kunta
Lemin kunta
Lempäälän kunta
Leppävirran kunta
Lestijärven kunta
Liedon kunta
Lieksan kaupunki
Liikenne- ja viestintäministeriö
Limingan kunta
Liperin kunta
Lohjan kaupunki - Lojo stad
Loimaan kaupunki
Lopen kunta
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Loviisan kaupunki - Lovisa stad
Luhangan kunta
Lumijoen kunta
Luumäen kunta
Luvian kunta
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Maa- ja metsätalousministeriö

Maahanmuuttovirasto, oikeuspalvelu
Maahanmuuttovirasto, turvapaikkayksikkö
Malax kommun - Maalahden kunta
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
Marttilan kunta
Maskun kunta
Merijärven kunta
Merikarvian kunta
Miehikkälän kunta
Mielenterveysomaisten keskusliitto FinFami
Mikkelin kaupunki
Monik ry (toimisto)
Monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto Moniheli ry
Muhoksen kunta
Multian kunta
Muonion kunta
Muuramen kunta
Mynämäen kunta
Myrskylän kunta - Mörskom kommun
Mäntsälän kunta
Mänttä-Vilppulan kaupunki
Mäntyharjun kunta
Naantalin kaupunki
Nakkilan kunta
Nicehearts ry
Nivalan kaupunki
Nokian kaupunki
Nousiaisten kunta
Nuorisokanuuna
Nuorisotutkimusseura (toimisto)
Nuorten Akatemia ry (1)
Nuorten Akatemia ry (2)
Nuorten Suomi ry
Nurmeksen kaupunki
Nurmijärven kunta
Nykarleby stad - Uusikaarlepyyn kaupunki
Närpes stad - Närpiön kaupunki
Ohjausryhmä/ETNO
Ohjausryhmä/ETNO (vara)
Ohjausryhmä/Kuntaliitto
Ohjausryhmä/Kuntaliitto (vara)
Ohjausryhmä/Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Ohjausryhmä/LSKL
Ohjausryhmä/LSKL (vara)
Ohjausryhmä/MLL
Ohjausryhmä/MLL (vara)
Ohjausryhmä/OKM
Ohjausryhmä/OKM (vara)
Ohjausryhmä/OM
Ohjausryhmä/SM
Ohjausryhmä/STM

Oikeusministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ (toimisto)
Opetushallitus (kirjaamo)
Opetushallitus, kokeilukeskus
Orimattilan kaupunki
Oripään kunta
Oriveden kaupunki
Osaamiskeskus Koordinaatti
Oulaisten kaupunki
Oulun kaupunki
Outokummun kaupunki
Padajoen kunta
Paimion kaupunki
Paltamon kunta
Pargas stad - Paraisten kaupunki
Parikkalan kunta
Parkanon kaupunki
Pedersöre kommun - Pedersören kunta
Pelastakaa Lapset ry
Pelkosenniemen kunta
Pellon kunta
Perhon kunta
Pertunmaan kunta
Petäjäveden kunta
Pieksämäen kaupunki
Pielaveden kunta
Pihtiputaan kunta
Pirkanmaan ELY-keskus
Pirkkalan kunta
Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjois-Savon ELY-keskus
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Polvijärven kunta
Pomarkun kunta
Porin kaupunki
Pornaisten kunta
Porvoon kaupunki - Borgå stad
Posion kunta
Pudasjärven kaupunki
Pukkilan kunta
Punkalaitumen kunta
Puolangan kunta
Puolustusministeriö
Puumalan kunta
Pyhtään kunta - Pyttis kommun
Pyhäjoen kunta
Pyhäjärven kaupunki
Pyhännän kunta

Pyhärannan kunta
Pälkäneen kunta
Pöytyän kunta
Raahen kaupunki
Raision kaupunki
Rantasalmen kunta
Ranuan kunta
Raseborg stad - Raaseporin kaupunki
Rauman kaupunki
Rautalammin kunta
Rautavaaran kunta
Rautjärven kunta
Reisjärven kunta
Riihimäen kaupunki
Rikoksentorjuntaneuvosto
Ristijärven kunta
Romaninuorten neuvosto
Rovaniemen kaupunki
Ruokolahden kunta
Ruoveden kunta
Ruskon kunta
Rääkkylän kunta
Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto
Saarijärven kaupunki
Sallan kunta
Salon kaupunki
SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder
Sastamalan kaupunki
Satakunnan ELY-keskus
Sateenkaariperheet ry
Sauvon kunta
Savitaipaleen kunta
Savonlinnan kaupunki
Savukosken kunta
Seinäjoen kaupunki
Setan nuorisotoimikunta
Sievin kunta
Siikaisten kunta
Siikajoen kunta
Siikalatvan kunta
Siilinjärven kunta
Simon kunta
Sipoon kunta - Sibbo kommun
Sisäministeriö
Siuntion kunta - Sjundeå kommun
Sodankylän kunta
Soinin kunta
Someron kaupunki
Sonkajärven kunta
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
Sosiaalityön tutkimuksen seura

SOS-Lapsikylä ry
Sotkamon kunta
Sulkavan kunta
Suomen Asianajajaliitto ry
Suomen Kuntaliitto ry
Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry
Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry (toimisto)
Suomen Nuorisovaltuustojen liitto NuVa ry (toimisto)
Suomen Setlementtiliitto ry
Suomen Unicef ry
Suomussalmen kunta
Suonenjoen kaupunki
Sysmän kunta
Säkylän kunta
Taipalsaaren kunta
Taivalkosken kunta
Taivassalon kunta
Tammelan kunta
Tampereen kaupunki
Tampereen yliopisto, All Youth -hanke (1)
Tampereen yliopisto, All Youth -hanke (2)
Tampereen yliopisto, All Youth -hanke (3)
Tehy ry (1)
Tehy ry (2)
Terveystieteiden tutkimuskeskus (kirjaamo)
Terveystieteiden tutkimuskeskus, Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen –yksikkö
Terveystieteiden tutkimuskeskus, Lapset, nuoret ja perheet –yksikkö
Terveystieteiden tutkimuskeskus, Yhdenvertaisuus ja osallisuus –yksikkö
Tervolan kunta
Tervon kunta
Teuvan kunta
Tilastokeskus, Väestö- ja elinolotilastot
Ti. Kosken kunta
Tohmajärven kunta
Toholammin kunta
Toivakan kunta
Tornion kaupunki
Turun kaupunki - Åbo stad
Tuusniemen kunta
Tuusulan kunta
Tyrnävän kunta
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulkoasiainministeriö
Ulvilan kaupunki
Urjalan kunta
Utajärven kunta
Utsjoen kunta
Uudenmaan ELY-keskus
Uuraisten kunta
Uusikaupunki
Vaalalan kunta

Vaasan kaupunki - Vasa stad
Valkeakosken kaupunki
Valtakunnallinen vammaisneuvosto
Valtimon kunta
Valtion nuorisoneuvosto
Valtioneuvoston kanslia
Valtiovarainministeriö
Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
Vammaisfoorumi ry
Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö Vamlas ry
Vantaan kaupunki - Vanda stad
Varkauden kaupunki
Varsinais-Suomen ELY-keskus
Vehmaan kunta
Vesannon kunta
Vesilahden kunta
Vetelin kunta
Vieremän kunta
Vihdin kunta
Viitasaaren kaupunki
Vimpelin kunta
Virolahden kunta
Virtain kaupunki
Vörå kommun - Vöyrin kunta
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
Ylitornion kunta
Ylivieskan kaupunki
Ylöjärven kaupunki
Ympäristöministeriö
Ypäjän kunta
Ähtärin kaupunki
Äänekosken kaupunki